

Ilustratīvs sugu noteicējs

Kas aug dabiskās pļavās?

2021

KAS AUG DABISKĀS PĻAVĀS?

IEVADS

Latvijas dabiskās pļavas ir īstas dārgumu krātuves – tajās mājā tāda dabas daudzveidība, kas var sacensties pat ar tropiskajiem mežiem. Iedomājieties, tikai vienā kvadrātmetrā dabiskās pļavas var augt pat vairāk nekā 50 dažādas augu sugas – tas nozīmē, ka dabiskās pļavas ir viena no daudzveidīgākajām dzīvotnēm, kāda Latvijā sastopama.

Taču diemžēl to palicis ļoti maz. Pirms 100 gadiem, kad saimniekojām tradicionāli, ainavā mijās lauki, ganības, pļavas un meži, govīs ganījās brīvā dabā un ievāko sienu pāravadāja zirgu pajūgos, tas, ko šobrīd dēvējam par dabiskiem zālājiem, klāja gandrīz trešo daļu Latvijas. Šobrīd tādi sastopami vien 0,7% Latvijas un ir uzskatāmi par izzūdošu dabas vērtību. Droši vien ikkatrs to būs pamanījis, kad Jāņos arvien grūtāk atrast pļavu, kur saplūkt trejdeviņas jāņuzāles, vai pazīstamā pļava laukos, kas vēl pirms gadiem ziedēja, ir kļuvusi par aramzemi vai aizaugusi krūmiem.

Mazie pļavu gabaliņi, kas izkaisīti pa visu Latviju kā koši puķu ielāpi arvien vienveidīgākā ainavā, ir sargājami un īpaši apsaimniekojami, tāpēc jāsaprot liels paldies visiem dabisko pļavu īpašniekiem, kas par tām rūpējas. Pļava ir dzīvotne, kurai ir nepieciešama cilvēka klātbūtne un apsaimniekošana – regulāra pļaušana vai noganīšana. Latvijas Dabas fonda projekts GrassLIFE ir veltīts dabisko pļavu atjaunošanai un kopā ar 12 zemnieku saimniecībām visā Latvijā atjauno zālāju biotopus – tiek atgūtas zudušās pļavas, atgriežot tajās dzīvību un atsākot saimniekot. Taču ir skaidrs, ka ar Latvijas Dabas fonda un partneru darbu vien nepietiek, lai dabiskās pļavas Latvijā justos labi. Tāpēc ar lielu gandarījumu vērojam, ka cilvēku vidū pieaug interese par pļavām, to augiem un apsaimniekošanu. Pļava piesaista un valdzina gan cilvēkus, kam pieder lauku mājas un ir vēlme kādu stūrīti atstāt dabai, gan pārgājēju cienītājus, gan pilsētniekus, kuri savā pagalmā vēlas ko vairāk par sterilu mauriņu, gan arī zinātkāres vadītos, kuriem interesē iepazīt pļavas augus.

Tieši jums visiem, kurus piesaistījis dabiskās pļavas valdzinājums, esam sagatavojuši šo ceļvedi – palīgu pļavas iepazīšanai, kurš palīdzēs atklāt pļavas pasauli un izzināt tās daudzveidību. Šis noteicējs būs lielisks pavadoņs pastaigā pa pļavu un dos atbildes uz tik bieži uzdoto jautājumu: “Kas šī tāda par puķīti?”

Pļavas iepazīšana un tās bagātību apzināšana ir pirmais solis ceļā uz pļavu saglabāšanu. Ko vēl katrs no mums var darīt dabisko pļavu labā?

- Atbalstīt dabisko pļavu apsaimniekotājus – zemniekus – , iegādājoties viņu ražotos dabisko pļavu produktus – gaļu, medu, tējas.
- Saglabāt savu mazo pļavas gabaliņu, kur vien iespējams, kaut vai savā mauriņā atstājot nenopļautas saliņas, kurās ļaut izaugt un izziedēt puķēm.
- Aizvest savus bērņus, draugus un tuviniekus uz kādu dabisko pļavu un kopīgi to iepazīt.

Mēs ceram, ka šis noteicējs jūs iepriecinās un ļaus iepazīt un iemīlēt dabiskās pļavas, un visi kopā mēs saglabāsim tās plaukstošas un dabas vērtībām bagātas.

Inga Račinska

Projekta GrassLIFE vadītāja

Latvijas Dabas fonds

www.grasslife.lv

Par **GrassLIFE**

Projektu “GrassLIFE: Zālāju atjaunošana un to dažādas izmantošanas veicināšana” īsteno Latvijas Dabas fonds, sadarbojoties ar partneriem – Latvijas Universitāti, Vides Risinājumu institūtu, dabas saimniecību “Bekas” un 11 saimniecībām visā Latvijā.

Projekta mērķis ir palīdzēt Latvijā saglabāt vērtīgās un izzūdošās dabiskās pļavas – atjaunot tās un veicināt tajās dabai draudzīgu apsaimniekošanu. Projekts tiek īstenots no 2017. līdz 2023. gadam. Tas norit 14 Natura 2000 teritorijās visā Latvijā. Projekta kopējais budžets ir 4,3 miljoni eiro, no tiem nozīmīgi ieguldījumi paredzēti gan ganīšanas infrastruktūras izveidei projekta saimniecībās, gan pļavu atjaunošanai un mobilā ganāmpulka izveidei un darbībai. Projektu finansē Eiropas Savienības LIFE programma, Latvijas Valsts reģionālās attīstības aģentūra un projekta partneri.

KĀ LIETOT ŠO NOTEICĒJU

Latvijas plāvās sastopamas apmēram 520 sugas, kas ir 1/3 daļa no visām mūsu floras sugām. Protams, ka tās visas nebija iespējams iekļaut šajā grāmatiņā-noteicējā. Te var iepazīt apmēram 200 biežāk sastopamās un raksturīgākās mūsu dabisko plāvu un ganību augu sugas. To vidū ir visas 58 dabisko zālāju indikatorsugas – tās ir sugas, kas liecina par zālāju dabiskumu un ekstenšivas apsaimniekošanas ilglaicību, to klātbūtnē palīdz atpazīt bioloģiski vērtīgus zālājus (BVZ).

Izdevums domāts kā ilustrēts augu noteicējs interesentiem, kuri vēlas iepazīt sugas savā vai jebkurā Latvijas zālājā. Izdevuma formāts ļauj paņemt šo nelielo grāmatiņu līdzi un mēģināt noteikt sugas tieši dabā. Cerams, tas palīdzēs zālāju īpašniekiem labāk iepazīt un novērtēt savas plāvas un ganības, iespējams pat atklāt, ka tās ir bioloģiski vērtīgas.

Sugas sakārtotas 5 grupās pēc ziedu krāsas – tas ļauj nespeciālistiem vieglāk orientēties vairākos simtos sugu. Zaļajā grupā apvienoti augi, kuri nezied košiem ziediem (grīšļi, graudzāles, doņi) un sporaugi (papardes, kosas). Protams, augi zied dažādos laikos, ilgāku vai īsāku periodu, bet gana daudzi no tiem pat visu vasaru. Ja iepazīst augu pēc ziediem, tad turpmāk visticamāk varēs atpazīt arī pēc lapām. Grupas ietvaros sugas sakārtotas pa dzimtām alfabēta kārtībā.

Katras sugas aprakstā atradīsiet šādu informāciju: dzimta, kurā sistemātiski ietilpst suga, sugas latviskais nosaukums, sugas zinātniskais nosaukums.

Ar piktogrammu palīdzību uzskatāmi dotas ziņas par sugas statusu (īpaši aizsargājama, BVZ indikatorsuga), īpašībām (nektāraugs, indīgs), pielietojamību (ārstniecības augs, krāsvielu augs).

Kā pazīt? Īss morfoloģiskais apraksts, kur par pamatu izmantoti galvenie parametri no enciklopēdijas "Latvijas augi" (N. Priedītis, Gāndrs, 2014), papildinot ar pazīmēm, kas gūtas daudzu gadu pieredzē.

Līdzīgās sugas: kā atšķirt no līdzīgām vai radniecīgām sugām, minot to latviskos un zinātniskos nosaukumus, tādējādi vienlaikus sniedzot ziņas par vēl plašāku sugu loku.

Īsas ziņas par sugas **sastopamību Latvijā** un par **augteni**.

Katrai sugai minēts Eiropas Savienības (ES) aizsargājamais **biotops** (tā kods), kurā augs īpaši raksturīgs (izcelts treknrakstā) vai vienkārši sastopams (neizcelts).

Sadaļā **Interesanti** minēti kādi saistoši fakti vai leģendas, zinātnisko nosaukumu skaidrojumi, daudzveidīgie, interesantie latviskie nosaukumi u. c.

APZĪMĒJUMI

Eiropas Savienības īpaši aizsargājamo biotopu kodi

- ES kods:** **6110*** LAKSTAUGU PIONIERSABIEDRĪBAS SEKLĀS KAĻĶAINĀS AUGSNĒS
6120* SMILTĀJU ZĀLĀJI
6210 SAUSI ZĀLĀJI KAĻĶAINĀS AUGSNĒS
6230* VILKAKŪLAS (TUKŠAIŅU) ZĀLĀJI
6270* SUGĀM BAGĀTAS GANĪBAS UN GANĪTAS PĻAVAS
6410 MITRI ZĀLĀJI PERIODISKI IZZŪSTOŠĀS AUGSNĒS
6430 EITROFAS AUGSTO LAKSTAUGU AUDZES
6450 PALIEŅU ZĀLĀJI
6510 MĒRENI MITRAS PĻAVAS

*prioritāri aizsargājams ES biotops

Ir arī vēl 2 ES nozīmes zālāju tipi, kuriem neatbilst konkrētas augu sugas, bet galvenie noteicošie faktori ir citi:

5130 KADIĶU AUDZES ZĀLĀJOS UN VIRSĀJOS – kadiķu klātbūtne zālājā

6530* PARKVEIDA PĻAVAS UN GANĪBAS – izklaidus koki vai koku un krūmu grupas zālājā

BVZ - Bioloģiski vērtīga zālāja indikatorsuga

ārstniecībā izmantojams augs

indīgs augs

īpaši aizsargājama suga

nektāraugs

krāsvielu augs

ATVAŠU SAULRIETENIS *Jovibarba globifera* (Sims) Opiz

Kā pazīt? Šie augi atgādina mazas, vairāk vai mazāk atvērušās kāpostgalviņas **a**. Nelieli, līdz \varnothing 6 cm lakstaugi, ko veido sulīgas, sēdošas, ļoti blīvas lapu rozetes. Lapas zaļas vai nedaudz violetas, ar smailu galu un vaskainu apsarmi. Uzdzied ne bieži vai tikai vienu reizi – tad izaug līdz 20 cm augsts aplapots stublājs **b**, kas segts ar dziedzermatiņiem. Ziedi sīki, dzelteni, klāti ar dziedzermatiņiem, sakārtoti pakāpeniski izziedošā tīstēni. Izplatās galvenokārt veģetatīvi ar rozetēm līdzīgām vairvasiņām. Zied jūlijā, augustā.

Līdzīgās sugas: nav.

Sastopamība Latvijā: diezgan reti.

Augtene: sausi zālāji. Aug arī uz domītu atsegumiem; kapsētu tuvumā nereti pāriet savvaļā.

ES biotopa kods: 6110, 6120.

Interesanti

- Saulrieteņi pieder pie sukulentiem – tie ir augi, kuri var dzīvot ļoti sausos apstākļos, jo savās biežajās lapās vai stublājā ir uzkrājuši ūdeni. Tas ļauj šiem augiem izturēt ilgstošu sausumu.

KODĪGAIS LAIMIŅŠ *Sedum acre* L.

Kā pazīt? Vasarā koši saulaini ziedoši ciniši sausās augtenēs. Līdz 10 cm augsts, sīks lakstaugs, parasti neaug pa vienam, bet veido nelielas velēnveida audzes **a**. Lapas mazas, ap 0,5 cm garas, biezas, sēdošas uz stublāja. Ziedi stublāja galotnē. Kauslapas zaļgandzeltenas, vainaglapas koši dzeltenas **b**. Zied no jūnija līdz augustam.

Līdzīgās sugas: nav, vairākas laimiņu sugas audzē dārzos.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: sausi zālāji.

ES biotopa kods: 6110, 6120.

Interesanti

- Sugas nosaukums *acre* tulkojumā no latīņu valodas nozīmē *kodīgs*. Lapām patiešām ir kodīga garša.
- Laimiņi, tāpat kā saulrieteņi, pieder pie sukulentiem.
- Viegli vairojas veģetatīvi – var apsakņoties gan nokritis lapiņa, gan neliels stublāja gabaliņš.

SIBĪRIJAS LATVĀNIS *Heracleum sibiricum* L.

Kā pazīt? Spēcīgs, raupjšs čemurziedis, kurš savu nosaukumu, iespējams, ieguvis par godu sengrieķu varonim Hēraklam. Līdz 150 cm augsts, ar stingru, rievotu, zarainu stublāju. Viss augs klāts ar cietiem matiņiem. Lapas lielas (līdz 50 cm), divkārt plūksnainas **a**. Lapas kātu piestiprinājuma vietā pie stublāja aptver plata lapas maksts. Ziedi saliktos čemuros (Ø 10–15 cm) zaru un stublāja galā **b**. Katrā čemurā 10–30 stari, kuru galos ziedu čemuriņi, tiem pie pamata ir 4–12 vikaliņa lapas. Vainaglapas sīkas, dzeltenzaļas. Auglis – plakanis sēkulis. Zied no jūlija līdz septembrim.

Līdzīgās sugas: ziedēšanas laikā līdzīgs pļavas pastinakam *Pastinaca sativa*, bet tam lapas vienkārt plūksnainas un ziedu čemurā mazāk staru (5–15).

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: mēreni mitri un mitri zālāji.

ES biotopa kods: 6270, 6450, 6510.

Interesanti

• Radnieks invazīvajai sugai Sosnovska latvānim, kura sula saules gaismas iekmē rada ādas apdegumus, tomēr atšķirībā no tā Sibīrijas latvānis parasti nav kaitīgs cilvēkiem – to izmanto tautas medicīnā, turklāt jaunas lapas ir arī ēdamas svaigas salātos.

PĻAVAS PASTINAKS *Pastinaca sativa* L.

Kā pazīt? Līdz apm. 1 m augsti lakstaugi ar baltu, spēcīgu sakni un stāvu, rievotu, īsi apmatotu, zarainu stublāju. Augu var labi pazīt pēc plūksnaini saliktām apakšējām lapām, kur 2–7 lapiņu pāri pie kāta piestiprināti pretēji, tomēr nevis plakaniski, bet viena pret otru ar augšupvērstu lapas plakni **a**. Čemurā 5–15 staru **b**. Nav ne vikaliņa, ne vainaglapas sīkas, dzeltenas. Auglis – divīņsēkulis ar šauru spārnu. Zied jūlijā un augustā.

Līdzīgās sugas: ziedēšanas laikā līdzīgs Sibīrijas latvānim *Heracleum sibiricum*, bet tam lapas divkārt plūksnainas un čemurā vairāk staru (10–30).

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtene: mēreni mitri zālāji.

ES biotopa kods: 6270, 6510.

Uzmanību! No lapām (to sulas) jutīgākas ādas īpašnieki var gūt apdegumus.

Interesanti

• Auga burkānveidīgā sakne ir ēdama (tomēr augi ir labi jāpazīst!), pirms Eiropā sāka audzēt kartupeļus, pastinaka saknes plaši izmantoja pārtikā. Tagad kultūrā audzē dažādas pastinaka šķirnes.

• Smarža atbaida dārza kaitēkļus – burkānu un sīpolu mušas.

MAZAIS ZVAGULIS *Rhinanthus minor* L.

Kā pazīt? Mazs, bet katrā zālājā ārkārtīgi noderīgs lakstaugs – līdz 50 cm augsts, viengadīgs ar stāvu, vienkāršu vai zarotu stublāju. Lapas uz stublāja pretēji sēdošas, šauras, līdz 6 cm garas. Ziedi stublāja vai zaru galā, pie katra zieda ir neliela seglapa. Kauss uzpūsts, kurā daļēji paslēpies līdz 1,5 cm garš zieds **a**. Vainaglapas dzeltenas, apakšējā daļā saaugušas stobriņā, bet nesaaugusī daļa redzama ārpus uzpūstā kausa. Stobriņš taisns, isāks nekā kaus. Auglis – pogaļa ar plakanām, spārnainām sēklām. Zied no maija beigām līdz septembrim.

Līdzīgās sugas: lielais zvagulis *Rhinanthus serotinus* – tas ir lielāks augumā (līdz 70 cm), arī zieds lielāks (līdz 2,5 cm), stobriņš izliekts un vismaz viena daļa garuma ar uzpūsto kausu **b**. Augs bagātīgāk zarots un sāk ziedēt nedaudz vēlāk kā mazais zvagulis.

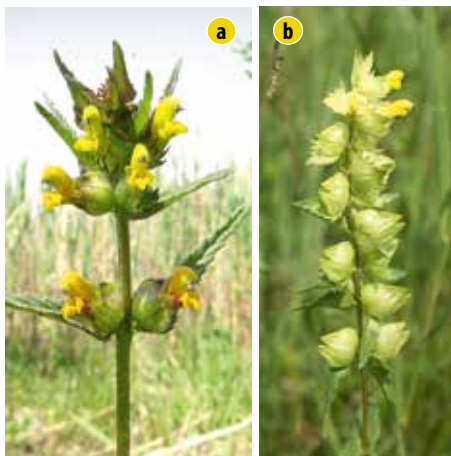
Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtene: mēreni mitri zālāji.

ES biotopa kods: 6270, 6510.

Interesanti

- Zvagulis savu latvisko nosaukumu ieguvis no tā, ka, pogaļām nogatavojoties, sēklas tajos grab un žvadz. Tāpēc sauc arī tā: plikšķi, pļavu naudulis, tarkšķētāju puķe, žvadzene.
- Senākos laikos zemnieks pažvadzināja zvaguli, lai zinātu, kad ir īstais laiks pļaut sienu, jo, kad zvaguļi nogatavojušies, zāle pļavā jau ir pilnbriedā, ar augstu barības vērtību.
- Zvaguļi ir pusparazītiski augi – organiskās vielas fotosintezē paši, bet ūdeni un minerālvielas uzņem no citiem pļavas augiem, galvenokārt graudzālēm un tauriņzīdiem. Šī zvaguļa īpašība izmantojama, rūpējoties par dabiskiem zālājiem, jo, parazitējot uz ekspansīvu sugu sagnēm, zvaguļi tās novājina, neļaujot nomākt citus augus – tādējādi palielinot zālāja bioloģisko daudzveidību.

BIRZTALAS NĀRBULIS *Melampyrum nemorosum* L.

Kā pazīt? Viens no košākajiem pļavu augiem, kuru, tuvāk iepazīstot, var uzziņāt spilgto krāsu noslēpumu – zili violetās daļas nav ziedi, bet gan to seglapas. Ziedi izkārtoti vienpusējā ķekarā un tie ir dzeltenīti vai nedaudz oranži, vainags divlūpains, līdz 1,5 cm garš. Zieda kaus viscaur ar matiņiem. Augs ir viengadīgs, līdz 50 cm augsts, ar stāvu, zarainu, apmatotu stublāju. Lapas uz stublāja pretējas, sēdošas, šauras, 4–8 cm garas. Auglis – pogaļa. Zied no maija beigām līdz augustam.

Līdzīgās sugas: mēdz izdalīt otru sugu jeb biežāk kā pasugu – Polijas nārbuli *Melampyrum polonicum*, kas atšķiras ar kausa apmatojumu – matiņi tikai uz dzīslām vai tas vispār kails.

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži. Biežāk sastopams Polijas nārbulis.

Augtene: mēreni mitri zālāji.

ES biotopa kods: 6270, 6510.

Interesanti

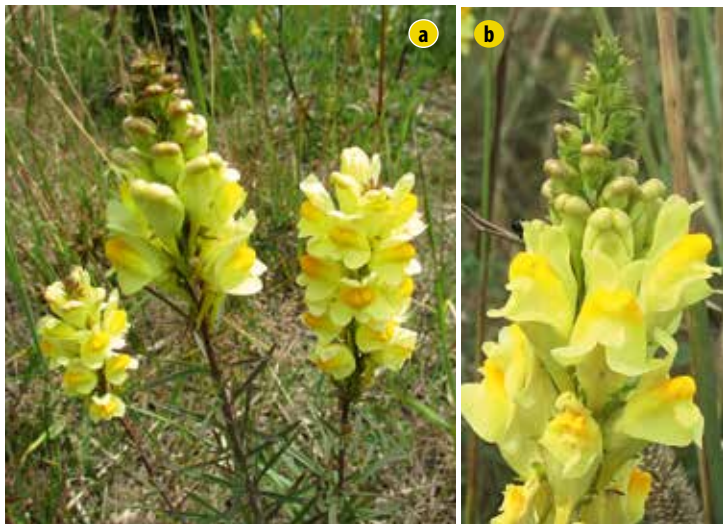
- Nārбуļiem sakņu sistēma slikti attīstīta, tie ir pusparazītiski augi – tādi, kas organiskās vielas fotosintezē paši, bet ūdeni un minerālvielas uzņem no citiem augiem.
- Nārбуļu sēklām piemīt unikāla īpašība – tās satur maisiņu, kurā iekšā ir ēteriskās vielas, kas patiek skudrām, tās tad arī sēklas iznēsā pa apkārtni un izplata.
- Nārбуļi saukti dažādos vārdos: nārбуļi, ņērбуļi, ķērбуļi u. c., bet Latgalē arī – kodeilas.

PARASTĀ VĪRCELE *Linaria vulgaris* Mill.

Kā pazīt? Ļoti līdzīga dārzos augošajām lauvmutītēm. Līdz 70 cm augsti lakstaugi ar stāviem, vienkāršiem vai zarotiem stublājiem **a**. Lapu daudz, tās uz stublāja sēdošas, šauras, līdz 7 cm garas. Ziedi blīvā ķekarā stublāja vai zaru galā. Kauss dziļi dalīts. Ziedi dzeltenī, ar garu piesi. Vainags divlūpains, pie apakšlūpas pamata spilgti oranžs izcilnis **b**. Auglis – pogaļa. Zied no jūnija līdz septembrim.

Līdzīgās sugas: Lēzeļa vīrcele *Linaria loeselii*, taču tā neaug zālajos, bet tikai kāpās, smiltīs Baltijas jūras krastā, reti.

Sastopamība Latvijā: samērā bieži.

Augtene: sausi zālāji.

ES biotopa kods: 6120, 6270.

Interesanti

• Sauc arī tā: dāmu lini, drudža zāle, ēdēju zāle, lauvmutītes, meitiešu lini, miroņu puķe, zirgu zālīte u. c.

MELNAIS DEVIŅVĪRUSPĒKS *Verbascum nigrum* L.

Kā pazīt? Savam nosaukumam atbilstoši – liels, līdz 120 cm augsts lakstaugs ar stāvu, sārti brūnu stublāju. Lapas tumši zaļas, līdz 30 cm garas, 15 cm platas, mala zobaina, augšējās – uz stublāja sēdošas, mazākas. Lapas virspuse skrajai, apakšpuse blīvāk apmatota. Ziedi pušķos garā ķekarveida ziedkopā **a**. Vainaglapas 5, pie pamata saaugušas, dzeltenas. Ļoti raksturīga pazīme ir ar violetiem matiņiem klāti putekšņlapu kātiņi – to dēļ ziedi izskatās divkrāsaini ar violetu centrālo daļu **b**. Auglis – pogaļa. Zied no jūnija beigām līdz septembrim.

Līdzīgās sugas: augumā vēl varenāks parastais deviņvīruspēks *Verbascum thapsus*, bet tam lapas no abām pusēm ļoti bieži apmatotas, tūbainas – tāpēc augs izskatās gaiši pelēcīgs **c**, un ziedos putekšņlapu kātiņi nav ar violetiem matiņiem.

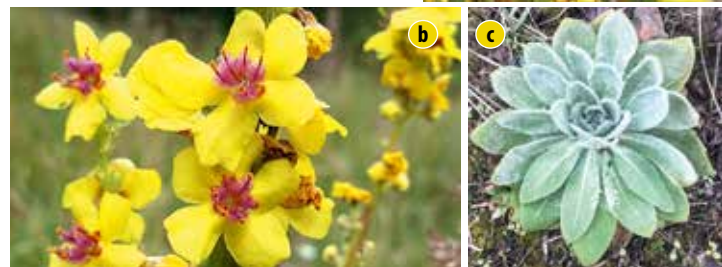
Sastopamība Latvijā: ne bieži.

Augtene: sausi zālāji. Abas sugas nav raksturīgi zālāju augi, tomēr nereti tajos sastopami.

ES biotopa kods: 6120, 6270.

Interesanti

• Melnais deviņvīruspēks nav ārstniecības augs, bet tā tiešais radnieks – parastais deviņvīruspēks *Verbascum thapsus* – gan plaši tiek izmantots tautas medicīnā.

ĪSTĀ MADARA *Galium verum* L.

Kā pazīt? Ziedu krāsas dēļ nereti sauc vienkārši par dzelteno madaru. Līdz 60 cm augsts lakstaugs ar stāvu, apaļu stublāju. Lapas ļoti šauras, gandrīz adatveidīgas, līdz 3 cm garas, mieturos pa 8–12 uz stublāja. Ziedi skarveida ziedkopās, vainags dzeltens, četrdaļīgs **a**. Ziedi ļoti smaržīgi. Zied no jūnija līdz oktobrim.

Līdzīgās sugas: visas pārējās madaru sugas ir ar baltiem ziediem, tāpēc ziedēšanas laikā tās nevar sajaukt. Veģetatīvā stāvoklī īstā madara atšķirama pēc ļoti tievām lapiņām mieturos uz stublāja – tās izskatās adatveidīgi šauras **b**. Sastopami arī baltās un īstās madaras hibrīdi.

Sastopamība Latvijā: ne bieži.

Augtene: sausi zālāji.

ES biotopa kods: 6120, 6210. Ļoti raksturīga BVZ indikatorsuga kaļķainu augšņu zālajos.

Interesanti

- Kopš seniem laikiem izmanto siera recināšanā, lai tas iegūtu patīkamu smaržu un skaistu krāsu.

- Bieži izmanto kā krāsvielu augu, liek arī pirtsslotās. Labs nektāraugs.

DZELTENĀIS SAULKRĒSLIŅŠ *Thalictrum flavum* L.

Kā pazīt? Nekādi nelīdzinās citiem košajiem gundegu dzimtas augiem, bet šī dzimta ir ļoti daudzveidīga. Līdz 1,7 m augsts lakstaugs ar stāvu, sazarotu stublāju. Tas visā garumā aplapots, lapas saliktas no nelielām lapiņām (līdz 4 cm garas, līdz 3 cm platas) ar trīsdaivainu galu. Ziedkopa sastāv no sikiem, bāli zaļgandzelteniem plēkšņveida ziediem – faktiski ziedi ir reducējušies un nokrāsu ziedam piedod dzeltenās, stāvās putekšņlapas **a**. Auglis – riekstiņu kopauglis. Zied jūnijā, jūlijā.

Līdzīgās sugas: spožais saulkrēslīņš *Thalictrum lucidum*, bet tam lapu plūksnas ļoti šauras **b**, lapas mala ierotījusies uz leju.

Sastopamība Latvijā: abas sugas sastopamas bieži.

Augtene: mitri un slapji zālāji.

ES biotopa kods: 6450.

Interesanti

- Gundegu dzimtas augiem bieži ziedam nav atsevišķi kauslapas un vainaglapas, bet gan tie pārveidojušies par apziedni. Parasti šajā dzimtā ir ļoti košu ziedu augi – šajā ziņā saulkrēslīņi ir vieni no visbālākajiem.

EIROPAS SAULPURENE *Trollius europaeus* L.

Kā pazīt? Dzeltenās ziedu "bumbas" ne ar ko nav sajaucamas. Arī lapas ļoti raksturīgas – staraini dalītas 5 daļās, kailas, spīdīgas, ādainas **a**. Apakšējās lapas garos kātos, augšējās sēdošas. Ziedi stublāja galā **b**. Kauslapas pārveidojušās par platām ārējām apziedņa lapām un veido līdz Ø 3 cm lielu lodveida ziedu. Tā iekšpusē ir mazas, oranž-dzeltenas vainaglapas. Auglis – someņu kopauglis. Zied maijā un jūnijā pirmajā pusē.

Līdzīgās sugas: ziedēšanas stadijā nav līdzīgu. Lapas pēc formas var sajaukt ar purva vai pļavas gandrēņu lapām, bet tām lapas mīkstākas, ar matiņiem, savukārt Eiropas saulpurenei kailas, ādainas, spīdīgas.

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtene: mitri un slapji zālāji.

ES biotopa kods: 6270, 6410, 6450.

Interesanti

• Zieds nekad pilnībā neatveras un iekšējās, mazās vainaglapas tā arī parasti paliek neredzamas. Šī īpašība pasargā arī putekšņus no samirkšanas lietus laikā. Ziedos mēdz patverties kukaiņi – gan no mitruma, gan nakts vēsuma, jo zieda iekšpusē ir par vairākiem grādiem siltāks.

• Zieda formas dēļ augam savulaik doti atbilstoši nosaukumi: sviesta bumba, sviesta pikuci, avengalva, āžpoga u. c.

PURVA PURENE *Caltha palustris* L.

Kā pazīt? Tipisks gundegu radnieks košiem ziediem. Līdz 50 cm garš lakstaugs ar pacilu, dobu, sulīgu, zariņu stublāju, kas vietām sakoņojas zemē **a**. Lapas spilgti zaļas, ieapaļas ar sirdsveidīgu pamatu, apakšējās ar kātu, augšējās sēdošas. Ziedi pa vienam zaru galos. Apziednis spilgti dzeltens līdz Ø 2,5 cm **b**. Auglis – kopauglis, kas sastāv no 5–12 someņiem. Nogatavojies kopauglis atveras zvaigžņveidīgi. Zied no aprīļa beigām līdz jūnijam.

Līdzīgās sugas: nav.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: mitri un slapji zālāji.

ES biotopa kods: 6450.

Interesanti

• Leģenda stāsta, ka senenos laikos, kad gandrīz visu pasauli klāja ūdens, saule bijusi ļoti sadrūmusi, ka nespēj sasildīt zemi. Lai viņu iepriecinātu, viens mazs saulstariņš cauri ūdeņiem sasniedzis zemi, un tajā vietā uzdzidzis augs ar zeltainiem ziediem – purva purene. Dzelteni ziedi tai ir vēl tagad un arī aug vēl arvien slāpās un mitrās vietās.

ZELTAINĀ GUNDEGA *Ranunculus auricomus* L.

Kā pazīt? Līdz 50 cm augsts lakstaugs ar stāvu, zarotu, kailu stublāju **a**. Augam ir divējādas lapas. Apakšējām lapām ir raksturīga forma, pēc kuras šo sugu var labi atpazīt – pie stublāja pamata ir vairākas veselas lapas ar garu kātu un trīsdalīgu, dziļāk vai seklāk šķeltu galu **b**. Stublāja lapas sēdošas, dalītas 3–5 šaurās plūksnās. Ziedi ap \varnothing 1 cm. Kauss ar piegulošiem matiņiem. Vainags zeltaini dzeltens. Auglis sastāv no daudziem riekstiņiem ar gariem, likiem knābišiem un veido šo riekstiņu kopaugli. Zied no maija līdz jūlijam.

Līdzīgās sugas: kodīgā gundega *Ranunculus acris* un citas gundegas, tomēr tām nav raksturīgās apakšējās lapas ar trīsdalīgu galu.

Sastopamība Latvijā: ne bieži.

Augtene: mēreni mitri un mitri zālāji.

ES biotopa kods: 6230, 6270.

Interesanti

• Zinātnieki šo sugu uzskata par sistemātiski ļoti tuvu sugu grupu (*R. auricomus* coll.), nodalot vairākas tuvas sugas vai zemākus taksonus. Pētījumi šajā jomā turpinās.

KODĪGĀ GUNDEGA *Ranunculus acris* L.

Kā pazīt? Viena no parastākajām gundegu sugām, atkarībā no augšanas apstākļiem mainīga izskata līdz 80 cm augsts lakstaugs ar stāvu, kailu, zarotu stublāju **a**. Gan apakšējās, gan augšējās lapas būtiski neatšķiras – tās staraini dalītas 3–5 plūksnās **b**. Ziedi pa vienam garu ziedkātu galā. Vainaglapas spoži zeltaini dzeltenas. Riekstiņi kaili, ar īsu, gandrīz taisnu knābīti. Zied no maija līdz septembrim.

Līdzīgās sugas: 1) zeltainā gundega *Ranunculus auricomus*, bet tai ir raksturīgā piezemes lapa ar trīsdalīgu galu; 2) daudziedu gundega *Ranunculus polyanthemos*, bet tai parasti viss stublājs ar atstāvošiem matiņiem un lapas ar piegulošiem matiņiem; 3) ziedi līdzīgi arī ložņu gundegai *Ranunculus repens*, bet tai ļoti atšķirīgas lapas un augs neliela auguma.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: mēreni mitri zālāji.

ES biotopa kods: 6270, 6510.

Interesanti

• Visas gundegas ir indīgas, tās neēd arī liellopi, bet aitas nav izvēlīgas. Izzāvēta sienā gundegas savas indīgās īpašības zaudē.

DZELTENĀ ILŽĪTE *Anthemis tinctoria* L.

Kā pazīt? Atgādina pipeni, tikai nevis ar baltiem, bet dzelteniem mēlziediem. Līdz 70 cm augsts lakstaugs ar zarainu stublāju. Lapas dalītas šaurās plūksnās ar zobainu malu, virspuse kaila, apakšpuse ar matiņiem. Ziedu kurviši pa vienam zaru galā, līdz Ø4 cm **a**. Kurvišos ziedi divējādi – mēlziedi līdz 1,5 cm gari, koši dzelteni, un stobrziedi, kas atrodas kurviša vidū, tumšāk dzelteni **b**. Auglis – sēklenis. Zied no jūnija līdz augustam.

Līdzīgās sugas: parastā pipene *Leucanthemum vulgare*, bet tai mēlziedi balti un lapas nav dalītas plūksnās, tās veselas (sk. 108 lpp.).

Sastopamība Latvijā: ne bieži.

Augtene: sausi zālāji.

ES biotopa kods: 6120, 6210.

Interesanti

- Uz nakti dzeltenie mēlziedi nolaižas lejup, aptverot visu kurvīti – vistīcāmāk, lai samērā garie mēlziedi tiktu pasargāti no mitruma.

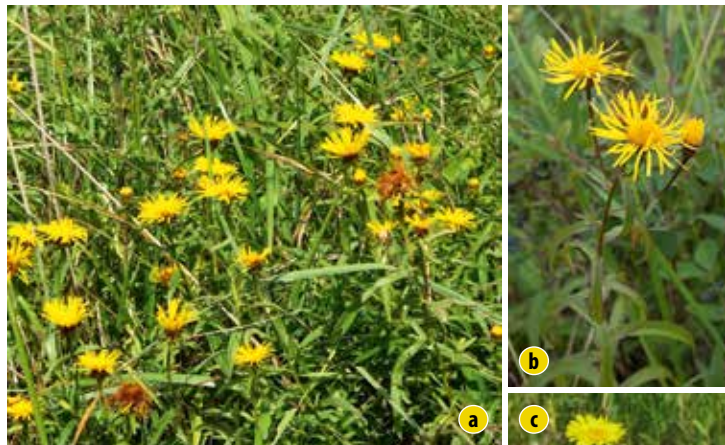
- Krāsošanai noder gan sakņepi, gan auga virszemes daļas – galvenokārt dažādu dzelteno toņu ieguvei.

VĪTOLU STAĢE *Inula salicina* L.

Kā pazīt? Dabiskos zālajos dažkārt veido lielākas audzes, līdz 70 cm augsts lakstaugs ar stāvu, augšdaļā mazliet zarotu stublāju. Uz tā daudz tumši zaļas, veselas, kailas, sēdošas, līdz 10 cm garas lapas. Ziedu kurviši pa vienam stublāja un zaru galā **a**, kurvīti aptver zaļas, smailas vikala lapas. Kurvītis līdz Ø4 cm, ārmalā daudz dzeltenu, šauru mēlziedu, centrā tumšāk dzelteni stobrziedi **b**. Sēklenis sīks, kails. Zied no jūnija beigām līdz septembrim.

Līdzīgās sugas: 1) britu staģe *Inula britannica*, bet tā visa klāta ar matiņiem **c**. Šī suga samērā reta, parasti aug upju ielejās; 2) dzeltenā ilžīte *Anthemis tinctoria*, bet tai mēlziedu mazāk, tie platāki un lapas dalītas šaurās plūksnās.

Sastopamība Latvijā: samērā reti.

Augtene: dažāda mitruma zālajos. Ļoti raksturīga mainīga mitruma režīma augtenēm.

ES biotopa kods: 6270, 6410.

Interesanti

- Suga Eiropā kļuvusi reta, izzūdot piemērotiem biotopiem. Iekļauta Baltijas reģiona Sarkanajā grāmatā.

ZEMĀ RAUDUPE *Scorzonera humilis* L.

Kā pazīt? Līdz 50 cm augsts lakstaugs ar stāvu, apmatotu, bezlapainu stublāju (var būt dažas nelielas vai plēkšņveida augšlapas). Lapas veselas, rozetē, līdz 20 cm garas un līdz 4 cm platas, ar gludu malu un lokveidīgu dzislojumu, lapas kāts pakāpeniski pāriet lapas plātnē un ir īsāks par to **a**. Stublāja galotnē ziedu kurvītis (Ø2–3 cm). Mēlziedi dzeltenī, ārējie mēlziedi garāki, iekšējie īsāki, gals sīki zobains **b**. Auglis – sēklis ar pelēcīgi baltiem matiņiem. Zied maijā, jūnijā.

Līdzīgās sugas: ziedošā stadijā pļavas plostbārdis *Tragopogon pratensis*, bet tam lapas uz stublāja, šauras, renesveida un zied vasaras vidū.

Sastopamība Latvijā: samērā bieži.
Augtene: dažāda mitruma režīma zālāji.
ES biotopa kods: 6410. Ļoti raksturīga mainīga mitruma režīma zālāju suga.

Interesanti

- Izplatās līdzīgi kā plostbārdis un daudzi citi kurvjzieži – ar lidmatiņu un vēja palīdzību (anemohorija).
- Agrāk tautas medicīnā sasmalcinātas saknes vai lakstus izmantoja, uzliekot brūcei čūskas koduma vietā.

PĻAVAS PLOSTBĀRDIS *Tragopogon pratensis* L.

Kā pazīt? Līdz 100 cm augsts lakstaugs ar stāvu, kailu, nezarotu stublāju. Lapas šauras (līdz 1 cm) un garas (līdz 20 cm), renesveidīgas, piestiprinājuma vietā daļēji stublāju skaujoša. Ziedu pumpurus ieskauj gari izstieptas vikala lapas **a**. Kad zieds atveras (ap Ø2–3 cm), tad ārējie mēlziedi ir vienādā garumā ar šīm vikala lapām, iekšējie īsi **b**. Mēlziedi dzeltenī, to gali sīki roboti. Auglis – sēklis ar lidmatiņu **c**. Zied no jūnija līdz augustam.

Līdzīgās sugas: ziedi līdzīgi zemajai raudupei *Scorzonera humilis*, bet tai lapas tikai piezemes rozetē, uz stublāja nav, turklāt tās krietni platākas (1–4 cm), kā arī zied daudz agrāk.

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtene: mēreni mitri zālāji.

ES biotopa kods: 6510.

Interesanti

- Sakne un jaunas virszemes daļas ir liekamas salātos, sautējamās.
- Pļavas plostbārža ziedi ir atvērušies tikai priekšpusdienā; dienas otrajā pusē tie sakļaujas. Lietainā laikā var vispār neatvērties.
- Lidmatiņi pie sēklām ir augu piemērošanās, lai varētu labāk izplatīties. Līdzīgi izplatās arī pienenes. Parasti šādas sēklas ar lidmatiņiem izplata vējš (to sauc par anemohoriju).

RUDENS VĒLPIENE *Leontodon autumnalis* L.

Kā pazīt? Ganībās bieži sastopams zems lakstaugs ar stāvu vai pacilu, kailu, bezlapainu stublāju. Vienam augam stublāju daudz, augšdaļā zarojas, zaru galos pa vienam kurvītīm **a**. Lapas kailas, pie zemes pieplakušā rozetē **b**, šauras, mala ar dziļāku vai seklāku robojumu. Ziedu pumpuri stāvi, nav nolikuši. Kurvītis ap $\varnothing 2$ cm, un tajā ir tikai dzeltenī mēlziedi. Sēkleņi ar lidmatīņiem. Zied no jūlija līdz oktobrim.

Līdzīgās sugas: 1) matainā vēlpiene *Leontodon hispidus*, bet tai lapas un stublājs klāti ar matiņiem un stublājs nezarots, ziedu pumpuri nolikuši; 2) sakņu pelūde *Hypochaeris radicata*, bet tā lielāka augumā un lapas ar skrajēm, īsiem matiņiem.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: mēreni mitri zālāji.

ES biotopa kods: 6270.

Interesanti

- Izplatās līdzīgi kā daudzi citi kurvjzieži – ar lidmatīņu un vēja palīdzību (anemohorija).

- Kā daudziem citiem kurvjziežiem – ziedi uz nakti aizveras.

MATAINĀ VĒLPIENE *Leontodon hispidus* L.

Kā pazīt? Viena no biežāk izplatītākajām BVZ indikatoraugām. Līdz 40 cm augsts lakstaugs, kam ir vairāki nezaroti bezlapu stublāji **a**. Viss augs ar īsiem matiņiem. Lapas rozetē, līdz 20 cm garas un līdz 2,5 cm platas, mala ar neregulāriem, neasiem zobīņiem **b**. Kurvītis līdz $\varnothing 3$ cm, tajā ir tikai dzeltenī mēlziedi **c**. Sēkleņi ar lidmatīņiem. Zied jūnijā, jūlijā.

Līdzīgās sugas: 1) rudens vēlpiene *Leontodon autumnalis*, bet tai lapas un stublājs kaili un stublājs zarots; 2) mataino vēlpieni bieži mēdz sajaukt ar sakņu pelūdi *Hypochaeris radicata*, bet tai stublājs vienmēr ir zarots un nav apmatots.

Sastopamība Latvijā: samērā bieži.

Augtene: mēreni mitri zālāji.

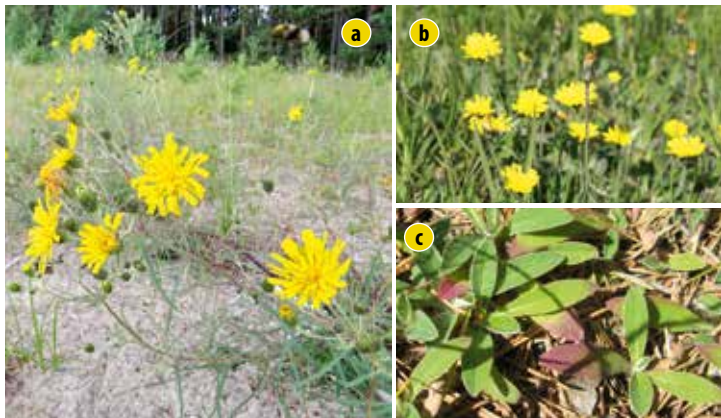
ES biotopa kods: 6270, 6510.

Interesanti

- Izplatās līdzīgi kā daudzi citi kurvjzieži – ar lidmatīņu un vēja palīdzību (anemohorija).
- Pumpuri pirms ziedēšanas nolikuši lejup, bet ziedot kurvītis paceļas stāvus.

ČEMURAINĀ MAURAGA *Hieracium umbellatum* L.

Kā pazīt? Loti mainīga izskata un auguma līdz 110 cm augsts lakstaugs ar stāvu vai pacilu, vienkāršu vai zarotu stublāju, kas parasti klāts ar matiņiem **a**. Lapas kailas, šauras, 4–15 cm garas, mala ar attāliem zobīņiem. Ziedu kurvišu daudz, tie čemurveida ziedkopā. Kurvītis Ø2,5 cm. Mēlziedi dzelteni, labi saskatāmas arī smalkas, dzeltenas driksnas. Zied no jūnija līdz augustam.

Līdzīgās sugas: Mauragu sugu ir daudz, tās nav viegli atšķiramas, mēdz krustoties. Zālajos biežāk sastopama čemurainai mauragai maz līdzīga suga – mazā mauraga *Pilosella officinarum* – tā maza auguma, stigojoša **b**. Lapas virspuse zilganzaļa, klāta ar gariem sarveidīgiem matiņiem, apakšpuse gaiša ar mīkstu apmatojumu **c**. Ziedu kurviši stublāja galā pa vienam. Kurvīti tikai dzelteni mēlziedi. Zied no maija līdz augustam.

Sastopamība Latvijā: čemurainā mauraga – ne bieži, mazā mauraga – bieži.

Augtene: sausi zālāji.

ES biotopa kods: 6120, 6230, 6270.

Interesanti

- Karstā laikā mazās mauragas lapas mēdz ierotīties tā, lai uz augšu vērstā apmatotā apakšpuse – lai labāk saglabātu mitrumu augā, jo šādā veidā iztvaikošana samazinās.
- Ziedu kurviši atveras noteiktā laikā no rīta un arī aizveras vakarā noteiktā laikā.

PLANKUMAINĀ URLAJA *Trommsdorffia maculata* (L.) Bernh.

Kā pazīt? Līdz 70 cm augsts lakstaugs ar rievotu, apmatotu stublāju, var būt nedaudz zarots. Lapas piezemes rozetē, līdz 20 cm garas un 5 cm platas, izskatās ādainas. Raksturīga pazīme ir lapu sārtais dzislojums **a** un nereti ir sarkanbrūni plankumi. Stublāja un zaru galā pa vienam ziedu kurvītīm **b**, kas izplaucis un atvēries ir līdz Ø3 cm. Kurvīti aptver apmatotas vīkala lapas. Kurvīti tikai spilgti dzelteni mēlziedi. Auglis – sēkļenis. Zied no maija beigām līdz jūlijam.

Līdzīgās sugas: 1) sakņu pelūde *Hypochoeris radicata*, bet tai stublājs kails, lapas mazākas, ar sīkiem sariņiem un tām nav sarkana dzislojuma; 2) matainā vēlpiene *Leontodon hispidus*, bet tai stublājs nezarojams, lapas īsākas un šaurākas, ar matiņiem un tām nav sarkana dzislojuma.

Sastopamība Latvijā: ne bieži.

Augtene: sausi zālāji, sausi skraji priežu meži, mežmalas – aug nabadzīgās smilšainās augsnēs.

ES biotopa kods: 6230.

KRASTMALAS KRUSTAINĒ *Senecio paludosus* L.

Kā pazīt? Ejot gar upi, citu augsto lakstaugu vidū ziedēšanas laikā labi pamanāms liela auguma (līdz 1,7 m) lakstaugs ar stāvu, nedaudz zarojošu stublāju, kas klāts ar tīmekļmatiņiem. Lapas viscaur uz stublāja, sēdošas, veselas, līdz 18 cm garas un līdz 3 cm platas, mala zobaina. Ziedu kurvišu daudz, tie blīvā vairogveida ziedkopā stublāja un sānaru galos **a**. Kurvītis līdz 0,4 cm, tajā 10–20 dzeltenī mēlziedi un kurviša centrā nedaudz tumšāk dzeltenī stobrziedi. Auglis – sēklenis ar lidmatiņiem. Zied no jūlija līdz septembrim.

Līdzīgās sugas: 1) Jēkaba krustainē *Senecio jacobaea*, bet tā ir mazāka auguma (40–100 cm), lapas plūksnaini dalītas **b**, aug sausās augtenēs. Indīgs augs, arī lopi to neēd.

Sastopamība Latvijā: samērā bieži.

Augtene: slapji zālāji. Galvenokārt aug gar ūdenstecēm.

ES biotopa kods: 6430.

NOKARENAIS SUNĪTIS *Bidens cernua* L.

Kā pazīt? Līdz 75 cm augsts viengadīgs lakstaugs ar stāvu, zarainu stublāju. Lapas veselas, līdz 12 cm garas, mala zobaina. Ziedu kurviši nedaudz nolīkuši. Kurviša ārmaļā koši dzeltenī mēlziedi, centrā divdzimumu stobrziedi **a**. Auglis – liels sēklenis (līdz 0,5 cm garš) ar 4 atskabargainiem dzelonišiem. Kurvītī nogatavojas daudz šādu sēkleņu. Zied no jūnija līdz septembrim.

Līdzīgās sugas: trejdaivu sunītis *Bidens tripartita*, bet šai sugai kurvītim nav mēlziedu **b**, ir tikai dzeltenbrūni stobrziedi un sēklenim 2 atskabargaini dzeloniši **c**. Lapa pie pamata dalīta vai šķelta.

Sastopamība Latvijā: ne bieži.

Augtene: slapji zālāji.

ES biotopa kods: 6430, 6450.

Interesanti

- Sēkleņa atskabargainie dzeloniši ir auga pielāgošanās labākai izplatībai – ar to palīdzību sēklenis ieķeras dzīvnieku spalvās vai cilvēka apģērbā un tādejādi izplatās.

DZELTENĀ SALMENE, DZELTENĀ KAĶPĒDIŅA

Helichrysum arenarium (L.) Moench

Kā pazīt? Augs, kas pilnībā attaisno vienu no saviem nosaukumiem – dzeltenā kaķpēdiņa, jo viscaur bieži klāts ar zīdainiem matiņiem un dzeltenie ziedi atgādina kaķpēdiņas. Lapas šauras, 4–6 cm garas, sēdošas **a**. Ziedi daudzos mazos kurvīšos **b**. Katru kurvīti no ārpuses aptver sausas, plēvjainas, dzeltenīgas vai oranžas vikala lapas. Kurvīti tikai divdzimumu stobrziedi, dažkārt ārmalā var būt pavedienveida sievišķie stobrziedi. Auglis – sīks, apmatots sēklenis. Zied jūlijā, augustā.

Līdzīgās sugas: divmāju kaķpēdiņa *Antennaria dioica*, bet tai kurvīšu krāsa ir no gandrīz baltas līdz intensīvi violetai (atkarībā no stobrziedu dzimuma) un lapas 2x īsākas (1–3 cm garas), (sk. 65. lpp.).

Sastopamība Latvijā: diezgan reti. Izplatība samazinās virzienā uz rietumiem un ziemeļiem, vairāk raksturīga Latgalē.

Augtene: sausi zālāji.

ES biotopa kods: 6120.

Interesanti

- Augot sausās vietās, izveidojušies pielāgojumi, kas augam palīdz saglabāt mitrumu, – zīdains apmatojums atstaro saules gaismu, samazinot lapu temperatūru un iztvaikošanu.

- Sugas zinātniskais nosaukums veidojies no grieķu valodas, kur ģints nosaukums nozīmē “zeltaina saule”, savukārt sugas nosaukums “arenarium” apzīmē smilšainas augtenes.

- Gan dzeltenā, gan divmāju kaķpēdiņa pieder pie sausziežiem – svešvārdā imorteles. Tie ir augi, kuri saglabā krāsu izžūstot. Pie imortelēm pieder arī slavenais ēdelveiss, kas aug Alpos.

PARASTAIS ZELTDADZIS *Carlina vulgaris* L.

Kā pazīt? Augs starp citiem pamanāms dīvaino ziedu un dzeloņaino lapu dēļ. Līdz 50 cm augsts divgadīgs lakstaugs ar stāvu, apmatotu stublāju. Lapas mala zobaina ar asu dzelonīti katra zobiņa galā **a**. Ziedu kurvīši pa vienam, samērā lieli, līdz Ø4 cm. Kurvīti aptver uzreiz pamanāmas, divējādas vikala lapas, no kurām ārējās ir ļoti sazaroti dzeloņainas, bet iekšējās – taisnas, šauras un atgādina mēlziedus **b**. Īstenībā mēlziedu šim augam nemaz nav, kurvīša centrā ir tikai bāli dzeltenie divdzimumu stobrziedi. Auglis – mazs, rūsgans sēklenis ar matiņiem. Zied no jūnija beigām līdz septembrim.

Līdzīgās sugas: daži autori izdala vēl līdzīgas pasugas (vai sugas), citi uzskata, ka šī suga vienkārši ir mainīga izskata.

Sastopamība Latvijā: ne bieži.

Augtene: sausi zālāji. Aug kaļķainās (karbonātiskās) augsnēs.

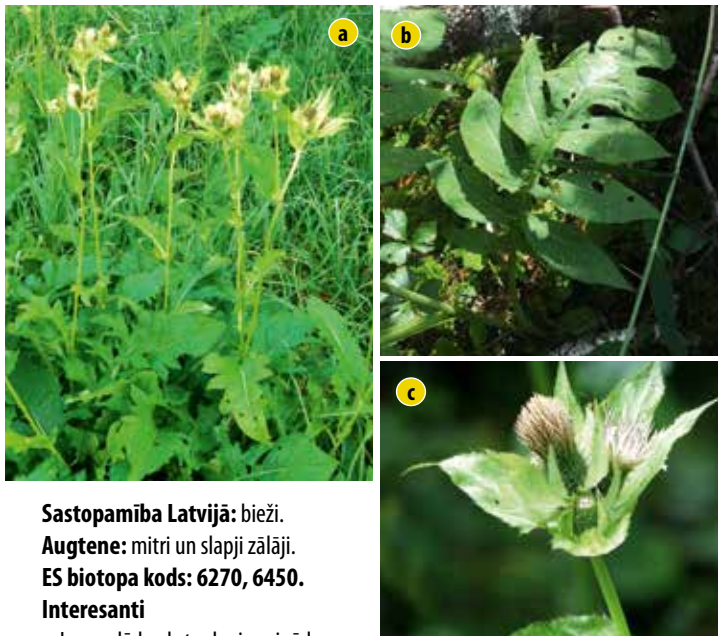
ES biotopa kods: 6210.

LĒDZERKSTE *Cirsium oleraceum* (L.) Scop.

Kā pazīt? Vienīgā dadžu suga ar dzelteniem ziediem, pārējiem tie ir sārtoņos. Līdz 150 cm augsts lakstaugs ar sīkrievainu, dobu stublāju, viss augšs ar dzeltenīgi zaļu nokrāsu **a**. Lapas divējādas formas: stublāja augšdaļā veselas, sēdošas un stublāju skaujošas, lejasdaļā ar kātu, šķeltas, līdz 20 cm garas **b**. Lapas mala zobaina, zobiņa galā ass, bet mīkstās dzelonis. Ziedu kurviši pa 2 līdz 3, pie to pamata lielas, gaiši zaļas augšlapas **c**. Ziedi bāli dzeltenīgi vai dzeltenbalti. Auglis – kails sēklis ar lidmatīņu, kas palīdz augam izplatīties. Zied no jūnija līdz septembrim.

Līdzīgās sugas: citi dadži, bet to ziedi sārtoņos un lapas atšķirīgas.

Sastopamība Latvijā: bieži.
Augtene: mitri un slapji zālāji.
ES biotopa kods: 6270, 6450.
Interesanti

- Jaunas lēdzerkstes lapiņas ir ēdamas.
- Uz lēdzerkstes saknēm var parazitēt reta un aizsargājama augu suga – bālziedu brūnkāte, kas visas nepieciešamās vielas saņem no saimniekauga (lēdzerkstes) saknēm.

PARASTAIS BIŠKRĒSLIŅŠ *Tanacetum vulgare* L.

Kā pazīt? Šo augu var pazīt jau pēc rūgtenā aromāta, jo smaržīgas ir visas auga daļas. Līdz 120 cm augsts lakstaugs ar stāvu, kailu, nezarotu stublāju **a**. Lapas dalītas 5–12 plūksnu pāros, kur plūksnu daļas ar zobainu malu, apakšpuse gaišāka, klāta ar dziedzermatiņiem. Ziedkopa sastāv no daudziem maziem, plakaniem kurvišiem, kur katrs kurvītis līdz 1,2 cm. Kurvīti mēlziedu nav, bet ir ļoti blīvi, koši tumši dzeltenī stobrziedi **b**. Auglis – sīks sēklis, kas nogatavojas katrā stobrziedā. Zied no jūlija līdz oktobrim.

Līdzīgās sugas: nav.
Sastopamība Latvijā: bieži.
Augtene: sausi un mēreni mitri zālāji.
ES biotopa kods: 6120, 6270, 6510.

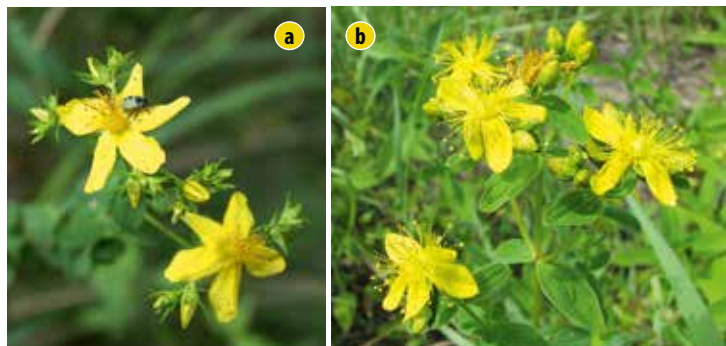
Interesanti

- Izmanto kā ārstniecības augu – tas atspoguļojas arī auga senajos latviskajos nosaukumos, piem., vēdera zāles, cērmju zāles.
- Saldi rūgtenā aromāta dēļ (jo satur ēteriskās eļļas) liek arī pirts slotās.

DIVŠKAUTŅU ASINSZĀLE *Hypericum perforatum* L.

Kā pazīt? Divšķautņu asinszālei, kā jau nosaukums stāsta, stublājs ir divšķautņains, zarojas, līdz 80 cm augsts. Lapas sēdošas, veselas, pretējas, līdz 3 cm garas. Lapas dzislojums maz sazarots, plātne ar daudziem caurspīdīgiem un dažiem melniem punktiņiem (dziedzerīšiem), abas šīs pazīmes vislabāk var redzēt, aplūkojot lapu pret gaismu. Ziedi stublāja un zaru galā. Kauslapas 5, smailas **a**, klātas ar sīkiem, tumšiem, punktveida dziedzerīšiem. Vainaglapas dzeltenas, arī 5, gar vainaglapas malu tumši punktveida dziedzerīši. Auglis – pogaļa. Zied no jūnija beigām līdz augustam.

Līdzīgās sugas: plankumainā asinszāle *Hypericum maculatum*, kas atšķiras no divšķautņu asinszāles ar šādām pazīmēm: 1) stublājs četršķautņains; 2) kauslapas strupas **b**; 3) lapas dzislojums biezi tīklots pa visu lapu.

Sastopamība Latvijā: plankumainā asinszāle sastopama bieži, divšķautņu – mazliet retāk.

Augtene: mēreni mitri zālāji.

ES biotopa kods: 6230, 6270, 6410, 6510.

Interesanti

- Ziņas par asinszāli medicīnā ir jau no Hipokrāta laikiem pirms mūsu ēras.
- Uz lapas saskatāmie caurspīdīgie punktiņi ir eļļas dziedzerīši – tie atgādina sīkus caurumiņus, no kā arī radies augs latīniskais nosaukums "*perforatum*", kas nozīmē – caurumains.

KAILĀ TRŪKUMZĀLĪTE *Herniaria glabra* L.

Kā pazīt? Līdz 20 cm gari lakstaugi ar daudziem uz zemes gulošiem stublājiem. Viss augs ar dzeltenīgi zaļu nokrāsu. Lapas uz stublāja ļoti mazas, līdz 1 cm garas, pretējas, ar īsiem kātiņiem. Ziedi pa 5–10 starp lapām galviņveida ziedkopās. Kauslapas ļoti mazas, līdz 0,1 cm garas, brīvas, zaļas. Vainaglapas vēl īsākas nekā kauslapas, baltas, ilenveidīgas – tik mazas, ka kopumā tās nevar pamanīt un augs izskatās viscaur dzeltenīgi zaļš. Auglis – sīka pogaļa ar vienu sēklu. Zied no jūnija līdz septembrim.

Līdzīgās sugas: nav.

Sastopamība Latvijā: samērā bieži.

Augtene: sausi zālāji.

ES biotopa kods: 6120.

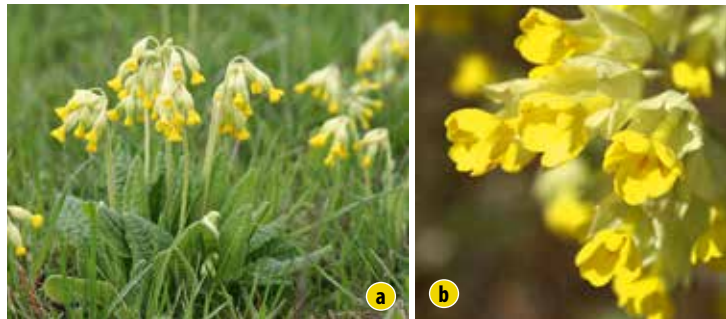
Interesanti

- Iespējams, ka nosaukums "trūkumzāle" saistīts ar to, ka augs parasti aug sausās, barības vielām trūcīgās augsnes un arī pēc izskata ir ļoti "trūcīgs" – mazs, gulošs, ziedi tik sīki, ka tik tikko saskatāmi.
- Tulkojumā no latīņu valodas *hernia* - trūkumkaite, augs agrāk lietots, lai ārstētu trūci.

GAIĻBIKSĪTE *Primula veris* L.

Kā pazīt? Viens no pirmajiem pavasara augiem, kura krokainās lapiņas parādās jau aprīlī un drīz vien izaug līdz 30 cm augsti ziedneši. Lapas rozetē, līdz 20 cm garas un 6 cm platas. Lapas plātne sašaurinās īsā, spārnainā kātā. Ziedneša galā čemurveida ziedkopa ar vienpusēji nokareniem ziediem **a**. Kauss gaiši dzeltenzaļš, ar zobiņiem galā. Tas aptver vainaga stobrveidīgo daļu, bet vainaga atliktās dzeltenās daivas ir ar nelielu jomu galā, ziedi līdz $\varnothing 1,5$ cm **b**. Raksturīgi, ka pēc noziedēšanas nokarenais ziedkāts iztaisnojas un paceļas uz augšu. Auglis – pogaļa, kas isāka nekā kaus. Zied no aprīļa beigām līdz maija beigām.

Līdzīgās sugas: nav. Radniecīgā suga – bezdelīgactiņa *Primula farinosa* – maz līdzīga, tai ziedi rozā un daudz mazākas lapiņas rozetē (sk. 69. lpp.).

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtene: sausi un mēreni mitri zālāji.

ES biotopa kods: 6210, 6270, 6510.

Interesanti

- Lapas satur dažādus vitamīnus, īpaši C vitamīnu – pietiek ar pāris lapiņām, lai nodrošinātu cilvēka organismu ar diennaktī nepieciešamo C vitamīna devu.
- Lapas var izmantot pārtikā visdažādākajos veidos.
- Senie grieķi šo augu dēvēja par “12 dievu ziedu”, uzskatot, ka tas ir ārstniecisks augs no paša Olimpa kalna.
- No šīs sugas jāuzmanās cilvēkiem, kuri ir alerģiski uz prīmulu ģints putekšņiem.

PARASTĀ ZELTENE *Lysimachia vulgaris* L.

Kā pazīt? Līdz 120 cm augsts lakstaugs ar stāvu, aplapotu stublāju, kas ziedkopā zarojas **a**. Lapas ar īsu kātu, veselas, līdz 12 cm garas un 4 cm platas. Lapu izvietojums uz stublāja trejāds: apkšējās pamišus, stublāja vidū pretējas, augstāk mieturī pa 3. Ziedi skarveida ziedkopās. Vainaglapas dzeltenas, piecdalīgi šķeltas, vismaz divreiz garākas nekā kaus. Auglis – lodveidīga pogaļa. Zied no jūnija līdz augustam.

Līdzīgās sugas: nav. Otra zālājos sastopamā zeltenu suga – pļavas zeltena *Lysimachia nummularia* – ir gulošs, ložņājošs augs ar mazām, ieapaļām lapiņām **b**.

Sastopamība Latvijā: abas sugas sastopamas bieži.

Augtene: mēreni mitri un mitri zālāji.

ES biotopa kods: 6270, 6450, 6510.

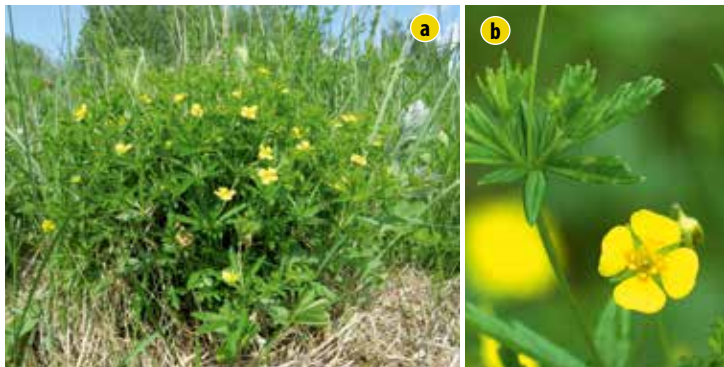
Interesanti

- Abas zeltenu sugas ir ārstniecības augi.
- Pļavas zeltenes lapas mazās, ieapaļās lapiņas atgādina monētas, acimredzot, tāpēc šāds nosaukums latīņu valodā, jo *nummularius* nozīmē *nauda* līdzīgs.

STĀVAIS RETĒJS *Potentilla erecta* (L.) Raeusch

Kā pazīt? Līdz 40 cm augsts lakstaugs ar stāvu vai nedaudz ļošanu, bagātīgi zarotu stublāju un spēcīgu sakni. Lapas no abām pusēm koši zaļas **a**, starveidīgi saliktas no 3 vai 5 lapiņām, mala ar zobīņiem. Ziedi pa 1 vai 2 zaru galā. Vienīgā retēja suga, kurai ir 4 (nevis 5) vainaglapas **b**, tās koši dzeltenas, mazliet garākas nekā kauslapas. Auglis – riekstiņu kopauglis. Zied no maija beigām līdz septembrim.

Līdzīgās sugas: 1) sudrabainais retējs *Potentilla argentea* – lapu virspuse zaļa, apakšpuse ar gaišiem matiņiem, sudrabaina **c**; 2) blāvais retējs *Potentilla impolita* – viss augs un lapas abas puses apmatotas, gaiši sudrabainas.

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtene: stāvais retējs sastopams mēreni mitros un mainīga mitruma zālajos, abas līdzīgās sugas – sausos.

ES biotopa kods: 6230, 6270, 6410.

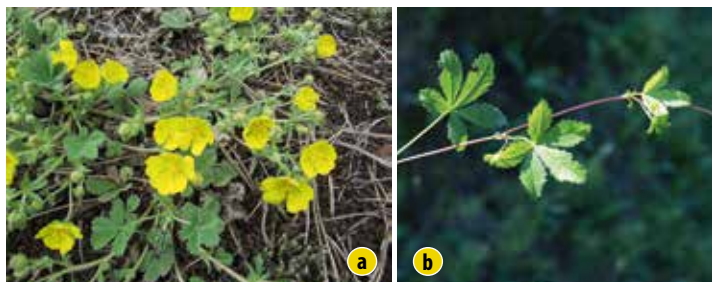
Interesanti

- Stāvā retēja sakneņi ir sens tautas medicīnas līdzeklis, kā arī lielākās daļas retēju sugu sakneņi un stublāji izmantojami dzijas un audumu krāsošanai.

SMILTĀJA RETĒJS *Potentilla arenaria* Borkh.

Kā pazīt? Viens no pirmajiem pavasara augiem sausās, smilšainās vietās ar zemei pieplakšušām lapām un ziediem **a**. Viss augs klāts ar matiņiem (tie galā zvaigžņveidīgi daļās, tāpēc sauc par zvaigžņmatiņiem). Lapas staraini saliktas no 3 vai 5 (reti 7) lapiņām, to malas zobainas. Ziedi garos ziedkātos pa 2–4 zaru galos. Kauslapas 5. Vainaglapas arī 5, mazliet garākas par kauslapām, galā ar nelielu jomu. Noziedot ziedi noliecas lejup. Auglis sastāv no daudziem maziem riekstiņiem un veido riekstiņu kopaugli. Zied aprīlī, maijā.

Līdzīgās sugas: 1) ložņu retējs *Potentilla reptans*, bet tas ir stigojošs augs ar garām (līdz 1 m) stīgām **b**, kuras sakņojas, un lapas nav klātas ar zvaigžņmatiņiem.

Maura retējs *Potentilla anserina* L. nelīdzinās nevienai citai retēju sugai, jo lapas nav staraini saliktas **c**.

Sastopamība Latvijā: ložņu retējs diezgan bieži, bet smiltāja retējs Latvijā sasniedz izplatības areāla ziemeļu malu un sastopams samērā reti – galvenokārt Viduslatvijā un Latgalē. Maura retējs sastopams ļoti bieži, tā ekspansija ganībās norāda uz pārganišanu.

Augtene: ložņu un smiltāju retējs sausos zālajos, maura retējs arī mēreni mitros.

ES biotopa kods: 6120, 6270.

Interesanti

- Maura retēja jaunās lapiņas un saknes ir ēdamas.
- Literatūrā atrodamas ziņas, ka maura retēja augšana zālajā norāda uz āderēm.

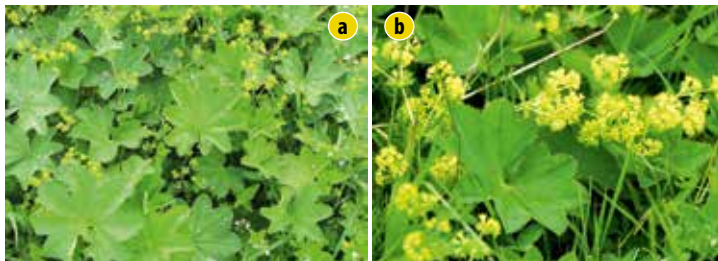

RASASKRĒSLIŅŠ *Alchemilla* spp.

Kā pazīt? Bieži sastopams augs, bet sarežģīti atšķiramas sugas, tās nodala pēc stublāja, ziedkātu, lapu un ziedgultnes apmatojuma, izmēriem, formas, krāsas u. c. pazīmēm. Tāpēc te tikai kopējas un vispārīgas rasaskrēslīņu pazīmes.

Tie visi ir daudzgadīgi lakstaugi ar stāvu vai pacilu stublāju (apm. līdz 50 cm gari) un spēcīgu sakmeni. Lapas rozetē, ieapaļas, staraini daivainas (var būt 5, 7 vai 9 daivas). Lapas kailas vai apmatotas, lapas malas zobainas **a**. Lapas kāts parasti garš, jo īpaši piezemes rozetes lapām. Ziedi čemurveidīgās ziedkopās, sīki, zaļgandzelteni **b**. Kauslapas 4. Klasisku vainaglapu, kā parasti redzam lielākajai daļai rožu dzimtas augiem, nav. Tā vietā ir sarežģīti veidojies apziednis. Auglis – riekstiņš. Zied no maija līdz septembrim.

Līdzīgās sugas: Latvijā konstatētas vismaz 24 rasaskrēslīņu sugas, kuru atšķiršana ir gana sarežģīta.

Sastopamība Latvijā: rasaskrēslīņi (plašākā izpratnē) sastopami ļoti bieži. Skatot pa konkrētām sugām, lielākā daļa ir reti sastopamas vai arī par tām ir maz izpētes materiāla.

Augtene: sausos un mēreni mitros zālajos.

ES biotopa kods: 6270, 6510.

Interesanti

- Latīniskajam nosaukumam *Alchemilla* ir zināma saistība ar vārdu *alkīmija* – senācīēja, ka augam piemīt maģiskas dziedināšanas spējas.
- Sejas mazgāšana saullēktā ar rasaskrēslīņos sakrāto rasu ļaujot ilgāk saglabāt jaunību.
- Ļoti daudzveidīgi un interesanti latviskie nosaukumi no dažādiem botāniskās literatūras vēsturiskajiem avotiem: rassenes, rasas zāles, k roku lapas, cūkrozes, kazu zāle, mazā "alchimiste", skreteliņš, stulpītes, kroklapītes, rasule, rasu puķe u. c.

ĀRSTNIECĪBAS ANCĪTIS *Agrimonia eupatoria* L.

Kā pazīt? Līdz 100 cm augsts lakstaugs ar stāvu, apmatotu, zarotu stublāju. Pēc raksturīgajām lapām viegli atpazīstams – tās ar kātu, uz kura ir zobainu lapiņu pāri, lapiņas virzienā uz augšu paliek arvien lielākas un pašā galā ir vislielākā **a**. Lapas virspuse ar skrajjiem matiņiem, bet apakšpuse visa blīvi apmatota un tāpēc izskatās gaišāka. Ziedi garā, šaurā ķekarā **b**. Kauslapas 5, mazas. Vainaglapas 5, dzeltenas, zieda diametrs apm. 1,2 cm. Auglis – riekstiņš, ko apņem atstāvošu vai atliektu matiņu rinda ar āķīšiem galā. Zied no jūnija līdz septembrim.

Līdzīgās sugas: otra suga pļavās ļoti reti satopama, biežāk mežmalās, gar mežu ceļiem, uz stīgām – spilvainais ancītis *Agrimonia pilosa*, bet tam lapiņas zobiņi nav līdz pašam pamatam **c** un lapas apakšpusē matiņi tikai uz dzislām. Kurzemē ļoti reti.

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtene: sausos un mēreni mitros zālajos, raksturīga suga kalnainās (karbonātikās) augsnēs.

ES biotopa kods: 6210, 6270, 6510.

Interesanti

- Senie grieķi uzskatīja šo augu par dievietes Atēnas (gudrības un taisnīga kara dieviete) augu, kas palīdz pret ļoti daudz kaitēm.
- Ārstniecības ancīti plaši lieto tautas medicīnā, pat svaigas lapas var izmantot kā plāksteri, lai apturētu nelielu rētu asiņošanu un veicinātu brūces ātrāku sadzīšanu.
- Kakla skalošanai tiek lietots jau kopš seniem laikiem. Palīdz pret balsu saišu pārpūli.

PĻAVAS DEDESTIŅA *Lathyrus pratensis* L.

Kā pazīt? Vienīgā no dedestiņām ar dzelteniem ziediem – lakstaugs ar kāpelējošu, nedaudz ļoganu, zarotu stublāju **a**. Lapas saliktas no 2 pretējām lapiņām un beidzas ar garu, žuburainu vītņi. Ziedi garkātainos, diezgan blīvos ķekaros. Kauss zvanveida, aptver zieda stobriņu. Vainags koši dzeltens, lielāko vainaglapu sauc par karogu, un tas galā ar nelielu jomu **b**. Auglis – kā visiem tauriņziežiem – pāksts. Zied no jūnija līdz augustam.

Līdzīgās sugas: dzeltēno ziedu dēļ var sajaukt ar ragaino vanagnadziņu *Lotus corniculatus* un dzeltēno lucernu *Medicago falcata*, bet tiem lapa salikta no 3 lapiņām nevis 2 un lapas galā nav vītņes.

Sastopamība Latvijā: ļoti bieži.

Augtene: sausus un mēreni mitros zālajos.

ES biotopa kods: 6270, 6510.

Interesanti

• Tauriņziežu saknes parasti ir ar gumiņiem, kuros mīt gumiņbaktērijas. Tās piesaista no gaisa slāpekli, kas ir augiem nepieciešams barības elements. Katru gadu, daļai dedestiņas sakņu atmirstot, piesaistītais slāpeklis nonāk arī pie citiem augiem – tādejādi pļavas dedestiņa ir zālājā ļoti noderīgs augs.

BRŪČU PĒRKONAMOLIŅŠ *Anthyllis vulneraria* L.

Kā pazīt? Līdz 40 cm augsts lakstaugs ar stāvu vai nedaudz ļoganu, apmatotu stublāju. Vienam augam parasti vairāki stublāji. Lapas saliktas no 4–6 šauru lapiņu pāriem, galotnes lapiņa vislielākā. Lapiņu virspuse kaila, apakšpuse ar izklaidus piegulošiem matiņiem. Kauss skraji ar matiņiem, zobiņi sārti – zobiņu krāsa ir svarīga pazīme **a**. Ziedu galviņas parasti vairākas (2 līdz 4), tās satuvinātas stublāja galā. Vainags dzeltens vai oranždzeltens. Auglis – pāksts ar 1 sēklu.

Līdzīgās sugas: 1) grupā, kurā kaus divkrāsains, ir vēl Baltijas pērkonamoliņš *Anthyllis x baltica*, kuram ziedkopu galviņas ir ne vien stublāja galā, bet izretinātas uz tā. 2) Ja kaus vienkrāsains, tad var būt smiltāju pērkonamoliņš *A. arenaria* **b** vai jūrmalas pērkonamoliņš *A. maritima*.

Sastopamība Latvijā: ne bieži visas sugas, jūrmalas pērkonamoliņš reģionāli, galvenokārt piejūrā.

Augtene: sausus zālajos.

ES biotopa kods: 6120, 6210.

Interesanti

• Brūču pērkonamoliņa latviskais sugas nosaukums veidots no latiniskā vārda *vulnerarius* – *kas dziedina brūces*. Tautas medicinā šo augu izmanto, arīgi liekot pie brūcēm, augoņiem, uzpampumiem, lai tie ātrāk sadzītu.

• Pērkonamoliņus sauc arī tā: vāšu āboliņš, rētu āboliņš, velnāboliņš, eglāboliņš, pērķona āboliņš, pūkainais āboliņš u. c.

SĪKAIS ĀBOLIŅŠ *Trifolium dubium* L.

Kā pazīt? Savam nosaukumam atbilstošs sīks, viengadīgs pārziemojošs vai divgadīgs, līdz 30 cm augsts lakstaugs ar ļoģanu stublāju. Kā visiem āboliņģu ģints augģiem – lapa salikta no 3 lapiņģm, gala lapiņģai neliels ieliekums (joma). Vidģejģs lapiņģas kģtiņģš garģks nekģ malģģo lapiņu kģtiņģi. Dzeltenie ziedi (to skaits 5–15) gara ziedkģta galģ diezģan skrajģ galviņģģ **a**. Auglis – pģkģsts. Zied no jģnija līdz septembrim.

Lģdzģģģ sugas: 1) zeltainais āboliņģš *Trifolium aureum* – lielģks augģmģ un stingrģks, nav ļoģans, arģ lapiņģas 2x lielģkas kģ sģkģjam āboliņģam, ziedi blģvģ iegarenģ galviņģģ (lģdz 1,5 cm gara), noziedot kļģst brģngģns **b**; 2) apiņģveida lucerna *Medicago lupulina* – ziedi galviņģģ blģvi, to skaits galviņģģ lielģks (15–30), vidģjai lapiņģai arģ ir joma, bet tģs vidģi ir labi saskatģma spģcģte.

Augtene: sausos zģlģģos.

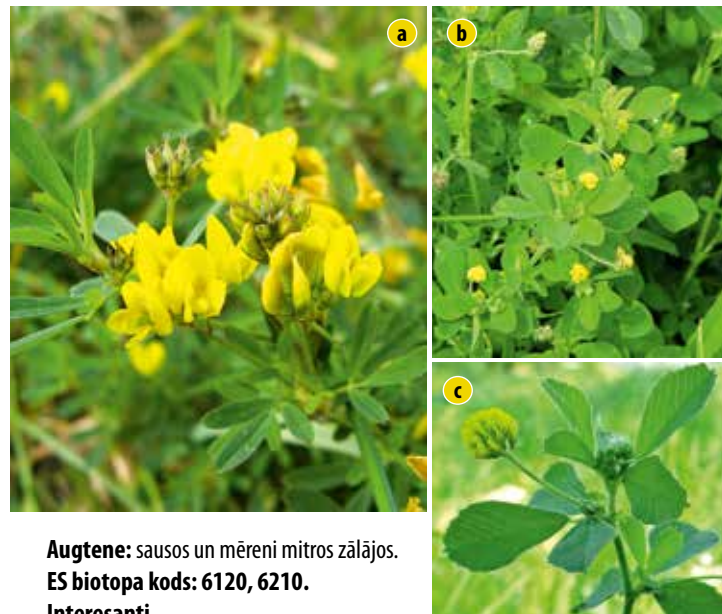
ES biotopa kods: 6120

SIRPĶVEIDA LUCERNA *Medicago falcata* L.

Kģ pazģt? Lģdz 70 cm augsts lakstaugs ar guloģu vai pacģlu, zarotu stublģģu. Lapa trģsstarģini salģktas no 3 iegarenģm lapiņģm, kas katra lģdz 2 cm gara un 0,8 cm plata, mala sģki zobģina, gģls ar mazu spģcģti. Ziedi diezģan blģvģ ķķekarģ pa 10–25. Vainģgs zeltģini dzeltens, lģdz 1 cm garģš **a**. Auglis – pģkģsts, kas sirpģveidģģ salģiekģsģ, klģta sģkiem sariņģiem. Zied no maiģa lģdz septembrim.

Lģdzģģģ sugas: radniecģģģ suga apiņģveida lucerna *Medicago lupulina* ir labi atģķģira-ma – tģ ir 2x mazģka augģmģ, ziedi blģvģ galviņģģ, lapiņģas apaļģas formas, vidģjai lapiņģai ir joma ar vidģi labi saskatģma spģcģti **b** **c**.

Augtene: sausos un mģrenģ mitros zģlģģos.

ES biotopa kods: 6120, 6210.

Interesanti

- Sirpģveida lucernai ir ļoti labi attģstģta sakņu sistģma un pamatģģa mietsakne, kas var sasnieģt vairģku metru dziļģmu, tģdģģģdi nodroģģnot augģu ar ūdenģ pat sausuma laikģ.
- Apiņģ lucernas sģklģm digtģspģģa saglabģģas daudzģs gadģs.

OVĀLĀ DIVLAPE *Listera ovata* (L.) R. Br.

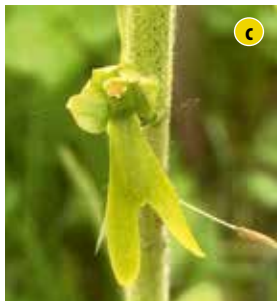
Kā pazīt? Ovālās divlapas lapas var pazīt uzreiz, pat ja augš nezied – tās ir 2 pretējas, sēdošas, horizontāli no stublāja atstāvošas. Lapas līdz 12 cm garas un līdz 8 cm platas, visplatākā vieta ir lapas vidū **a**. Stublājs līdz 60 cm augsts, vairāk lapu uz tā nav. Ziedi ķekarā stublāja galotnē **b**. Apziednis zaļgandzeltens līdz dzeltenīgi zaļš. Ziedam ir salīdzinoši gara apakšējā zieda lūpa, kas 2–3 x garāka par citām apziedņa lapām un galā šķelta **c**. Auglis – pogaļa. Zied no maija beigām līdz jūlijam.

Līdzīgās sugas: neziedošā stāvoklī lapas var sajaukt ar naktsviļoļu *Platanthera* lapām, tomēr tām lapas ir spīdīgas, iegarenas nevis ovālas, lapas platākā vieta ir lapas galā nevis vidū (sk.118. lpp.).

Sastopamība Latvijā: ne bieži.

Augtene: mēreni mitri un mainīga mitruma režīma zālāji.

ES biotopa kods: 6270, 6410.

Interesanti

- Orhideju sēklas ir ļoti sīkas un dīgst tikai tad, ja augsnē ir noteikta mikorizas sēne, kuras hifas sasniedz sēklu, iespiežas tās šūnās un sāk piegādāt dīgšanai nepieciešamās vielas (šo procesu sauc par mikorizu). Tomēr uzdīgst ovālā divlape tikai pēc vairākiem gadiem un līdz ziedēšanai paiet vēl vairāki gadi.

IEDZELTENĀ DZEGUŽPIRKSTĪTE

Dactylorhiza ochroleuca (Wüstnei ex BOLL) Holub

Kā pazīt? Līdzīga stāvlapu dzegužpirkstītei (sk.78 lpp.), kurai arī lapas bez plankumiem, bet ar vairāk vai mazāk iedzelteniem ziediem, citi to uzskata par pasugu. Līdz 60 cm augsta orhideja ar šķeltiem gumiem un spēcīgu, dobu stublāju, uz kura izretinātas lapas **a**. Ziedi blīvā, cilindriskā vārpā **b**. Pie katra zieda pieziedlapa, kas parasti garāka nekā zieds. Zieda lūpa gandrīz vesela vai nedaudz trīsdaļīga. Piesis strups. Auglis – pogaļa. Zied jūnijā, jūlijā.

Līdzīgās sugas: stāvlapu dzegužpirkstīte *Dactylorhiza incarnata*, bet tai ziedi purpurioleti līdz rozā, lapas abām sugām līdzīgas.

Sastopamība Latvijā:

ļoti reti.

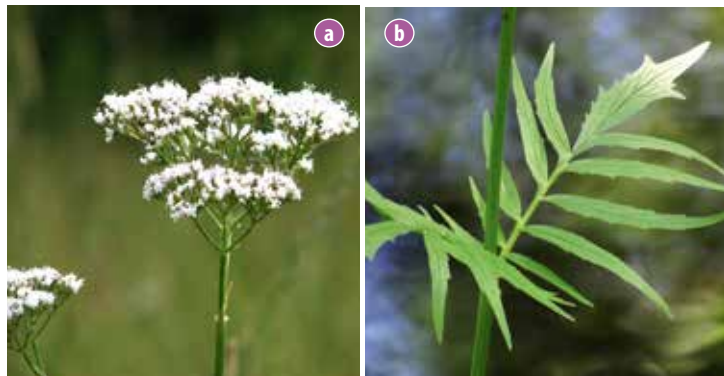
Augtene: mitrās, pārpuvotās, kalņainās pļavās un purvos.

ES biotopa kods: 6410.

ĀRSTNIECĪBAS BALDRIĀNS *Valeriana officinalis* L

Kā pazīt? Tik izslavētā baldriāna smarža auga virszemes daļām līdzī nenāk, smaržo tikai spēcīgais sakneņš. Stublājs līdz 150 cm augsts, dobs, rievains. Lapas kātainas, saliktas no 5–13 lapiņām, ± pretēji pa pāriem, galā ar nepāra lapiņu **b**. Ziedi žuburotās ziedkopās stublāja un zaru galā **a**. Tie sīki, gaiši sārti vai gandrīz balti. Vainags apakšējā daļā piltuvveidīgi saaudzis, augšdaļā vainaglapas atliektas. Putekšņlapas garas, pārsniedz vainagu. Auglis – riekstiņš. Zied no jūnija līdz augustam.

Līdzīgās sugas: nedaudz līdzinās čemurziežiem, tomēr pēc ļoti atšķirīgajām lapām var pazīt, ja ne citādi, tad kaut vai pēc raksturīgās sakneņa smaržas.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: mitros un slapjos zālajos.

ES biotopa kods: 6270, 6410, 6450.

Interesanti

- Latīniskais nosaukums *valeriana* cēlies no darbības vārdiem *valere*, *valero*, kas nozīmē būt veselam, stipram. Cita versija norāda uz baldriāna saikni ar romiešu imperatoru Valeriānu – augš ticis nodēvēts imperatora vārdā, bet tikpat labi iespējams, ka abi – gan augš, gan imperators – savus latīniskos vārdus guvuši tieši savu īpašību dēļ.

- Uz kakšiem atšķirībā no cilvēkiem baldriāns iedarbojas uzbudinoši kā eiforiju radoša viela.

JUMSTIŅU GLADIOLA *Gladiolus imbricatus* L.

Kā pazīt? Ieraugot pļavā ziedam šo augu, nebūs šaubas par tā ciešo radniecību ar dārzā redzētiem. Un tomēr – tā ir savvaļas gladiola. Līdz 120 cm augsts lakstaugs ar bumbuļsīpoliem un stingru, mazliet spārnainu stublāju. Tā apakšējā daļā 2–3 šauras, līdz 15 cm garas lapas ar smailu galu. Stublāja galotnē vienpusējā vārpā 4–10 violeti sārti ziedi. Apziedņa lapas 6, uz iekšējām tumšāk violets zīmējums **a**. Auglis – pogaļa **b**. Zied no jūnija beigām, jūlijā.

Līdzīgās sugas: nav. Ziedēšanas laikā nekā nelīdzinās, veģetatīvā stāvoklī var atšķirt pēc stingrām, 0,5–1,5 cm plātām lapām ar smailu galu, noziedējušā veidā papildus pēc pogaļām.

Sastopamība Latvijā: diezgan reti, galvenokārt valsts A daļā, lielākoties upju ielejās.

Augtene: mēreni mitros, mitros, mainīga mitruma režīma zālajos.

ES biotopa kods: 6410, 6450, 6510.

Interesanti

- Jumstiņu gladiolas zinātniskais nosaukums cēlies no latīņu valodas vārda *gladius*, kas nozīmē zobens. Šāds nosaukums sugai piešķirts lapu dēļ, kuru forma atgādina zobenu.

- Bumbuļsīpols patiesībā ir uzblīdis pazemes stublājs, kurā augi uzkrāj barības vielu rezerves, to aizsargā plānas, sausas zvīņlapas.

- Latvijā šo sugu vēl dēvē par lapsu zāli un dzērvejci.

VIDĒJĀ CELĒTEKA *Plantago media* L.

Kā pazīt? Līdz 40 cm augsts lakstaugs ar stāvu vai pie pamata liektu stublāju (ziednesi), kas klāts ar piegulošiem matiņiem **a**. Lapas rozetē, apmēram divreiz garākas (līdz 15 cm) nekā platas (līdz 7 cm), apmatotas, ar 5–7 lokveidīgām dzīslām **b**. Ziedi blīvā vārpā **c** – izied pakāpeniski, sākot no zemākajiem. Vainaglapas gaiši sārtas, bet tās tikpat kā nav redzamas, toties putekšņlapu kātiņi daudz garāki par vainagu, violeti – tāpēc visa vārpa iegūst gaiši violetu nokrāsu. Auglis – pogaļa. Zied jūnijā, jūlijā.

Līdzīgās sugas: 1) šaurlapu celteka *Plantago lanceolata*, bet tai lapas šauras (līdz 2,5 cm) un balto putekšņīcu dēļ ziedkopā izskatās balta, nevis rozā; 2) lielā celteka *Plantago major*, bet tai lapas platas, kailas.

Sastopamība Latvijā: bieži. Viena no biežāk sastopamajām BVZ indikatorsugām.

Augtene: sausos un mēreni mitros zālajos.

ES biotopa kods: 6210, 6270, 6510.
Īpaši ganībās, jo tieši tām piemēroti augi ar zemei pieplakušām rozetveida lapām.

Interesanti

- Sēklas mitrumā kļūst lipīgas un, pielīpot pie dzīvnieku pēdām, nagiem, vilnas vai dubļiem, tās izplatās.

- Ģints nosaukums *Plantago* veidojies no latīņu vārda *planta* – pēda, jo pie zemes pieplakušas lapas atgādina pēdas, it kā sekojot cilvēkam pa pēdām un augot izmidītās vietās.

ČEMURU AUGSTIŅŠ *Centaureum erythraea* Rafn.

Kā pazīt? Līdz 45 cm augsts viengadīgs vai divgadīgs lakstaugs ar četršķautņainu stublāju, kas augšdaļā zarojas. Pie stublāja pamata neliela lapu rozete, ir arī uz stublāja sēdošas, pretējas lapas. Ziedi rožaini sārti, līdz 0,5 cm, skrajām čemuriem līdzīgā ziedkopā stublāja un zaru galā. Vainaglapas apakšējā daļā saaugušas stobriņā, ko līdz pusei aptver šķeltas kauslapas, augšdaļā atvērtas. Putekšņmaciņi koši dzeltenī. Auglis – pogaļa. Zied no jūlija līdz septembrim.

Līdzīgās sugas: ir vēl 2 augstiņu sugas, bet tās sastopamas tikai piejūras zālajos un ļoti reti.

Sastopamība Latvijā: diezgan reti.

Augtene: mēreni mitros un mitros zālajos.

ES biotopa kods: 6270.

Interesanti

- Viens zieds zied apmēram 5 dienas, bet tā kā ziedkopā to daudz, tad augs ziedēšana turpinās ilgi.

TĪRUMA PĒTERENE *Knautia arvensis* (L.) Coult.

Kā pazīt? Līdz 80 cm augsts, diezgan mainīga izskata lakstaugs, viss klāts ar matiņiem. Apakšējās lapas rozetē, tās dažādas formas, sākot no veselām līdz plūksnaini dalītām **a**. Ziedi ieapaļās, līdz \varnothing 3 cm galviņās pa vienai stublāja un zaru galā **b**. Kauss ar sarveidīgiem zobīņiem. Vainaglapas 4, saauģušas, tikai apmalē brīvas, ar 4 zobīņiem, malējie ziedi lielāki **c**. Putekšņlapas garākas par vainaglapām. Auglis – sēklis ar sarainiem matiņiem. Zied ilgi – no jūnija līdz oktobrim.

Līdzīgās sugas: pļavas vilkmēle *Succisa pratensis*, bet tai visas lapas veselas, nedalītas, kailas, ziedu galviņa sfēriska.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: mēreni mitros zālajos.

ES biotopa kods: 6270, 6510.

Interesanti

- Zied visu vasaru un līdz pat vēlām rudenim, tāpēc ir ļoti nozīmīgs augs kukaiņiem, kam rudenī pietrūkst nek-tāraugu.

- Sēklas izplata skudras.

PĻAVAS VILKMĒLE *Succisa pratensis* Moench

Kā pazīt? Līdz vasaras vidum šo augu var pazīt tikai pēc piezemes lapām – tās rozetē, iegarenas, kailas, līdz 15 cm garas un 5 cm platas **a**. Vasaras otrā pusē iz-aug līdz apm. 1 m, stublājs augšdaļā zarots **b**. Ziedu galviņas ieapaļas, gandrīz sfēriskas, līdz \varnothing 2 cm. Kauss ar 5 sarveidīgiem zobīņiem. Vainags zili violeta līdz zilgans, saaudzis no 4 vainaglapām. Putekšņlapas daudz garākas par vainagu, ar violetiem putekšņmaciņiem **c**. Auglis – sēklis. Zied no jūlija beigām līdz oktobrim.

Līdzīgās sugas: tīruma pēterene *Knautia arvensis*, bet tai visas lapas dažādas formas, apmatotas, ziedi plakanāki un vairāk violetā, nevis zilganā krāsā.

Sastopamība Latvijā: ne bieži.

Augtene: mainīga mitruma zālajos.

ES biotopa kods: 6270, 6410, 6230.

Interesanti

- Iespējams, ka vilkmēles latviskais nosaukums radies no lapas līdzības garas mēles formai, bet, iespējams, ka tieši neatvēries zieds ar mēles kārpiņām līdzīgo pumpuru ir rosinājis šādu nosaukumu.

- Līdzīgi kā tīruma pēterene arī zied līdz vēlām rudenim un ļoti noderīga kukaiņiem.

- Novērots, ka pļavas vilkmēles didzība ir diezgan vāja, nereti to nomāc šādos biotopos augošā zilganā molinija.

ASINSSĀRTĀ GANDRENE *Geranium sanguineum* L.

Kā pazīt? Ziedi šim augam nemaz nav tik asinsarkani, bet stublājs un lapas gan rudeni iegūst koši sārta krāsu. Līdz 50 cm augsts lakstaugs ar ļošanu, bagātīgi sazarotu stublāju, viss augs ar matiņiem. Lapas dziļi starveidīgi dalītas 5–7 šaurās plūksnās **a**. Ziedi lieli, līdz 2 cm, pa vienam garos ziednešos. Vainaglapas purpursārtas ar tumšāku dzislojumu, galā ar nelielu jomu **b**. Auglis – riekstiņu skaldauglis. Zied no jūnija līdz augustam.

Līdzīgās sugas: purva gandrene *Geranium palustre*, bet tai nav tik dziļi starveidīgi dalītas lapas un lapu plūksnas platākas, aug mitrās un slapjās augtenēs.

Sastopamība Latvijā: ne bieži, nevienmērīgi – Latvijas ZA daļā nav sastopama.

Augtene: sausos zālajos.

Kaļķainā augsnē.

ES biotopa kods: 6210.

Interesanti

- Ziedu kāti ar pumpuriem noliekušies lejup un tikai ziedēšanas laikā paceļas stāvus.
- Sēklas satur eļļu, ko lieto aromterapijā.

PURVA GANDRENE *Geranium palustre* L.

Kā pazīt? Purvos, kā nosaukums rāda, šo augu neatrast, bet slapjos zālajos gan. Līdz 80 cm augsts lakstaugs ar stāvu vai nedaudz ļošanu stublāju, kas klāts ar nolikušiem matiņiem. Lapas staraini šķeltas 5–7 segmentos **a**, apakšējās garkātainas, augšējās sēdošas, apmatotas. Garu ziednešu galā 2 ziedi. Vainaglapas violetas ar labi saskatāmu tumšāku dzislojumu **b**. Auglis – skaldenis. Zied no jūnija līdz septembrim.

Līdzīgās sugas: 1) pļavas gandrene *Geranium pratense*, bet tai ir zili ziedi. Lapas diezgan līdzīgas, arī apmatotas, tomēr pļavas gandrenei tās dziļāk dalītas – gandrīz līdz pašam lapas centram (sk. 132. lpp.).

Sastopamība Latvijā: bieži. Viena no biežāk sastopamajām BVZ indikatoraugiem.

Augtene: mitros un slapjos zālajos.

ES biotopa kods: 6270, 6450.

Interesanti

- Pēc ziedēšanas sēklotnes augšējā daļa izstiepjas gara un atgādina knābi. Ari tulkojumā no grieķu valodas *geranos* nozīmē *dzērve*. Tāpēc labi saprotami daudzie ar auga izskatu saistītie tautas nosaukumi: purva stārka deguns, stārka knābis u. c.
- Auglim nogatavojoties, tajā izveidojas spriegums, kā atbrīvošanās rezultātā sēklas tiek izsviestas iespējami tālu ap mātes augu.

PĻAVAS DZELZENE *Centaurea jacea* L.

Kā pazīt? Līdz 100 cm augsts lakstaugs ar stingru, šķautņainu stublāju **a**. Lapas veselas, eliptiskas, līdz 10 cm garas un 3 cm platas, apakšējās ar kātu. Ziedu kurviši pa vienam stublāja un zaru galā **b**. Vikallapas vairākās rindās, gals vesels vai ar īsām bārkstīm **c**. Kurviši līdz \varnothing 3,5 cm. Ziedi violeti, ārmalā ir lielāki neauglīgi piltuvziedi, centrā auglīgi stobrziedi. Auglis – sēklis. Zied no jūnija līdz septembrim.

Līdzīgās sugas: 1) Frīģijas dzelzene *Centaurea phrygia*, arī veselām, nedalītām lapām, to uz stublāja ļoti daudz, bet tās ir lielākas, vikala lapu gali ļoti plūksnaini, izskatās spuraini; 2) lielā dzelzene *Centaurea scabiosa*, bet tai lapas plūksnaini dalītas.

Sastopamība Latvijā: ļoti bieži.

Augtene: mēreni mitros zālājos.

ES biotopa kods: 6270, 6510.

Interesanti

- Izpētīts, ka sēklu produktivitāte nav liela, toties dīdžība tām augsta – dīgst, tiklīdz nokļuvašas uz zemes.

- Kurviša malējie, neauglīgie ziedi ir spuraini un krāšņāki, bet tie galvenokārt kalpo tikai kā apputeksnētāju pievilinātāji.

LIELĀ DZELZENE *Centaurea scabiosa* L.

Kā pazīt? Līdz 120 cm augsts lakstaugs ar stāvu, četršķautņainu, zarotu stublāju. Lapas plūksnaini dalītas, līdz 20 cm garas, apakšējās ar kātu, augšējās sēdošas **a**. Ziedu kurviši līdz \varnothing 4 cm. Vikala lapas zaļas, gals tumšāks, mala bārkstaina. Kurviša ziedi violeti sārti, ārmalā neauglīgi piltuvziedi, kas dalīti šaurās plūksnās **b**, centrā divdzimumu stobrziedi. Auglis – apmatots sēklis ar matiņiem sēkleņa garumā. Zied no jūnija beigām līdz oktobrim.

Līdzīgās sugas: pļavas dzelzene *Centaurea jacea*, bet tai lapas veselas, nedalītas.

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtene: sausi zālāji, galvenokārt kalņainās augsnes.

ES biotopa kods: 6210.

Interesanti

- Lielā dzelzene kalpo par saimniekaugu retam, īpaši aizsargājamam bezchlorofila parazitiskam augam – lielajai brūnkātei *Orobanche elatior*. Šis augs saņem no lielās dzelzenes saknēm visas nepieciešamās barības vielas.

DAŽĀDLAPU DADZIS *Cirsium heterophyllum* (L.) Hill

Kā pazīt? Pirmais, kas uzkrītoši pamanāms, ir lielās, līdz 30 cm garās lapas dažādās krāsās – virspuse zaļa, apakšpuse balti tūbaina, lapas mala ar mikstiem dzelonišiem **a**. Augs līdz 120 cm augsts, ar tīmekļmatīņiem klātu stublāju. Ir arī sēdošas stublāja lapas, kas virzienā uz augšu kļūst mazākas. Ziedu kurvīši ar purpursārtiem ziediem stāvi, garumā līdz 5 cm, parasti pa vienam stublāja vai zaru galā **b**. Vikala lapas jumstiņveidīgi pārklājas, galā mazliet atliecas. Mēlziedu nav, visi ziedi ir stobrziedi. Auglis – sēkulis ar kausmatīņiem. Zied jūlijā, augustā.

Līdzīgās sugas: nav. Nevienam citam dadzim nav šādas no abām pusēm dažādas krāsas lapas.

Sastopamība Latvijā: ne bieži.

Augtene: mitri zālāji.

ES biotopa kods: 6230, 6270, 6410.

ZEMĀIS DADZIS *Cirsium acaule* Scop.

Kā pazīt? Lakstaugs ar cieši pie zemes pieplakušu lapu rozeti **a** un ar dziļu, spēcīgu mietsakni. Lapas plūksnas ar asiem dzelonišiem, apakšpuse apmatota, tādēļ izskatās gaišāka nekā virspuse. Raksturīgi, ka stāva stublāja parasti nav, reti līdz 30 cm augsts. Ja šāds stublājs ir, tad tas bez dzeloniem, var būt ar dažām lapām. Ziedu kurvīši iegareni, pa vienam ļoti īsa ziedkāta galā. Vikala lapas garas, galā mazliet atliekušas, asas. Ziedu veido tikai purpursārti stobrziedi **b**. Auglis – mazs sēkulis ar matīņiem. Zied no jūnija beigām līdz septembrim.

Līdzīgās sugas: 1) ja ir eksemplāri ar garāku stublāju, tad var būt līdzīgs jaunam parastajam dadzim *Cirsium vulgare*, bet tam vienmēr uz stublāja ir dzeloni, bet zemajam dadzim to nav; 2) purva dadža *Cirsium palustre* lapu rozete ir diezgan līdzīga (kamēr nav izaudzis garais stublājs), bet tam lapu dzeloni nav tik asi, kā arī aug slāpās augtenēs.

Sastopamība Latvijā: ne bieži.

Augtene: sausi zālāji. Kalķainās augsnes.

ES biotopa kods: 6210. Raksturīgs g. k. tikai šādā ES biotopā.

LIELĀ KRASKAŅEPE *Eupatorium cannabinum* L.

Kā pazīt? Līdz 150 cm augsts lakstaugš ar stāvu, apmatotu, brūnganu stublāju, kas ziedkopā zarojas. Lapas staraini dalītas 3 līdz 5 plūksnās, mala zobaina. Ziedu kurviši sīki, sakopoti blīvā, lielā vairogveida ziedkopā. Katrs ziedu kurvītis sastāv no 4–6 sārtiem divdzimumu stobrziediem. Auglis – mazs sēklis ar daudziem lidmatīņiem galā. Zied jūlijā, augustā.

Līdzīgās sugas: nav.

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtene: mitri un slapji zālāji, lielākoties gar ūdenstecēm.

ES biotopa kods: 6430.

Interesanti

- Ļoti iecienīts nektāraugs, ko bieži apmeklē visdažādākie kukaiņi – sākot ar ziedumušām un beidzot ar dažādu sugu tauriņiem.

KRĀSU ZELTLAPE *Serratula tinctoria* L.

Kā pazīt? Augs ar ļoti mainīgām lapām – no veselām pie stublāja pamata līdz pat stipri šķeltām uz stublāja. Līdz 120 cm augsts lakstaugš ar stāvu, sarkanbrūnu, rievotu stublāju. Ziedu kurviši nelieli, stāvi, blīvā vairogveida ķekārā. Vikala lapas jumstiņveidīgi sedzas, tumšas, apmatotas. Vainags violeti sārts, kurvīti tikai stobrziedi, tos krietni pārsniedz gari irbuļi ar drīksnām galā, kas piešķir ziediem mazliet izspūrušu izskatu. Auglis – sēklis ar matiņiem. Zied jūlijā, augustā.

Līdzīgās sugas: tīruma usne *Cirsium arvense*, bet tai lapas dzeloņaini zobainas un sastopama ļoti bieži.

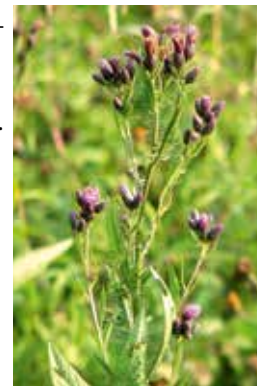
Sastopamība Latvijā: reti, Latvijā sasniedz izplatības areāla ZA robežu un sastopama tikai valsts DR un nedaudz DA.

Augtene: mitri un mainīga mitruma režīma zālāji.

ES biotopa kods: 6410. Sastopams g.k. tikai šajā biotopā.

Interesanti

- Krāsvielu augs, taču, tā kā tā ir īpaši aizsargājama suga un Latvijā sastopama ļoti ierobežotā reģionā, tad praktiskais izmantojums nav aktuāls, bet iespējams, ka savvaļas augu ģenētiskie resursi nākotnē būs noderīgi šī auga kultivēšanai.

ASAIS JĀNĪTIS *Erigeron acris* L.

Kā pazīt? Līdz 40 cm augsts lakstaugs ar stāvu, sarkanīgu, zarotu stublāju ar raupjiem matiņiem **a**. Lapas uz stublāja šauras, 4–10 cm garas, apakšējās ar kātu. Ziedu kurvīši stublāja galotnē ķekarveidīgā ziedkopā. Kurvīši sīki, to ārmalā violeti vai rozā mēlziedi, kas nedaudz garāki par centrā esošajiem dzeltenajiem stobrziediem **b**. Auglis – sīks, apmatots sēklenis. Zied jūlijā, augustā.

Līdzīgās sugas: 1) vasaras jānītis *Erygeron annuus*, bet tam kurvīši lielāki, ap 2 cm plati, baltie mēlziedi divreiz garāki par stobrziediem **c**; 2) Kanādas jānītis *Erygeron canadensis*, bet tam mēlziedi dzeltenīgi balti, nevis violeti, un kurvīši vēl mazāki kā asajam jānītim. Abas šīs sugas ir adventīvi (ievazāti) augi, un to klātbūtne dabiskā zālājā nav vēlama.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: sausi zālāji.

ES biotopa kods: 6120.

DIVMĀJU KAĶPĒDIŅA *Antennaria dioica* (L.) Gaertn.

Kā pazīt? Neliels, līdz 20 cm augsts lakstaugs ar ložņājošu sakni. Viss augs ar piegulošiem, zidainiem matiņiem **a**. Rozetes lapas šauras, 1–3 cm garas **b**, stublāja lapas īsākas. Stublāja galotnē 5–12 mazi ziedu kurvīši īsos ziedkātos. Kurvīti tikai stobrziedi, to krāsa variē no maigi rozā līdz koši violetai **c**. Sēklas ar matiņiem. Zied maijā, jūnijā.

Līdzīgās sugas: 1) dzeltenā salmene (dzeltenā kaķpēdiņa) *Helichrysum arenarium*, bet tai ziedkopas dzeltenas vai oranžīgas, veģetatīvā stāvoklī – lapas garākas (4–6 cm), zied vēlāk (sk. 30. lpp.).

Sastopamība Latvijā: ne bieži.

Augtene: sausi zālāji.

ES biotopa kods: 6120, 6230.

Interesanti

- Divmāju augs (sievīšķie un vīrišķie ziedi uz dažādiem augiem), vīrišķie ziedi parasti izskatās gaišāki, sievišķie – tumšāk sārti. Tomēr šai sugai uz viena auga dažkārt var būt gan viendzimuma, gan divdzimumu ziedi.

- Ziedu kurvīši atgādina mīksta kaķu pēdiņas – tāpēc arī tāds latviskais ģints nosaukums.

- Gan dzeltenā, gan divmāju kaķpēdiņa pieder pie sausziediem – svešvārdā imortelles, augi, kuri saglabā krāsu izzūstot. Pie imortelēm pieder arī slavenais ēdelveiss, kas aug Alpos.

LIELAIS MĀRSILS *Thymus ovatus* Mill.

Kā pazīt? Neliels, aromātisks, līdz 25 cm augsts sīkrūms ar koksainu, ložņājošu stublāju, veido nelielas audzes **a**. Ziedošie stublāji stāvi vai nedaudz pacili. Svarīga pazīme – stublājs četršķautņains, uz šķautnēm matiņi. Lapas mazas, sēdošas vai ar īsu kātu. Ziedi galviņveida ziedkopā dzinumu galā. Seglapas un kauslapas ar tumši violetu nokrāsu. Vainags sārti violets, augšlūpa stāva, apakšlūpa trīsdaivaina. Auglis – riekstiņš skaldauglī. Zied no jūnija līdz septembrim.

Līdzīgās sugas: 1) mazais mārsils *Thymus serpyllum*, bet tas augumā daudz mazāks, stublājs apaļš un viscaur apmatots **b**.

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtene: sausi zālāji, gan smilšainās, gan karbonātiskās augsnēs.

ES biotopa kods: 6120, 6210.

Interesanti

- Mārsili satur ēteriskās eļļas, tāpēc, paberzējot pirkstos šo augu lakstus, jūtams spēcīgs aromāts.

- Kā garšaugi ir pazīstams timiāns – parastais mārsils *Thymus vulgaris*, kas aug Eiropas dienvidu daļā, to pievieno gaļas ēdieniem, izmanto kā ārstniecības augu. Līdzīgi izmantojamas arī abas mūsu mārsilu sugas.

- Botāniskajā literatūrā atrodami interesanti mārsilu latviskie nosaukumi: māras siliņi, lauku eglītes, vecīši, veca vīra bārdiņa, zanderiņi, lauku timijans, aitumaurs u. c.

TĪRUMA KALNMĒTRA (MĀRSILU KALNMĒTRA)

Acinos arvensis (Lam.) Dandy

Kā pazīt? Līdz 25 cm augsts, viengadīgs vai divgadīgs lakstaugs ar apmatotu stublāju, kas pie pamata zarojas. Lapas sīkas, līdz 2 cm garas, ar īsiem kātiņiem, mala gluda vai augšdaļā ar dažiem zobīņiem, vismaz apakšdaļā apmatotas. Ziedi mazi, nelielos pušķos augšējo lapu padusēs pa 2–6. Kaus ar āķveida matiņiem. Vainags nedaudz garāks par kausu, dažādu toņu violets, apakšlūpa trīsdaivaina. Auglis – riekstiņš. Zied no jūnija līdz septembrim.

Līdzīgās sugas: 1) parastā smaržmētra *Clinopodium vulgare* L., bet tā augumā līdz 60 cm, lapas 2x lielākas, ziedi ciešos pušķos ne vien lapu padusēs, bet arī stublāja galā; 2) nedaudz līdzīga mārsilu *Thymus* sugām, bet tiem ziedi sakopoti mazās galviņās stublāja galā.

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtene: sausi zālāji.

ES biotopa kods:

6110, 6120, 6210.

PARASTĀ RAUDENE *Origanum vulgare* L.

Kā pazīt? Smaržīgs, līdz 70 cm augsts lakstaugs ar stāvu, iesārtu stublāju, klāts ar dziedzermatīņiem **a**. Lapas līdz 4 cm garas. Sīki, sārti violeti ziedi blīvās, plašās vairogveida ziedkopās stublāja un zaru galos. Kauss zvanveidīgs, ar matiņiem. Vainags 2–3x garāks par kausu, augšlūpa stāva, apakšlūpa ar vienādām daivām **b**. Putekšņlapas garas – pārsniedz vainagu. Riekstiņi ap 1 mm gari. Zied no jūnija līdz septembrim.

Līdzīgās sugas: zieda uzbūve lūpiežiem līdzīga – gan mārsiliem, gan kalnmētrai, gan raudenei, bet atšķirīgas ir ziedkopas, kā arī augu izmēri. Visi ir smaržīgi, ēteriskās eļļas saturoši.

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtene: sausi zālāji.

ES biotopa kods: 6210.

Interesanti

- Parastā raudene ir tuva radniecīge majorānam *Origanum majorana*, kas ir pasaulē izplatīta garšviela – saukta par oregano. Arī parastajai raudenei ir majorānam līdzīga garša un smarža, nedaudz vājāka, bet arī izmantojama kā garšviela, tās lapās ir ēteriskās eļļas, kā arī daudz C vitamīna.

ĀRSTNIECĪBAS SĀRMENE (PĀTAINE)

Stachys officinalis (L.) Trevis. (syn. *Betonica officinalis* L.)

Kā pazīt? Augs ar ļoti raksturīgām rozetes lapām, kuru malas ir ar zobainu vai rantainu malu, atgādinot mežģīnes **a**. Apmatotais stublājs līdz 100 cm augsts, uz tā dažu nelielu pretēju lapu pāri. Purpursārtie ziedi blīvos pušķos stublāja galotnē **b**. Kauss zvanveidīgs, šķelts, ar smailiem zobīņiem. Vainags līdz 2,2 cm garš **c**. Auglis – skaldauglis ar riekstiņiem. Zied jūlijā.

Līdzīgās sugas: purva sārmenē *Stachys palustris*, bet tai nav tādu raksturīgu (rantainu) rozetes lapu kā ārstniecības sārmenē.

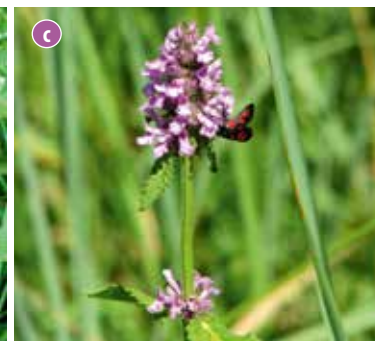
Sastopamība Latvijā: ne bieži.

Augtene: mitri zālāji ar mainīgu mitruma režīmu.

ES biotopa kods: 6410. Raksturīga galvenokārt šajā biotopā.

Interesanti

- Kā plaši izmantojams ārstniecības augs lietots jau izsenis, audzēts arī klosteru dārzos. Ir teiciens, ka šis augs noder pret 99 kaitēm.
- Izpētīts, ka ārstniecības sārmenē ir ilg-mūžīgs augs, bet sēklas tomēr dīgst un attīstās ļoti lēni.

LIPĪGĀ SVEĶENE *Viscaria vulgaris* Bernh.

Kā pazīt? Līdz 60 cm augsts lakstaugs ar stāvu, nezarotu, brūni sarkanu stublāju **a**, kas augšdaļā lipīgs. Ir lapu rozete ar līdz 7 cm garām lapām. Stublāja lapas pretēji sēdošas. Ziedi paskrajā vārpveidīgā ziedkopā stublāja galā. Kauslapas zvanveidīgi saaugušas, sarkanīgas, galā 5 zobīni. Vainaglapas veselas, koši purpursarkanas, garākas nekā saaugušās kauslapas un izvērstas **b**. Auglis – pogaļa. Zied no maija beigām līdz jūlijam. **Līdzīgās sugas:** pļavas spulgnaglene *Lychnis flos-cuculi*, bet tai nav lipīgs stublājs un vainaglapas pirkstveidīgi dziļi šķeltas šaurās daļās.

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtene: sausi zālāji.

ES biotopa kods: 6120.

Interesanti

- Lipīgā viela, kas veidojas uz stublāja, aizsargā augu no nevēlamiem, pa stublāju rāpojošiem “nektāra zagļiem”, kuri nemaz negrasās apputeksnēt ziedus. Savukārt lidojošie kukaiņi, piemēram, bites, dienas un nakts tauriņi, var viegli piekļūt ziediem un tos apputeksnēt. Pēc tam sveķene pārstāj izdalīt lipīgo vielu.

- Botāniskajā literatūrā atrodami interesanti lipīgās sveķenes latviskie nosaukumi: darvaspuķe, sērgas puķe, sviķelīte, lipene, mušmires u. c.

PĻAVAS SPULGNAGLENE *Lychnis flos-cuculi* L.

Kā pazīt? Augs, kas ziedu laikā katrai pļavai piešķir krāšņumu. Līdz 110 cm augsts lakstaugs, ar īsiem matiņiem klātu stublāju. Ir šauras, līdz 9 cm garas rozetes lapas, bet tās ātri atmirst. Stublāja lapas pretējas, sēdošas. Ziedi skrajā ziedkopā stublāja galā **a**. Kaus zvanveidīgs ar izcilnētām tumšākām dzislām un smailiem zobīņiem. Vainaglapas gaiši purpursārtas, 2–3 reizes garākas nekā kauslapas, pirkstveidīgi dziļi šķeltas 4 šaurās daļās **b**. Auglis – pogaļa. Zied no maija beigām līdz jūlijam.

Līdzīgās sugas: lipīgā sveķene *Viscaria vulgaris*, bet tai ir lipīgs stublājs un vainaglapas nav dalītas.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: mēreni mitri un mitri zālāji.

ES biotopa kods: 6270, 6510.

Interesanti

- Sauc arī tā: mēļupuķe, dzeguzes puķe, zīdene, dzegužu naglene, zīda puķīte, dzeguzes kroņnese, pļavas guntiņa.

DZIRKSTELĪTE *Dianthus deltooides* L.

Kā pazīt? Kaut arī neliels, bet viegli pamanāms augs košo, nelīdzeno ziedu dēļ. Aug ceros, līdz 40 cm augsts, nedaudz zilganzaļš, ar stāvu vai pacilu stublāju **a**. Lapas gan piezemes rozetē, gan uz stublāja, šauras, līdz 3 cm garas. Kaus stobrveida, iesārts, ar daudz dzīslīnām un zobīņiem. Vainaglapas 5, purpursārtas, galā ar īsiem zobīņiem, zieda centrā pie vainaglapu pamata var būt gaiši punktiņi un tumšākas svītras zīmējums **b**. Auglis – pogaļa. Zied no jūnija līdz oktobrim.

Līdzīgās sugas: nav.

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtene: sausi zālāji.

ES biotopa kods: 6120, 6210, 6270.

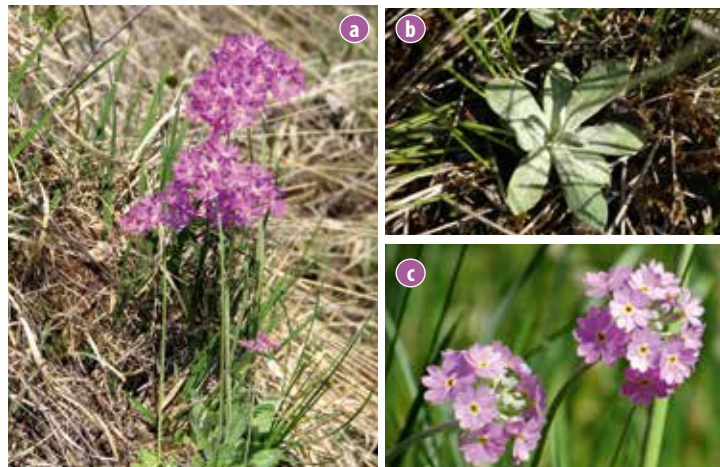
Interesanti

• Vainaglapīņas ir ēdamas, bet jāatdala t. s. nadžiņš – vainaglapas plātnes apakšējā, gaišākā daļa, jo tā ir rūgta. Iz kaltētus ziedus izmanto sauso smaržu maisījumos.

BEZDELĪGACTIŅA *Primula farinosa* L.

Kā pazīt? Mazs, līdz 25 cm augsts lakstaugs ar bezlapainu stublāju, kas vienlaikus arī ziednesis **a**. Lapas rozetē **b**, līdz 6 cm garas, virspuse tumšāka, apakšpuse gaiši pelēcīgi zaļa (laba pazīme neziedošā stadijā). Ziedneša galā blīvs ziedu čemurs. Ziedkāts un kaus klāts ar dziedzermatiņiem. Vainags sārti violets, \varnothing 1 cm, vainaglapas 5, apakšdaļā saaugušas stobriņā, galā ar jomu, centrā dzeltens **c**. Auglis – pogaļa. Zied maijā, jūnija sākumā.

Līdzīgās sugas: nav. Radniecīgā suga gaiļbiksite *Primula veris* ir dzelteniem ziediem un lapas nelīdzinās bezdelīgactiņas lapām (sk. 38. lpp.).

Sastopamība Latvijā: reti.

Augtene: mitri zālāji. Galvenokārt karbonātiskā augsnē – arī kaļķainos zāļu purvos, kas lielākoties veidojušies, pārpuvoties mitriem, kaļķainiem zālājiem.

ES biotopa kods: 7230.

Interesanti

• Pedējā pusgadsimta laikā nosusināšanas rezultātā piemērotu augtņu skaits šai sugai strauji samazinājies, un tā no samērā bieži sastopamas sugas kļuvusi par retu un aizsargājamu ne tikai Latvijā.

PLĀVAS BITENE *Geum rivale* L.

Kā pazīt? Nolicušiem zvaniņiem līdzīgi, līdz 70 cm augsti lakstaugi ar stāvu, apmatotu stublāju **a**. Lapas uz stublāja mazas, sēdošas, trīsstarainas; piezemes lapas – lielākas, saliktas. Kausi tumši sarkanbrūns, zvanveidīgs, klāts ar matiņiem **b**. Tas aptver dzeltenai vai oranži sārtas vainaglapas un ir ar tām vienādā garumā. Augļu laikā ziedkāts paceļas augšup. Auglis – riekstiņu kopauglis, kurā var būt 100 un vairāk riekstiņi, katra riekstiņa galā āķītis, ar kura palīdzību augs izplatās **c**. Zied no maija līdz augustam.

Līdzīgās sugas: nav.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtēnes: mēreni mitri un mitri zālāji.

ES biotopa kods: 6270, 6450, 6510.

Interesanti

- Sakņi smaržo pēc krustnagliņām, tajos arī atrastas tās pašas ēteriskās eļļas, ko satur krustnagliņas – tādējādi saberztus sakņus izmanto kā garšvielu.
- Botāniskajā literatūrā atrodami interesanti nosaukumi, kuri, acīmredzot, saistīti ar auga izskatu: auna pauti, bulļa pauti, kaķu pautiņi, runčpauti, zaķpautiņi, bābūksnīte, biškanniņas, bullīši, buljpieriņas, dundurpuķe, dzegužpodiņi, rumpauši.

ĀRSTNIECĪBAS BRŪNVĀLĪTE *Sanguisorba officinalis* L.

Kā pazīt? Līdz 120 cm augsts lakstaugs ar spēcīgu sakmeni un ar rievainu, augšdaļā zarojošu stublāju **a**. Apakšējās lapas ar kātu, uz tā 3–8 nelielu, gar malu zobainu lapiņu pāri **b**, gala lapiņa vislielākā. Uz stublāja sēdošas lapas. Ziedi brūngansarkani, blīvi, ovālā galviņā gara ziedneša galā. Vainaglapu nav, ziedu veido daudzi, blīvi, piltuvveida kausi ar smailām daivām. Putekšņīcas koši purpursarkanas garos kātiņos **c**. Auglis – riekstiņu kopauglis. Zied no jūnija līdz septembrim.

Līdzīgās sugas: mazā zaļvāļīte *Poterium sanguisorba*, bet tā vēl retāka par ārstniecības brūnvāļīti un tai kauslapas, kuras veido ziedu galviņu, zaļas.

Sastopamība Latvijā: reti. Latvijā aug izplatības areāla Z robežas tuvumā, sastopama Kurzemē un nedaudz Rīgas līča austrumu piekrastē.

Augtēnes: mitros un mainīga mitruma režīma zālājos.

ES biotopa kods: 6410.

Interesanti

- Uz auga barojas reta un aizsargājama tauriņu suga, kura izvēlas tieši šo augu, – brūnvāļīšu zilenītis. Tiesa, tas barojas vēl uz dažām citām rožu dzimtas sugām (vīgriezēm, meža avenēm u. c.).

ODU GIMNADĒNIJA *Gymnadenia conopsea* L.

Kā pazīt? Līdz 60 cm augsta, slaida orhideja ar gumiem. Stublāja pamata tuvumā vairākas nedaudz zilganzaļas, līdz 15 cm garas, šauras lapas ar kapucveida galu. Ziedi violeti rozā līdz purpura, garās, šaurās, blīvās vārpās **a**. Zieda uzbūve sarežģīta, bet tajā ir 2 ļoti raksturīgas daļas: sekli trīsdaivaina lūpa, kur vidējā daiva vienāda vai nedaudz garāka par blakusdaivām, un garš (līdz 2 cm), pavedienveidīgs piesis **b**. Auglis – pogaļa. Zied jūnijā, jūlijā.

Līdzīgās sugas: smaržīgā gimnadēnija *Gymnadenia odoratissima*, Latvijā nav konkrētu ziņu par šo sugu. Tai ziedi mazāki, piesis tikai līdz 4 mm garš, lūpas vidējā daiva garāka par sānu daivām. Citām līdzīgas krāsas orhidejām nav šāda tik gara pieša.

Sastopamība Latvijā: diezgan reti.

Augtēnes: mitri zālāji kaļķainās augsnēs.

ES biotopa kods: 6210, 6410.

Interesanti

- Garā pieša dēļ zieds atgādina odu – arī tulkojumā no latīņu valodas *conopeus* nozīmē – odam līdzīgs.
- Piesī ir nektārs, to nevar sasniegt jebkurš kukainis – vislabāk tam piemēroti ir tauriņi, kuri ar savu garo sūcējsnuķīti, nektāru mekēdami, vienlaikus apputeksnē ziedus.

DEGUMA DZEGUŽPUĶE *Orchis ustulata* L.

Kā pazīt? Līdz 40 cm augsta orhideja ar veseliem, nedalītiem gumiem. Rozetes lapas šauras, līdz 12 cm garas, uz stublāja parasti 1 neliela lapa. Ziedi blīvā, līdz 8 cm garā vārpā, izzied, sākot no apakšējiem ziediem. Kamēr visi ziedi nav izziedējuši, vārpas augša ir gandrīz melna. Zieda augšējā daļā ir kapuce – tā tumši violeta. Apakšējā daļa – gaiša, trīsdaivaina lūpa, kurai malējās daivas vērstas uz sāniem, vidējā daiva galā dalīta. Uz lūpas ir violeti plankumi. Ir arī īss, balts piesis. Auglis – pogaļa. Zied jūlijā, augustā.

Līdzīgās sugas: neziņdošā stadijā var sajaukt ar odu gimnadēniju *Gymnadenia conopsea*, jo abām sugām ir šauras, līdz 2 cm platas lapas, bet odu gimnadēnijai garākas.

Sastopamība Latvijā: ļoti reti, tuvu areāla Z robežai.

Augtēnes: sausi zālāji kaļķainās augsnēs.

ES biotopa kods: 6210.

Interesanti

- Vārpas tumšā gala dēļ tā izskatās kā apgruzdusi, no latīņu valodas tulkojumā *ustulatus* nozīmē – deguma krāsā.
- Senā botāniskās literatūras avotā šis augs saukts arī par joda strunķi un joda rociņu.

VĪRU DZEGUŽPUĶE *Orchis mascula* L.

Kā pazīt? Līdz 40 cm augsta orhideja ar veseliem, apaļiem gumiem un spēcīgu, nedaudz violetu stublāju **a**. Apakšējās lapas līdz 15 cm garas un līdz 3 cm platas. Uz stublāja lapu piestiprināšanās vietā un lapu lejasdaļā var būt violeti lāsumi **b**. Uz stublāja viena makstaina lapa. Violetie ziedi līdz 20 cm garā, skrajā vārpā. Lūpa trīsdaivaina, vidējā daiva nedaudz platāka par malējām, pie pamata gaišāka, ar plankumiem **c**. Ir arī līdz 1,3 cm garš, violets piesis. Auglis – pogaļa. Zied maijā, jūnijā.

Līdzīgās sugas: neziedošā stadijā var atšķirt pēc violetiem lāsumiem stublāja un lapu lejas daļā, ziedu laikā no pārējām dzegužpuķēm un arī no dzegužpirstītēm var atšķirt pēc zieda pazīmēm – lūpas, kapuces, pieša.

Sastopamība Latvijā: reti. Visā valstī, izņemot Latgales A daļu.

Augtenes: sausi zālāji kaļķainās augsnēs.

ES biotopa kods: 6210.

! Visām orhidejām, arī dzegužpuķēm, sēklas ir ļoti sīkas – kā putekļi. Lai sīkā sēkla sāktu augt, tai augsnei ir jāsatiek konkrētas sugas sēne, kuras hifas iespiežas tās šūnās un sāk piegādāt dīgšanai nepieciešamās vielas (mikoriza). Kad augs pats sāk fotosintezēt, tas sēnei pretim var jau piegādāt oglekli, abi organismi apmainās ar tiem nepieciešamajām vielām (simbioze). Tomēr līdz uzziēšanai orhidejām paiet ilgs laiks – 6 līdz 15 gadi! Tas jāatceras un jāpriecājas par orhidejām, tās nenoplūcot.

BRUŅCEPURU DZEGUŽPUĶE *Orchis militaris* L.

Kā pazīt? Līdz 50 cm augsta orhideja ar olveidīgiem gumiem un spēcīgu stublāju, kas nereti ar violetu tonējumu. Lapas lielākas kā citām dzegužpuķēm – stublāja apakšdaļā, gaiši zaļas, līdz 20 cm garas un līdz 5 cm platas. Ziedi blīvā vārpveida ziedkopā **a**. Visas augšējās apziedņa lapas veido smaili izstieptu kapuci, kas no augšpuses gaiši violeta, bet apakšpuse tumšāka, ar svītrām. Apakšējā zieda daļa ir lūpa – mainīgas intensitātes violeta ar tumšāku punktējumu. Malējās daivas šauras un īsas, vidējā daiva gara un plata, vidū ar mazu zobīņu **b**. Piesis sārts, īss. Auglis – pogaļa. Zied maijā, jūnijā.

Līdzīgās sugas: neziedošā stadijā var atšķirt pēc salīdzinoši lielajām, gaišajām lapām, kurām nav sārta lāsojuma, un atšķirībā no dzegužpirstītēm lapas sakoncentrētas stublāja apakšdaļā, uz stublāja to praktiski nav, ja ir, tad plēkšņveidīgas.

Sastopamība Latvijā: reti, izņemot valsts A daļu, kur zināmi tikai dažāi atradumi.

Augtenes: sausi zālāji kaļķainās augsnēs.

ES biotopa kods: 6210.

Interesanti

• Ziedu stadijā viegli iegaumējama dzegužpuķe, jo zieda apakšējā daļa – lūpa – atgādina cilvēciņu ar rokām un kājām, bet augšējā daļa jeb kapuce izskatās pēc ķiveres, kas cilvēciņam galvā **c**.

BALTIJAS DZEGUŽPIRKSTĪTE *Dactylorhiza baltica* (Klinge) N. I. Orlova

Kā pazīt? Līdz 65 cm augsta orhideja ar pirkstveidīgi dalītiem gumiem. Lapas uz stublāja – zemākās 10–17 cm garas, augstākās mazākas. Lapas virspusē ar gareniski izstieptiem plankumiem **a**. Stublāja galā blīva vārpveida ziedkopa ar purpura krāsas ziediem **b**. Zieda lūpa ir ar sekli trīsdaivainu dalījumu aptuveni vienādās daļās **c**, ar svītru un punktu zīmējumu. Piesis īss. Auglis – pogaļa. Zied jūnijā, jūlijā.

Līdzīgās sugas: 1) plankumainā dzegužpirkstīte *Dactylorhiza maculata*, bet tai lūpas daļas atšķirīgas un plankumi uz lapām ieapaļi; 2) stāvlapu dzegužpirkstīte *D. incarnata*, bet tai lapas bez plankumiem; 3) asinssarkanā dzegužpirkstīte *D. cruenta*, bet tai plankumi abās lapas pusēs; 4) no dzegužpuķēm *Orchis* atšķiras ar aplapotu stublāju, dzegužpuķēm lapas koncentrējas tikai stublāja apakšā un nekad nav plankumainas.

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtenes: mēreni mitri un mitri zālāji.

ES biotopa kods: 6270, 6410.

! Sakarā ar orhidejām piemērotu augtņu samazināšanos (meliorācija, uzāršana, aizaugšana) un šo sugu apdraudētību – visas orhidejas ir iekļautas gan starptautiskās konvencijās, gan direktīvās, gan Eiropas, gan dažādu reģionu un valstu aizsargājamo sugu sarakstos. Arī visas Latvijas orhideju sugas oficiāli sargā CITES un Bernes konvencijas, kā arī lielākā daļa ir iekļautas Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā.

PLANKUMAINĀ DZEGUŽPIRKSTĪTE *Dactylorhiza maculata* (L.) Soó

Kā pazīt? Līdz 50 cm augsta orhideja ar šķeltiem gumiem. Lapas uz stublāja – zemākās 7–15 cm garas, augstākās mazākas. Lapas virspusē ar apaļiem plankumiem **b**. Stublāja galā blīva, plati koniska vārpveida ziedkopa ar purpura līdz gaiši rozā ziediem. Lūpa sekli trīsdaivaina, vidējā daiva mazāka, nav garāka par malējām daivām **a**, ar punktu un svītru zīmējumu. Piesis īss. Auglis – pogaļa. Zied no jūnija līdz augusta sākumam.

Līdzīgās sugas: 1) Baltijas dzegužpirkstīte *Dactylorhiza baltica*, bet tai lūpas daļas atšķirīgas un plankumi uz lapām garenīgi izstiepti; 2) stāvlapu dzegužpirkstīte *D. incarnata*, bet tai lapas bez plankumiem; 3) asinssarkanā dzegužpirkstīte *D. cruenta*, bet tai plankumi abās lapas pusēs; 4) no dzegužpuķēm *Orchis* atšķiras ar aplapotu stublāju, dzegužpuķēm lapas koncentrējas tikai stublāja apakšā un nekad nav plankumainas.

Sastopamība Latvijā: diezgan reti, biežāk sastopama pārejas purvos, purvainos mežos.

Augtenes: mitri un slapji pārpurvojušies zālāji.

ES biotopa kods: 6410.

Interesanti

• Botāniskajā literatūrā atrodami daiļskanīgi plankumainās dzegužpirkstītes latviskie nosaukumi: Jāņa roka, Dieva rociņa, dzegužu ērkulis, vella ķepa, čūskupuķe, grāvene, traipeklainā dzegužu puķe, dzegužes asaras, dzegužes pestiņi, traipainās dzeguženes, laimīte u. c.

STĀVLAPU DZEGUŽPIRKSTĪTE *Dactylorhiza incarnata* (L.) Soó

Kā pazīt? Līdz 60 cm augsta orhideja ar šķeltiem gumiem un spēcīgu stublāju. Lapas izretinātas uz stublāja, augšupvērstas, gals kapucveida, bez plankumiem **a**. Ziedi purpurvioleti līdz rozā, blīvā, cilindriskā vārpā **b**. Pie katra zieda zaļa līdz purpura pieziedlapa, kas parasti garāka nekā zieds. Zieda lūpa gandrīz vesela, strupa, uz tās punktu un svītru zīmējums. Piesis strups. Auglis – pogaļa. Zied no maija beigām līdz jūlija vidum.

Līdzīgās sugas: no visām pārējām dzegužpīrkstītēm atšķiras ar to, ka stāvlapu dzegužpīrkstītei lapas ir bez plankumiem.

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtenes: mitri zālāji.

ES biotopa kods: 6270, 6410.

! Sakarā ar orhidejām piemērotu augtņu samazināšanos (meliorācija, uzāršana, aizaugšana) un šo sugu apdraudētību – visas orhidejas ir iekļautas gan starptautiskās konvencijās, gan direktīvās, gan Eiropas, gan dažādu reģionu un valstu aizsargājamo sugu sarakstos. Arī visas Latvijas orhideju sugas oficiāli sargā CITES un Bernes konvencijas, kā arī lielākā daļa ir iekļautas Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā.

ASINSSARKANĀ DZEGUŽPIRKSTĪTE *Dactylorhiza cruenta* (L.) Soó

Kā pazīt? Līdz 40 cm augsta orhideja ar šķeltiem, sakņveidīgiem gumiem un stāvu stublāju. Lapas īsākas un šaurākas kā pārējām dzegužpīrkstītēm (līdz 10 cm garas un līdz 1,8 cm platas), lapas abas puses ar violeto plankumiem (raksturīga pazīme!), kas vietām saplūduši **a**. Ziedi purpurvioleti, blīvā, salīdzinoši īsā vārpā. Pie ziedu pamata garas, violeto plankumainas pieziedlapas. Lūpa vesela, rombiska, uz tās un arī pārējām apziedņa lapām tumšāku svītru un punktu zīmējums **b**. Auglis – pogaļa. Zied jūnijā beigās, jūlijā.

Līdzīgās sugas: no visām pārējām dzegužpīrkstītēm atšķiras ar to, ka asinsarkanajai dzegužpīrkstītei lapas abas puses ir ar plankumiem.

Sastopamība Latvijā: reti. Latvijā sasniedz izplatības areāla D robežu. DA Latgalē nav atrasta.

Augtenes: mitri zālāji, purvainās, kaļķainās augsnes.

ES biotopa kods: 6270, 6410.

KRŪMĀJU SĪPOLS *Allium oleraceum* L.

Kā pazīt? Līdz 60 cm augsts lakstaugs ar iegarenu sīpolu un stāvu stublāju. Lapas uz stublāja šauras, renesveidīgas. Ziedi skrajā čemurā, zvanveidīgi, garos ziedkātos, sākumā stāvi, vēlāk nolīkuši, tajā daudz sarkanbrūnu vairvasiņu **a**. Neizplaukušū ziedkopu pilnībā aptver 2 garas, zaļas vikala lapas, ziedu laikā garās vikala lapas saglabājas, plēvjainas **b**. Ziedi (apziednis) gaiši sārti, var būt gandrīz balti, ārpusē parasti ar zaļganām dzīslām. Putekšņlapas apziedņa garumā. Zied jūnijā, jūlijā.

Līdzīgās sugas: ķiploku sīpols *Allium scorodoprasum*, bet tam lapas platākas, plakanas, ziedi tumši purpursarkani un vikala lapas īsākas, plēvjainas, ziedēšanas laikā nenokrīt, bet sausas, vāji saredzamas **c**, ir arī vairvasiņas. Sastopams diezgan reti – sausās pļāvās upju ielejās.

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtenes: sausi zālāji.

ES biotopa kods: 6210.

Interesanti

- Smaržo un garšo gluži tāpat kā parastie dārza sīpolloki.

CEKULAINĀ ZIEPENĪTE *Polygala comosa* Schkuhr

Kā pazīt? Līdz 25 cm augsts lakstaugs ar vairākiem stāviem, nezartiem stublājiem, kas izaug no viena sakneņa. Lapas uz stublāja sēdošas, šauras, līdz 3,5 cm garas. Ziedi zilganvioleti līdz rozāini, blīvā ķekarā stublāja galotnē **a**. Ārējās kauslapas lielas, vainaglapu krāsā. Viena no 3 pieziedlapām garāka par citām un neizziedējuša ķekara galotnē veido nelielu cekulu **b**, ziedēšanas laikā nokrīt. Auglis – pogaļa. Zied no maija beigām līdz jūlijam.

Līdzīgās sugas: 1) rūgtā ziepenīte *Polygala amarella*, bet tai ziedi zili un lapas rozetē; 2) parastā ziepenīte *P. vulgaris*, bet tai ziedi arī zili, lapas nav rozetē (sk. 148. lpp.).

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtenes: sausi zālāji. Galvenokārt kaļķainās augsnēs.

ES biotopa kods: 6210.

ĀRSTNIECĪBAS TAUKSAKNE *Symphytum officinale* L.

Kā pazīt? Līdz 120 cm augsts lakstaugs ar stāvu, zarotu stublāju **a**. Viss augs ar sīkiem, cietiem matiņiem (skarblapji!). Lapas lielas, līdz 20 cm garas, piezemes lapas ar kātiem, uz stublāja sēdošas. Ziedi saliektos, nokarenos rituļos stublāja vai zaru galā. Kauss 2x īsāks par vainagu, dziļi šķelts, arī apmatots. Vainaga krāsa mainīga – ziedēšanas sākumā purpurviolela, pēc tam rozā līdz zilgana vai reti balta. Vainaglapas saaugušas, zieds nokarens, pokālveida **b**. Auglis – skaldauglis ar riekstiņiem. Zied no jūnija līdz septembrim.

Līdzīgās sugas: nav.

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtēnes: mitri un slapji zālāji, lielākoties palieņu zālajos gar ūdenstecēm.

ES biotopa kods: 6450.

Interesanti

- Šis augs dekoratīvo un ārstniecisko īpašību dēļ savulaik ieviests Ziemeļeiropā un Ziemeļamerikā, kur tas pārgājis savvaļā. Arī Latvijā tas ir sen naturalizējies un nu jau uzskatāms par vietējo sugu.

- Vecajā botāniskajā literatūrā atrodami dažādi raksturīgi auga nosaukumi, pirmais latviskais nosaukums dots jau 18. gadsimtā (Fischer, 1777) – gluma-zāles, tauku-zāles. Vēlāk vēl tauka sakne, kaislā zāle, gliemene, glumene, knišļu zāle, taukuma zāle.

VĪTOLU VĒJMIETIŅŠ *Lythrum salicaria* L.

Kā pazīt? Līdz 120 cm augsts lakstaugs ar stāvu, zarotu, šķautņainu un apmatotu stublāju. Lapas uz stublāja pretējas, sēdošas **a**. Ziedi pušķos pa 2–3 garā skarveida ziedkopā **b** **c**. Kauss ar 12 zobīņiem, no kuriem 6 ir strupi, bet 6 smaili. Vainaglapas 6, tās violeli sarkanas, katras vidū nedaudz tumšāka dzīsla. Putekšņlapas 12, no tām puse garākas nekā pārējās. Auglis – pogaļa. Zied no jūnija līdz septembrim.

Līdzīgās sugas: nav.

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtēnes: mitri un slapji zālāji, lielākoties palieņu zālajos gar ūdenstecēm.

ES biotopa kods: 6430, 6450.

Interesanti

- Dārzos audzē dažādas vītolu vējmietiņa šķirnes.

PLĀVAS SKĀBENE *Rumex acetosa* L.

Kā pazīt? Līdz 100 cm augsts lakstaugs ar bārkšsakni un stāvu stublāju, kas zarojas ziedkopā stublāja galotnē **a**. Rozetes lapas bultveida, ar gariem kātiem, līdz 13 cm garas; stublāja augšdaļā lapas sēdošas. Divmāju augs ar viendzimuma ziediem. Ziedu skara skraja. Sievišķajiem ziediem apziednis zaļgansārts, augļu laikā gandrīz apaļš, ar labi saskatāmu dzīslīņu tiklojumu, pamata tuvumā sīks izcilnītis – augonītis. Auglis – riekstiņš. Zied no maija līdz jūlijam.

Līdzīgās sugas: 1) piramidālā skābene *Rumex thyrsiflorus*, bet tai lapas nedaudz šaurākas, gals smails un ir mietsakne; 2) mazā skābene *Rumex acetosella* – augumā daudz mazāka, līdz 50 cm, lapas līdz 5 cm garas, šķēpveida **b**. Aug sausās augtenēs.

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtenes: mēreni mitros zālajos.

ES biotopa kods: 6270, 6510.

Interesanti

- Augs ar patīkamu, skābu garšu, satur dažādas skābes – skābeņskābi, ābolskābi, citronskābi, dzintarskābi, salicilskābi, kā arī daudzus vitamīnus, dzelzi un organiskās vielas. Jaunas lapas (pirms auga ziedēšanas) ēdamas svaigas, var vāriet zupās, lietot salātos, tomēr lielos daudzumos nav ieteicams ēst.

- Skābenes audzē dārzos, un tām ir selekcionētas dažādas šķirnes.

ZALKŠU SŪRENE *Bistorta major* Gray (syn. *Polygonum bistorta* L.)

Kā pazīt? Augs, kuru labi var pazīt pēc lapām – virspuse zaļa, apakšpuse gaiši zilganzaļa, ar īsiem matiņiem **a**. Līdz 100 cm augsts lakstaugs ar spēcīgu sakni un stāvu, nezarotu stublāju **c**. Piezemes lapas ar kātu, līdz 18 cm garas, pamats nošķelts un pāriet spārnainā kātā. Uz stublāja ir mazākas sēdošas lapas. Ziedi rozā, cieši blīvā, līdz 7 cm garā, cilindriskā vārpā stublāja galotnē **b**. Putekšņlapu kātiņi 2x garāki par ziedu. Auglis – riekstiņš. Zied no maija beigām līdz jūlijam.

Līdzīgās sugas: 1) abinieku blussūrene *Persicaria amphibia* (syn. *Polygonum amphibium*) sausszemes forma f. *terrestris* (parasti aug ūdenī), bet tai nav raksturīgās divkrāsainās lapas.

Sastopamība Latvijā: ne bieži. Latvijā aug tuvu izplatības areāla R robežai.

Augtenes: mitros zālajos.

ES biotopa kods: 6270, 6410, 6450.

ZIRGU ĀBOLIŅŠ *Trifolium medium* L.

Kā pazīt? Līdz 60 cm augsts lakstaugs ar stāvu, nedaudz apmatotu stublāju. Lapas saliktas no 3 lapiņām, tās eliptiskas, līdz 5 cm garas, līdz 2 cm platas, parasti bez gaišāka zīmējuma **a**. Ziedi olveida formas galviņā stublāja vai zaru galā. Kauss ar smailiem zobiņiem, kails (matīņi tikai uz zobiņu malām). Vainags karmīnsarkans. Auglis – pāksts. Zied no jūnija līdz oktobrim.

Līdzīgās sugas: pļavas āboliņš *Trifolium pratense*, bet tam lapiņas ar gaišu zīmējumu un viss kauss apmatots.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtenes: mēreni mitros zālājos.

ES biotopa kods: 6270, 6510.

PĻAVAS ĀBOLIŅŠ *Trifolium pratense* L.

Kā pazīt? Tautā saukts vienkārši par sarkano āboliņu. Līdz 70 cm augsts lakstaugs ar stāvu vai nedaudz ļošanu stublāju, kas skraji klāts ar atstāvošiem matiņiem. Lapas saliktas no 3 lapiņām, tās eliptiskas vai olveidīgas, līdz 3 cm garas, līdz 2 cm platas, parasti ar gaišu zīmējumu **b**. Ziedi olveida vai apaļās galviņās stublāja vai zaru galā **a**. Kauss ar smailiem zobiņiem, apmatots. Vainags gaiši līdz tumši purpursarkans, vislabāk saskatāma lielākā zieda daļa t. s. karogs ar tumšākām dzisliņām. Auglis – pāksts. Zied no jūnija līdz septembrim.

Līdzīgās sugas: zirgu āboliņš *Trifolium medium*, bet tam lapiņas parasti bez gaiša zīmējuma un kauss nav apmatots (tikai zobiņu malās).

Sastopamība Latvijā: bieži. Pļavas āboliņu mēdz arī piesēt – dabisko zālājos tas nav vēlams, lai nezaudētu tā dabisko sugu sastāvu, āboliņam kļūstot ekspansīvam.

Augtenes: mēreni mitros zālājos.

ES biotopa kods: 6270, 6510.

Interesanti

- Jaunas, arī kaltētas pļavas āboliņa lapas var lietot pārtikā. Plaši lietots ārstniecības augs. Liekams pirtslotās.
- Viena no visvairāk tautasdziesmās apdziedātajām augu sugām, tradicionāla jāņuzāle.

TĪRUMA ĀBOLIŅŠ (MATAINĀIS ĀBOLIŅŠ) *Trifolium arvense* L.

Kā pazīt? Viengadīgs lakstaugs, kas maz līdzinās citiem šīs ģints radniekiem, tomēr lapas tāpat saliktas no 3 lapiņām kā citiem āboliņiem – tās šauras, līdz 2,5 cm garas, apmatotas. Arī līdz 40 cm augstais stublājs apmatots. Ziedi blīvā, garenā galviņā, kas izskatās pūkaina, jo apmatotajam kausam ir ļoti gari, matiņiem klāti, sarkanīgi zobiņi, kas garāki par vainagu. Vainags sārts, un arī garo, mataino zobiņu dēļ visa ziedkopa iegūst pelēcīgi sārta nokrāsu. Auglis – pāksts. Zied no jūnija līdz augustam.

Līdzīgās sugas: nav.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtenes: sausos zālajos.

ES biotopa kods: 6120. Bieži sastopams šajā biotopā, tomēr var būt arī ļoti raksturīgs atmatu augs, jo viens no pirmajiem ieviešas sausās atmatās.

Interesanti

- Botāniskajā literatūrā atrodami interesanti latviskie nosaukumi, kas lielākoties saistīti ar auga apmatoto izskatu: matu āboliņš, kucēniņš, aitiņas, aitu āboliņš, kaķu āboliņš, peļu āboliņš.

PURVA DEDESTIŅA *Lathyrus palustris* L.

Kā pazīt? Mazliet pārsteidzoši slapjā, dabiskā pļavā ieraudzīt puķuzirnītīm līdzīgu augu. Tas var būt līdz 120 cm augsts, ar ļoģanu, kailu, šauri spārnainu stublāju. Lapas saliktas no 2 vai 3 lancetisku lapiņu pāriem, lapas gals ar zarainu vitni – ar to pieķeras blakusesošajiem augiem un ir kāpelējošs. Ziedi skrajos ķekaros pa 3–6. Kaus zvanveidīgs, kausa zobiņi nevienādi, pats apakšējais visgarākais. Vainaga krāsa mainīga – jaunāki ziedi violeti, vecāki kļūst zilgani, ziedēšanas beigū daļā ar zaļganu nokrāsu. Auglis – plakana pāksts. Zied jūnijā, jūlijā.

Līdzīgās sugas: veģetatīvā stāvoklī var sajaukt ar pļavas dedestiņu *Lathyrus pratensis*, bet tās lapai ir tikai 1 lapu pāris, ziedēšanas stadijā ziedi dzeltenī un reti aug purva dedestiņai piemērotos biotopos.

Sastopamība Latvijā: ne bieži.

Augtenes: mitros un slapjos zālajos, galvenokārt sugām bagātos palieņu zālajos.

ES biotopa kods: 6450.

PURVA ATĀLENE *Parnassia palustris* L.

Kā pazīt? Neliels, līdz 40 cm augsts lakstaugs ar vairākiem tieviem stublājiem. Pie to pamata nelielu lapu rozete, bet uz stublāja ir viena raksturīga stublāju skaujoša sirdsveida lapiņa **a**. Katra stublāja galā viens zieds **b**. Vainaglapas 5, baltas ar izteiktu lokveida dzislojumu. Ir 5 auglīgās putekšņlapas ar gariem kātiņiem, bet vēl ir arī 5 sazarotas neauglīgās putekšņlapas **c**, pie kuru pamata atrodas nektāra bedrīte. Auglis – pogaļa. Zied vēlu – no jūlija beigām līdz septembrim.

Līdzīgās sugas: nav.

Sastopamība Latvijā: diezgan reti.

Augtene: mitri un slapji zālāji.

ES biotopa kods: 6230, 6270, 6410.

Interesanti

- Neauglīgās zarainās putekšņlapas ar medus pilieniem līdzīgiem dziedzerīšiem pievilina apputeksnētājus, kuri cer tur atrast nektāru, bet tas ir tikai pievilināšanas "triķis" – patiesībā nektārs nav spožajos pilienos, bet gan bedrītēs pie šī veidojuma pamata. Augu pasaulē šādi apputeksnētāju pievilināšanas veidi ir dažādi un bieži sastopami.

- Latviskais nosaukums – atālene – radies no tā, ka augs zied vēlu, tad, kad parasti viss jau nopļauts un ir izaudzis atāls. Sugas vārds – purva –, jo aug mitrās un slapjās vietās (gan zālajos, gan zāļu un pārejas purvos).

- Stublāju skaujošās sirdsveida lapiņas dēļ augu sauca arī par sirsnenīti un rudens sirdszāli.

TREJZOBU AKMEŅLAUZĪTE *Saxifraga tridactylites* L.

Kā pazīt? Līdz 20 cm augsts viengadīgs lakstaugs. Stublājs, arī lapas un kauslapas blīvi klātas ar dziedzermatīņiem, viss augs nereti ir sārtā krāsā **a**. Lapas mazas, gan rozetē, gan nelielas arī uz stublāja, lapas gals trīszobains **b**. Zaru galos pa vienam ziedam ar 5 zaļām kauslapām un 5 baltām vainaglapām (līdz 0,6 cm garas). Putekšņlapas 5, tikpat garas, cik kausi. Auglis – pogaļa. Zied maijā, jūnija sākumā.

Līdzīgās sugas: zālajos dažkārt var ieraudzīt arī sīpoliņu akmeņlauzīti *Saxifraga granulata*, bet tai lapas apaļas ar rantainu malu **c** un ziedi lielāki, pie stublāja pamata daudz mazu, sarkanbrūnu sīpoliņu.

Sastopamība Latvijā: diezgan reti. Sugas areāls Latvijā sasniedz sava izplatības areāla A robežu, Latgales ZA daļā nav atrasta.

Augtene: sausi zālāji, atmatās, vietās ar skraju veģetāciju, arī gar dzelzceļiem.

ES biotopa kods: 6110, 6120, 6210.

Interesanti

- Akmeņlauzītes nosaukums veidojies tulkojumā no latīņu valodas – "saxum" klints, tātad patiesībā – klinšu grauzis, un viens no latviskajiem nosaukumiem arī ir – iežgrauzis. Un tiesa – trejzobu akmeņlauzīte spēj augt pat uz dolomītiem.

KLINŠU NORAGA *Pimpinella saxifraga* L.

Kā pazīt? Līdz 70 cm augsts lakstaugs ar rievainu, zarotu stublāju **a**. Piezemes lapas rozetē, uz lapas kāta 3–7 nelielu olveidīgu lapiņu pāri, to malas zobainas **b**. Stublāja lapas mazākas ar šaurākām lapiņām. Baltie ziedi saliktos čemuros stublāja un zaru galos. Čemurā līdz 25 stariem. Pie čemura pamata nav vikāla, un pie čemuriņu pamata, kas atrodas katra stara galā, nav vikaliņa lapas. Ziedu vainaglapas baltas vai gaiši rožainas. Auglis – divņšēklis. Zied no jūnija līdz pat oktobrim (atālā).

Līdzīgās sugas: citi čemurzieži, bet klinšu noragas piezemes lapas nav līdzīgas nevienai citai sugai.

Sastopamība Latvijā: bieži. Viena no biežāk sastopamajām BVZ indikatorsugām.

Augtene: sausi un mēreni mitri zālāji.

ES biotopa kods: 6210, 6270.

Interesanti

- Sakneņi un sēklas satur ēteriskās eļļas. Klinšu noragas tuvs radnieks ir arī ļoti smaržīgais anīss, bet tas Latvijā neaug.
- Jaunas klinšu noragu lapas var pievienot salātiem, tomēr jāuzmanās sajaukt ar citiem čemurziežiem, kuri var būt indīgi.

SAVVAĻAS BURKĀNS *Daucus carota* L.

Kā pazīt? Burkāni (arī savvaļas) ir divgadīgi augi – uzziēd un nogatavina sēklas tikai otrā gadā. Sakne tieva, bāla. Stublājs stāvs, zarots, ar matiņiem, līdz 80 cm augsts **a**. Lapas daudzkārt plūksnainas, apakšējās ar garu kātu, arī lapas klātas mikstiem matiņiem. Ziedi sīki, balti, blīvos saliktos čemuros ar līdz 35 nevienāda garuma stariem **b**. Ļoti raksturīgas ir garas, šķeltas vikāla lapas pie čemura pamata. Augam noziedot, veidojas īpatnēja forma – čemura stari ieliecās un sakļaujas uz augšu, bet šķeltās vikāla lapas paliek atstāvošas **c**. Auglis – dzeloņains divņšēklis ar izcilnām ribām. Zied no jūnija līdz augustam.

Līdzīgās sugas: citi čemurzieži, bet savvaļas burkānam ir raksturīgs stublāja un lapu apmatojums, kāds citiem nav, kā arī īpatnēja čemura forma pēc noziedēšanas **b**. Ļoti raksturīgas arī šķeltās vikāla lapas – citām sugām tās veselas, nav šķeltas.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: sausi un mēreni mitri zālāji, atmatas.

ES biotopa kods: 6210, 6270.

Interesanti

- Savvaļas burkāns ir pārtikā lietojamā sējas burkāna *Daucus sativa* priekštecis, burkāns kā kultūraugs minēts jau sengrieķu zinātnieka Hipokrāta darbos.
- Sakne smaržo līdzīgi kultūrā audzētiem burkāniem, kam ir daudz šķirnes.

ĶĪMENĻAPU SELĪNE *Selinum carvifolium* (L.) L.

Kā pazīt? Līdz 90 cm augsts lakstaugs ar ļoti rievainu stublāju, kas augšdaļā zarojas. Apakšējās lapas ar kātiem, augšējās sēdošas. Lapas vairākkārt plūksnainas, pēdējās pakāpes plūksnas ļoti šauras un to gali ar nelieliem, gaišiem dzelonišiem **a**. Baltie ziedi blīvos saliktos čemuros, kuros 15–20 stari **b**. Pie čemura pamata nav vikala, toties pie katra mazā čemuriņa pamata ir vikaliņa lapas. Auglis – dvīņsēkļenis ar izcilnētām spārņveida ribām. Zied jūlijā, augustā.

Līdzīgās sugas: purva rūgtdille *Peucedanum palustre*, bet selīnei raksturīgs ļoti rievainais stublājs un lapu plūksnu galos mazie, gaišie dzeloniši. Arī lapas stingrākas, vairāk augšupvērstas. Kaut arī nosaukumā minētas ķīmenes lapas, tomēr tās nav līdzīgas, jo parastās ķīmenes lapas plūksnas ir ļoti šauras.

Sastopamība Latvijā: ne bieži.

Augtene: mēreni mitri un mitri zālāji. Raksturīga mainīga mitruma režīma zālajos.

ES biotopa kods: 6270, 6410.

PURVA RŪGTDILLE *Peucedanum palustre* (L.) Moench

Kā pazīt? Līdz 150 cm augsts lakstaugs ar dobu, rievotu stublāju. Piezemes lapas ar garu kātu, daudzkārt plūksnainas, pēdējās pakāpes plūksnas šauras **b**. Baltie, sīkie ziedi saliktos čemuros **a**, kam 15–30 stari, pie čemura pamata ir vikals, kā arī pie katra ziedu čemuriņa ir vikaliņš. Auglis – dvīņsēkļenis. Zied no jūlija līdz septembrim.

Līdzīgās sugas: 1) ķīmenļapu selīne *Selinum carvifolium*, bet purva rūgtdillei stublājs nav tik rievots un lapu plūksnu galos nav mazi, gaiši dzeloniši. Purva rūgtdillei ir gan vikals, gan vikaliņš (selīnei tikai vikaliņš) un lapas salīdzinoši mīkstākas

un vairāk atstāvošas; 2) mānīgā knīdija *Cnidium dubium*, bet tā sastopama reti A Latvijā – šīs sugas lapu plūksnas ir vēl šaurākas un izstiepti garākas kā purva rūgtdillei **c**.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: mitri un slapji zālāji.

ES biotopa kods: 6410, 6450.

PLAVAS ĶIMENE *Carum carvi* L

Kā pazīt? Līdz 80 cm augsts divgadīgs vai daudzgadīgs lakstaugs ar sulīgu, baltu sakni un kailu, rievainu stublāju **a**. Lapas daudzkārt plūksnainas, plūksnas ļoti šauras. Apakšējās lapas ar kātiem, ko pie stublāja aptver maksts, augšējās lapas gandrīz sēdošas. Baltie ziedi čemuros, kuros ir līdz 15 stariem. Līdzīgi kā klinšu noragai nav ne vikala, ne vīkaliņa. Auglis – skaldauglis, kas nogatavojoties sadalās divos sēkļos **b**: katru no tiem mēdzam tautas valodā saukt par ķimeņu sēklu ar tai raksturīgo smaržu. Tā piemīt visam augam, bet sēklām visspēcīgāk. Zied jūnijā, jūlijā.

Līdzīgās sugas: no līdzīgajām sugām – purva rūgtdilles un ķimeņlapu selīnes – atšķiras ar daudz tievākām lapu plūksnām, un ķimenei nav ne vikala, ne vīkaliņa lapu.

Sastopamība Latvijā: ne bieži.

Augtene: mēreni mitri zālāji.

ES biotopa kods: 6270, 6510.

Interesanti

- Zināšanas par ķimenēm un to vērtīgajām ārstnieciskajām īpašībām sniedzas senā pagātnē – tās izmantotas jau Senajā Ēģiptē, Grieķijā un Romā. Mūsdienās arī plaši pielietotas ārstniecībā un kulinārijā.

- Jaunās, maigās ķimeņu lapas satur daudz vitamīnu, tāpēc tās ieteicams izmantot salātos, zupās un mērcēs.

- Ziedi ir iecienīti nektāraugi – tos apmeklē gan medus bites, gan savvaļas bites un vēl apm. 100 kukaiņu sugas.

- Ganībās noder lopiem kā “garšaugš”, kas uzlabo gremošanu un ēstgribu.

- Ķimenes ir viena no galvenajām sastāvdaļām liķierī “Allažu ķimelis” – alkoholiskā dzērienā, kuram ir sena vēsture, tas izgudrots Amsterdamā, bet Pēteris I ieviesa to Krievijā un 1823. gadā Allažos tika uzsākta liķiera industriāla ražošana.

MEŽA SUNBURKŠĶIS *Anthriscus sylvestris* (L.) Hoffm.

Kā pazīt? Līdz 1,5 m augsts lakstaugs ar rievainu stublāju. Pie stublāja pamata ir ziemojošu lapu rozete. Lapas trīsstūra apveida **a**, plūksnaini dalītas, apakšējās lapas ar kātiem, augšējās sēdošas, ar lapu aptverošu maksti. Baltie ziedi saliktā čemurā, kurā parasti ir 7–10 stari **b**. Vikala nav, bet pie katra ziedu čemuriņa pamata ir apmatots vīkaliņš. Auglis – spīdīgs divsēkļenis. Zied no maija līdz septembrim.

Līdzīgās sugas: no citiem ķemurziežiem atšķiras ar platākām lapu plūksnām.

Sastopamība Latvijā: ļoti bieži.

Augtene: mēreni mitri un mitri zālāji. Pa kādam eksemplāram neiztrūkstoši astopams gandrīz katrā mēreni mitrā zālājā, tomēr liecina par paaugstinātu slāpekļa klātbūtni augsnē. Savairojas, ja smalcina vai nopļauto zāli nenovāc, no dabiskiem zālājiem izskauzams augs.

ES biotopa kods: 6270, 6450, 6510.

Interesanti

- Raksturīga sēklu izplatīšanās – pieskaroties gatavam auglim, tas ar sprakšķi atdalās no augļa kāta un tiek aizsviests no mātesauga.

- Kā daudzas augu sugas, kuras bagātīgi zied ap Jāņiem, arī sunburkšķi pieder pie jāņuzālēm. Ja dedeņģas, madaras un kumelītes esot jādāvina jaunām meitām, tad sunburkšķi, puplakši un grīšļi – jauniem puisiem.

- Sauc arī tā: gosķimene, govu ķimēni, ķerbelis, sumburkšķi, suņa burkši, suņa ķimenes, suņa stobri, suņu burkāns, suņu burksis u.c.

DIŽZIRDZENE *Angelica archangelica* L.

Kā pazīt? Līdz 2,5 m augsti lakstaugi ar resnu, dobu, rievainu, sārti brūnu stublāju **a**. Lapas vairākkārt plūksnaini dalītas, lielas – līdz 80 cm garumā, gala plūksna parasti trīsdaivaina **b**. Lapas maksts liela, uzpūsta. Ziedi ± sfēriskā \varnothing 10–20 cm saliktā čemurā, kurā 15–40 staru **c**. Vainaglapas nav tīri baltas, bet gan balti-zaļgan-dzeltenas. Vikala nav. Vikaliņa lapu daudz. Auglis gandrīz līdz 1 cm garš dvīņsēklis ar spārņveidīgām malējām ribām. Zied no jūnija līdz augustam.

Līdzīgās sugas: meža zirdzene *Angelica sylvestris*, bet dižzirdzenei čemurs ± sfērisks, apaļš, turpretī meža zirdzenei parasti vairāk vai mazāk plakans (lietussarga formas), lapu makstis meža zirdzenei mazāk uzpūstas un viss augstums jāzī.

Sastopamība Latvijā: ne bieži. Izplatība vairāk saistīta ar piejūru un Kurzemi.

Augtene: mitri un slapji zālāji.

ES biotopa kods: 6430, 6450.

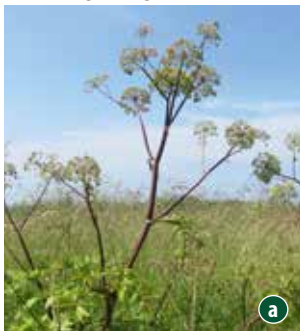
Uzmanīgi! Cilvēka āda var būt jutīga pret šī auga sulu.

Interesanti

- Senatnē epidēmiju laikos dižzirdzene esot lietota kā profilaktisks līdzeklis ar antibakteriālu iedarbību, mēra laikos ārsti esot valkājuši galvassegas ar tādu kā knābi, kas bijis pildīts ar sasmalcinātiem ārstniecības augiem, kas bagāti ar ēteriskajām eļļām – tostarp arī dižzirdzene.

- Dažādie latviskie tautas nosaukumi atspoguļo Latvijas lielākā savvaļas čemurzieža izskatu (neskaitot ievazātās latvāņu sugas) – dižzirdzene, zirdzenājs, lāča striebuls, govju zāles, zirga stobri, lielā stabule, lielā šautre, eņģeļu sakne.

- Ārstniecisko īpašību dēļ augu salīdzina pat ar slaveno žepšerņu (*Panax spp.*).

a

b

c

MEŽA ZIRDZENE *Angelica sylvestris* L.

Kā pazīt? Līdz 1,5 m augsts lakstaugs ar sikrievainu, nereti sārtu, ar zilganpelēku apsarmi klātu stublāju **a**. Lapas trīsstūraina apveida, plūksnaini dalītas, gala plūksna šķelta 3 daļās **c**. Apakšējās lapas ar garu kātu, kas pie stublāja aptverts ar maksti. Augšējās lapas sēdošas vai ar īsu kātu, ko aptver uzpūsta maksts **b**. Ziedkopa – salikts čemurs ar līdz 40 stariem, pusapaļa, lietussarga veida. Vikala pie čemura pamata parasti nav, toties vikaliņa lapu daudz. Vainaglapas baltas. Putekšņlapas vismaz divreiz garākas par vainaglapām. Augļi – plakani, eliptiski dvīņsēkleņi. Zied jūlijā, augustā.

a

c

Līdzīgās sugas: 1) dižzirdzene *Angelica archangelica*, bet tai ziedkopa parasti sfēriska kā bumba, arī lapu makstis dižzirdzenei uzpūstas krietni lielākas un lapas gals trīsdalīgs, bet nav šķelts; 2) podagras gārša *Aegopodium podagraria*, bet tā mazāka auguma un tai nav uzpūstas lapu makstis.

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtene: mēreni mitri un mitri zālāji.

ES biotopa kods: 6270, 6410, 6450, 6510.

Uzmanīgi! Cilvēka āda var būt jutīga pret šī auga sulu.

b

PĻAVAS KĒRSA *Cardamine pratensis* L.

Kā pazīt? Līdz 50 cm augsts lakstaugs ar kailu, dobu, vienu vai vairākiem stublājiem **a**. Lapas gan rozetē, gan uz stublāja. Visas lapas plūksnaini dalītas, ar 4–10 plūksnu pāriem **b**, rozetes lapu plūksnas ieapaļas, stublāja lapu plūksnas šauras. Ziedi stublāja galotnē. Kā visiem krustziežiem – kauslapas 4, arī vainaglapas 4, baltas vai mēdz būt gaiši violetas, ar tievām dzisliņām **c**. Raksturīga pazīme – dzeltenas putekšņicas. Auglis – pākstenis, kas vērstš slīpi augšup. Zied no aprīļa beigām līdz jūnijam.

Līdzīgās sugas: rūgtā ķērsa *Cardamine amara*, bet tai lapu plūksnas daudz lielākas, plūksnu skaits mazāks (4–7) un galvenā atšķirība – rūgtajai ķērsai ir violetas putekšņicas, bet pļavas ķērsai – dzeltenas.

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtene: mitri zālāji.

ES biotopa kods: 6270, 6410, 6450.

Interesanti

- Augs satur C vitamīnu, kas stimulē un stiprina imunitāti, plaši izmantots tautas medicīnā, pļavas ķērsas radnieces krustziežu dzimtā ir ļoti veselīgās avotkreses *Nasturtium officinale*.

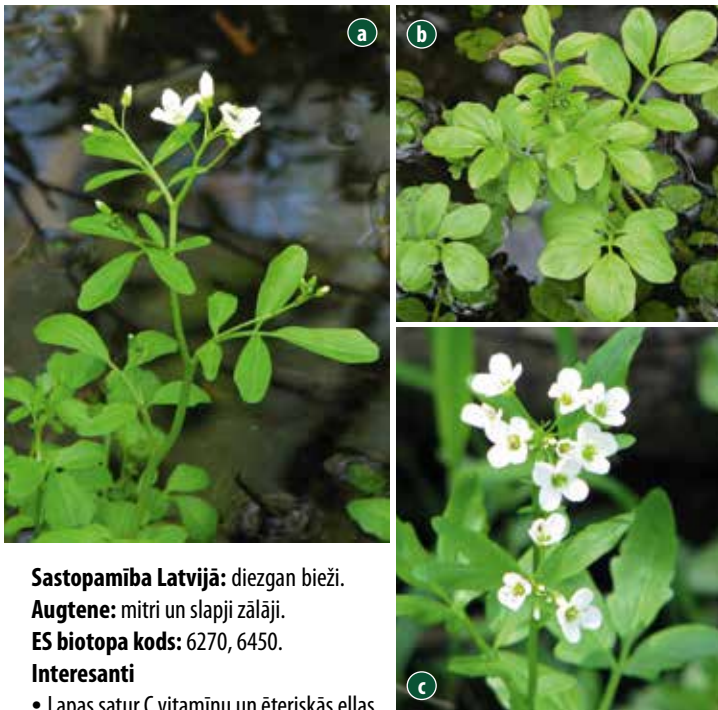
- Lapas var ēst svaigas – lieto salātos, zupās.

RŪGTĀ KĒRSA *Cardamine amara* L.

Kā pazīt? Līdz 50 cm augsts lakstaugs ar ložņājošiem sakneņiem, no kuriem aug jaunas atvases **a**. Stublājs kails, bez dobuma. Lapas plūksnaini dalītas ar 2–7 plūksnu pāriem. Galotnes plūksna ar kātu un ir lielāka par citām, pārējās plūksnas gandrīz sēdošas **b**. Ziedi stublāja galotnē. Kauslapas 4, divreiz īsākas nekā 4 baltās vainaglapas **c**. Raksturīga pazīme – violetas putekšņicas. Auglis – pākstenis. Zied no maija līdz jūlijam.

Līdzīgās sugas: pļavas ķērsa *Cardamine pratensis*, bet tai lapu plūksnas mazākas, to skaits lielāks (4–10) un galvenā atšķirība – pļavas ķērsai ir dzeltenas putekšņicas.

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtene: mitri un slapji zālāji.

ES biotopa kods: 6270, 6450.

Interesanti

- Lapas satur C vitamīnu un ēteriskās eļļas.

LAUKA SĪKĶĒRSA *Cardaminopsis arenosa* (L.) Hayek
(syn. *Arabis arenosa* (L.) Scop.)

Kā pazīt? Līdz 40 cm augsts viengadīgs vai divgadīgs lakstaugs ar stāvu, sazarotu stublāju **a**. Viss augs klāts ar skrajiem, atstāvošiem matiņiem. Ļoti raksturīga lapu rozete ar koklesveida, malās dziļi robainām lapām, kas platākas augšdaļā, bet virzienā uz rozetes centru sašaurinās **b**. Stublāja lapas nelielas, veselas. Ziedu ķekari stublāja un zaru galā. Vainaglapas baltas vai retāk gaiši violetas. Kauslapas dzeltenīgas. Auglis – augšup vērstis pākstenis. Zied no maija līdz jūlijam.

Līdzīgās sugas:

Tāla sikplikstiņš *Arabidopsis thaliana*, bet tam rozetes lapas veselas, nav robainas, un stublāja lapu ļoti maz.

Sastopamība Latvijā:

Ļoti bieži.

Augtene: sausi zālāji.

ES biotopa kods: 6120, 6270.

PAVASARA DROJENĪTE *Erophila verna* (L.) DC. (syn. *Draba verna* L.)

Kā pazīt? Līdz 15 cm augsts viengadīgs, sīks lakstaugs **a**. Stublājs zarojas pie mata, tas tievs, kails, bez lapām. Lapas rozetē, veselas, gludu malu, līdz 2,5 cm garas, klātas ar matiņiem **b**. Ziedi skrajā galotnes ķekarā **c**. Kauslapas 4. Arī vainaglapas 4, tās baltas, galā šķeltas 2 daļās. Auglis – mazs, līdz 1 cm garš eliptisks pākstenis ļoti garā (līdz 5 cm) kātā. Zied no marta beigām līdz maija vidum.

Līdzīgās sugas: Tāla sikplikstiņš *Arabidopsis thaliana* līdzīgs pēc lapu rozetes veselām, nerobotām lapām, bet pavasara drojenīte ir augumā daudz mazāka un zied vēl agrāk. Kā arī Tāla sikplikstiņa vainaglapu gali nav šķelti 2 daļās.

Sastopamība Latvijā: Ļoti bieži.

Augtene: sausi zālāji.

ES biotopa kods: 6120.

Interesanti

- Šādus agros pavasaros ziedošus augus ar ļoti īsu veģetācijas periodu, kas vasarā jau nonikuši un nav vairs atrodami, sauc par efemeroīdiem.

- Auga nosaukums radies no grieķu valodas, kurā *er* nozīmē – pavasaris un *phileo* nozīmē – mīlu – tātad augs, kas mīl pavasari un arī zied agri.

ŽIBULĪTIS *Euphrasia* spp.

Kā pazīt? Visi žibulīši ir viengadīgi, mazi, 5–30 cm augsti lakstaugi ar bagātīgi zarojošu stublāju, kas parasti klāts ar matiņiem (vai ar dziedzermatiņiem, vai vispār kails) **a**. Lapas ļoti mazas, viscaur sēdošas uz stublāja, veselas ar zobainu malu. Ziedi skrajā vārpā stublāja un zaru galos. Vainaglapas baltas līdz maigi violetas, ar tumšāk violetām dzisliņām, raksturīgi, ka zieda apakšlūpa lielāka par citām zieda daļām, pirkstaini dalīta un tai pie pamata ir dzeltens plankums **b**. Auglis – pogaļa. Zied no jūnija beigām līdz septembrim.

Līdzīgās sugas: šajā ģintī diezgan daudz sugu, kas nav viegli nosakāmas. Atšķiras pēc augu apmatojuma, vainaga garuma, lapu izmēra, lapas malas zobiņiem un citām pazīmēm.

Sastopamība Latvijā: vairākas sugas diezgan bieži, dažas reti un pat ļoti reti.

Augtene: sausi un mēreni mitri zālāji. Ļoti raksturīga ganību suga.

ES biotopa kods: 6270.

Interesanti

• Žibulīši ir pusparazitiski augi, kas paši veic fotosintēzi (tāpēc to lapas ir zaļas), bet daļēji barības vielas saņem, parazitējot uz citu augu saknēm. Vācieši to iesaukuši par “pie-na zagli” (vāciski: *Milchdieb*), jo uzskatīja, ka šis augs parazitējot atņēma barības vielas vērtīgiem lopbarības augiem.

BALTĀ PANĀTRE *Lamium album* L.

Kā pazīt? Līdz 70 cm augsts lakstaugs ar stāvu, dobu stublāju, kas skrajā apmatots ar lejuvēršiem matiņiem **a**. Lapas līdz 5 cm garas un 2–3 cm platas, ar sirdsveida pamatu, smailu galu un zobainu malu. Ziedi pušķos starp augšējām lapām. Vainags balts, līdzīgi kā citiem lūpzīžiem – vainaglapas apakšējā daļā saaugušas stobriņā, bet ārējā daļā divlūpaina. Augšējā lūpa veido tādu kā kapuci ar gariem skropstveida matiņiem gar malu, apakšējā lūpa trīsdaivaina **b**. Auglis riektiņņu skaldauglis. Zied no maija līdz oktobrim.

Līdzīgās sugas: neziedošā stadijā varētu sajaukt ar kādu citu panātri, tomēr plankumainajai panātrei lapas ir plankumainas, bet sārtā panātre neaug pļavās.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: mēreni mitri un mitri zālāji, aug arī ceļmalās un ruderālās vietās.

ES biotopa kods: 6430.

Interesanti

• Ziedos veidojas nektārs – to var nogaršot, izraujot vienu ziediņu no ziedkopas pušķa un izsūcot saldus pilienu no zieda stobriņa. Ziedus var arī pievienot salātiem, desertiem.

• Sauc arī tā: baltā nātre, baltās akles, čupstenes, mikstā nātru māte, nedzelošās nātras (un tiesa – baltās panātres lapas “nedzel” atšķirībā no lielā nātres *Urtica dioica*).

PARASTĀ PĪPENE (MARGRIETIŅA) *Leucanthemum vulgare* Lam.

Kā pazīt? Līdz 70 cm augsts lakstaugs ar stāvu, kailu stublāju **a**, uz kura pamišus izvietotas līdz 8 cm garas, veselas lapas ar zobainu malu. Ziedi kurvišos Ø3–6 cm. Kurvziežiem zieds sastāv no stobrziediem viduci un no mēlziediem apkārt. Parastajai pīpenei mēlziedi balti (ga 1–2 cm), bet stobrziedi dzeltenī **b**. Auglis – mazs sēkulis. Zied jūnijā un jūlijā, pilnziedu sasniedzot īsi pirms Jāņiem.

Līdzīgās sugas: zieds līdzīgs lauka ilzītei *Anthemis arvensis*, bet tai arī mēlziedi ir dzeltenī, augumā mazāks viengadīgs augs ar plūksnaini dalītām lapām, kur plūksnas ļoti šauras.

Sastopamība Latvijā: ļoti bieži.

Augtene: mēreni mitri zālāji. Lai gan bieži sastopama pļavās, tomēr pīpenes nevar uzskatīt par raksturīgiem dabisku neielabotu zālāju augiem – tās ātri iveršas arī atmatās, papuvēs, ceļmalās.

ES biotopa kods: 6270, 6510.

Interesanti

- Parastā pīpene jeb margrietīņa tiek uzskatīta par Latvijas nacionālo augu.
- Iemilējušies cilvēki ziedu mēdz izmantot zilējot “mil vai nemil?”. Iespējams, tāpēc šo augu dēvē arī par milas ziedu, vēl sauc arī: laimes puķe, grietiņa, tautu puķe, balgalve, babene, baltā puķe, papuves puķe u. c.
- Jaunas lapiņas ir ēdamas un var pievienot salātiem.

PARASTAIS PELAŠĶIS *Achillea millefolium* L.

Kā pazīt? Līdz 70 cm augsts lakstaugs ar stingru, īsi apmatotu stublāju, kas ziedkopā zarojas. Ir gan rozetes lapas, gan sēdošas stublāja lapas. Visas lapas sīki, vairākkārt plūksnaini dalītas. Ziedi kurvišos stublāja galā **a**. Mēlziedi 5, balti, reti iesārti, mēlzieda gals ar sīkiem zobiņiem. Stobrziedi pelēcīgi balti. Auglis – plakans sēkulis. Zied no jūnija līdz oktobrim.

Līdzīgās sugas: vītulu ķermelīte *Ptarmica cartilaginea* **b**, kas augumā līdz 130 cm, mēlziedi 8–14, un šķavu ķermelīte *P. vulgaris*, kura augumā līdz 70 cm, mēlziedi 7–8, un abām šīm sugām lapas veselas, nedalītas, ar zobainu malu. Vītulu ķermelīte aug mitrās pļavās.

Sastopamība Latvijā: ļoti bieži.

Augtene: mēreni mitri zālāji.

ES biotopa kods: 6270, 6510.

Interesanti

- Auga latīniskais nosaukums *Achillea* saistīts ar sengrieķu eposu, kurā mitoloģiskais varonis Ahillejs savu kaujinieku ievainojumus esot ārstējis ar pelašķiem.
- Pelašķi garšo ganību dzīvniekiem, sevišķi aītām. Tāpēc nav brīnums, ka šos augus dažviet sauc arī par aitu zāli. Vēl citur – ežu zāles, mēra puķes, tītarzāle u. c.
- Rūgtielu dēļ, ko satur pelašķi, tos agrāk izmantoja, apiņu vietā pievienojot alum.
- Jaunas, svaigas lapiņas var pievienot salātiem, tomēr tās ir rūgtas.

PĻAVAS LINIŅŠ *Linum catharticum* L.

Kā pazīt? Līdz 20 cm augsts, mazs, viengadīgs lakstaugs ar tievu, kailu stublāju, kas augšdaļā zarojas un ziedkopā zari ir nolikuši **a**. Lapas sīkas, sēdošas, pretējas. Ziedi sīki ļoti skrajā ziedkopā **b**. Kauss zaļš, ar 5 zobiņiem, vainags divreiz garāks. Vainaglapas 5, baltas, to gali smaili, pie pamata dzeltens plankums. Kā jau linu dzimtas augam – auglis ir ieapaļa pogaļa. Zied no maija beigām līdz jūlijam.

Līdzīgās sugas: 1) māršilu smiltenīte *Arenaria serpyllifolia*, bet tā klāta ar matiņiem un vainaglapas isākas par kauslapām; 2) līdzīgas ir arī abas radzeņu sugas *Cerastium*, bet tām galvenā atšķirības pazīme ir vainaglapu divās daļās šķeltie gali (sk. 110. lpp.).

Sastopamība Latvijā: ne bieži.

Augtene: dažāda mitruma zālāji.

ES biotopa kods: 6270, **6210**, **6410**.

Interesanti

• Pļavas liniņa radnieks ir kultūraugs – sējas lins, kas gan ir cēlies no citas šīs ģints sugas. Kā liecina arheoloģisko izrakumu informācija – sējas lins ir viena no vissenāk kultivētajām lauksaimniecības augu sugām. Tā kultivēta jau vairāk kā 5000 gadus p. m. ē. Tuvajos Austrumos, Ēģiptē, Indijā un Ķīnā.

MĀRSILU SMILTENĪTE *Arenaria serpyllifolia* L.

Kā pazīt? Līdz 20 cm augsts, mazs viengadīgs lakstaugs ar stāvu vai pacilu stublāju, kas pie pamata zarojas un klāts ar īsiem matiņiem **a**. Lapas mazas, pretējas, sēdošas, ar gludu malu un smailu galu. Ziedi skrajā ziedkopā stublāja galā. Kauslapas 5, ar 3 dzīslām. Vainaglapas 5, baltas, to gali smaili, tās daudz isākas nekā kauslapas. Auglis – pogaļa. Zied no maija līdz septembrim.

Līdzīgās sugas: 1) pļavas liniņš *Linum catharticum*, bet tā stublājs kails un vainaglapas garākas par kauslapām. Līdzīgas ir arī abas radzeņu sugas *Cerastium*, bet tām galvenā atšķirības pazīme ir vainaglapu 2 daļās šķeltie gali; 2) ziemas žultszāļīte *Sceleranthus perennis* – arī maza auguma, bet lapas uz stublāja pušķos un nav vainaglapu, ir 5 zaļas, saaugušas, strupas kauslapas ar platu, balti plēvjainu malu, kas rada zaļganbalta zieda iespaidu **b**.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: sausi zālāji.

ES biotopa kods: 6120, 6270.

Interesanti

• Tā kā aug sausās, smilšainās augsnēs, saukta arī tā: smilts zāle, smilts mile, māršillapu smilšmīle.

PIECPUTEKŠŅLAPU RADZENE *Cerastium semidecandrum* L.

Kā pazīt? Līdz 20 cm augsts, viengadīgs lakstaugs ar zarotu un īsiem matiņiem klātu stublāju **a**. Lapas sēdošas, pretējas, līdz 1,5 cm garas. Ziedi skrajās ziedkopās. Vainaglapas 5, baltas, aptuveni vienādā garumā ar kauslapām, vainaglapu gali seklī šķelti 2 daļās. Putekšņlapas 5. Auglis – pogaļa. Zied maijā, jūnija sākumā.

Līdzīgās sugas: 1) velēnu radzene **b** *Cerastium holosteoides* ir divgadīgs, lielāks augs (līdz 35 cm) ar nedaudz lielākām lapām, galvenā atšķirība ir 10 (nevis 5) putekšņlapas un ilgs ziedēšanas laiks – no jūnija līdz oktobrim.

Sastopamība Latvijā:

abas sugas sastopamas bieži.

Augtene:

sausī un mēreni mitri zālāji.

ES biotopa kods: 6120, 6270.

TĪRUMA RADZENE *Cerastium arvense* L.

Kā pazīt? Līdz 30 cm augsts, daudzgadīgs lakstaugs ar pacilu, matiņiem klātu stublāju, augšdaļā ar dziedzermatiņiem **a**. Lapas sēdošas, iegarenas, apm. līdz 2 cm garas, 0,4 cm platas, mala gluda. Ziedi salīdzinoši ar abām pārējām radzenēm diezgan lieli, skrajā ziedkopā stublāja galā. Ziedu kāti blīvi ar dziedzermatiņiem. Vainaglapas 5, baltas, katra šķelta 2 daļās līdz trešdaļai, divreiz garākas nekā kaus **b**. Auglis – pogaļa, kas garāka nekā kaus. Zied maijā, jūnijā.

Līdzīgās sugas: 1) no abām pārējām radzeņu *Cerastium* sugām atšķiras ar lielākiem ziediem un dziļāk šķeltām vainaglapām; 2) no virzām *Stellaria* tīruma radzene atšķiras ar seklāk šķeltām vainaglapām, virzām šķelums līdz pusei vai pat līdz vainaglapu pamatam.

Sastopamība Latvijā: ne bieži.

Augtene: sausi zālāji.

ES biotopa kods: 6120, 6270.

Interesanti

- Radzeņu ģints nosaukums *cerastium* radies no grieķu valodas vārda *ceras* – rags.

PURVA VIRZA *Stellaria palustris* Retz

Kā pazīt? Līdz 35 cm augsts lakstaugs ar stāvu, kailu, četršķautņainu, sazarotu stublāju **a**. Lapas uz stublāja sēdošas, pretējas, šauras, līdz 4 cm garas, ar 1 dzīslu. Visa auga nokrāsa nedaudz zilganzaļa, kas salīdzinoši ir svarīga pazīme. Vainaglapas 5, baltas, apmēram divreiz garākas nekā kauslapas, līdz 1,2 cm garas, to gali šķelti vismaz līdz pusei **b**. Auglis – pogaļa. Zied no maija līdz septembrim.

Līdzīgās sugas: zālāju virza *Stellaria graminea*, bet tā atšķiras ar koši zaļu krāsu (nav zilgana), nedaudz ļogana, kauslapas mazliet isākas par vainaglapām, kuras ļoti dziļi šķeltas 2 daļās. Atšķiras arī ar augšanas apstākļiem – aug mēreni mitros zālajos.

Sastopamība Latvijā: samērā bieži.

Augtene: mitri un slapji zālāji.

ES biotopa kods: 6270, 6450.

SMILTĀJA NEĻĶE *Dianthus arenarius* ssp. *arenarius* Retz.

Kā pazīt? Līdz 30 cm augsts lakstaugs, kas veido nelielus, blīvus cerus **a**. Viss augš zilganzaļš. Lapas pretējas, šauras, lineāras, līdz 5 cm garas. Ziedi smaržīgi, pa vienam vai nedaudzi stublāja galotnē **b**. Vainaglapas 5, baltas vai gaiši sārtas, gals dziļi bārkstaini šķelti, pie pamata var būt ar sārtu zīmējumu. Zied no jūnija līdz augustam.

Līdzīgās sugas: 1) Latvijā sastopama arī otra pasuga: *D. arenarius* ssp. *borussicus* – tai ciņi skrajāki, stublāji garāki un ļoganāki, ziedkopā ziedu vairāk – vismaz 3, sastopama galvenokārt iekšzemes kāpu apvidos, sausos priežu mežos; 2) krāšņā neļķe *Dianthus superbus* – līdz 70 cm augsta, ļogana, vainaglapas sārtas, dziļi bārkstaini šķeltas, ļoti reti sastopama un aug mitrās, slapjās pļāvās.

Sastopamība Latvijā: samērā bieži.

Augtene: sausos smiltāju zālajos piejūrā.

ES biotopa kods: 6120.

Interesanti

- Ģints nosaukums *Dianthus* tulkojumā no grieķu valodas nozīmē *dios* – dievišķīgs, *anthos* – zieds, kas labi raksturo šo balto, trauslo ziedu.

- Sauc arī tā: lauka naglīni, nagliņas, smaržīgās nagliņas. Ziedi tiešām arī ir smaržīgi.

SMARŽĪGĀ NAKTSVIJOLE *Platanthera bifolia* (L.) Rich.

ZALZIEDU NAKTSVIJOLE *Platanthera chlorantha* (Custer) Rchb.

Kā pazīt? Abas sugas ir līdzīgas. Līdz 60 cm augsti lakstaugi ar olveida gumiem. Stublājs stāvs, gluds, pie pašas zemes ir 2 pretējas, līdz 20 cm garas, 3–4 cm platas, spīdīgas, iegarenas lapas **a**. Baltie jeb nedaudz krēmkrāsas vai iezalģanie ziedi ir 7–20 cm garās vārpās. Raksturīgs elements ir līdz 3 cm garš piesis, kura forma abām sugām nedaudz atšķiras. Abu sugu noteikšanā svarīga loma ir putekšņmaciņu novietojumam. Auglis – pogaļa. Zied jūnijā, jūlijā.

Līdzīgās sugas: smaržīgajai naktsvijolei putekšņmaciņi ir satuvināti, novietoti paralēli **b**, ziedi smaržīgi, pieša gals tievs, smails. Zalziedu naktsvijolei putekšņmaciņi ir slīpi viens pret otru, lejasdaļā attālināti **c**, ziedi nav smaržīgi, pieša gals resnāks, strupāks.

Sastopamība Latvijā: samērā reti.

Augtenes: mēreni mitri un mitri zālāji.

ES biotopa kods: 6230 ,6270, 6410, 6510.

Ievēro

- Neplūc naktsvijoles, neizrauj gumus – ziedi ātri zaudē smaržu, novīst un nenogatavojas sēklas, no kurām būtu uzdīguši jauni augi!

- Ja iespējams – vietas, kur zālājā aug naktsvijoles, pļauj tad, kad sēklas nogatavojušās, vai maini pagadiem šādas vēlāk pļaujamās vietas.

Interesanti

- Naktsvijolu sēklu dīgšanai nepieciešama mikorizas sēņu klātbūtne augsnē. Auga attīstība no sēklas līdz ziedēšanai ilgst apm. 6–7 gadus.

PURVA DZEGUZENE *Epipactis palustris* (L.) Crantz

Kā pazīt? Līdz 50 cm augsts lakstaugs ar īsiem, zarainiem sakneņiem un stāvu stublāju, kam pie pamata violetas zvīņas. Lapas olveidīgi iegarenas, garumā līdz 15 cm, uz stublāja augstāk īsākas. Ziedi vienpusējā ķekarā no 5–15 ziediem stublāja galotnē **a**. Viss zieds nav balts – tīri balta ir tikai lielā apziedņa lūpa, kas rada balta zieda iespaidu **b**, pārējās apziedņa lapas ir zaļganas līdz violetas. Auglis – pogaļa. Zied jūlijā, augustā.

Līdzīgās sugas: otra dzeguzēņu suga – platlapu dzeguzene *Epipactis helleborine* – neaug zālajos, bet galvenokārt mežā, tās ziedi ir dzeltenīgi zaļi līdz sārti, un nav lielas, baltas lūpas.

Sastopamība Latvijā: samērā reti.

Augtenes: mitri zālāji.

ES biotopa kods: 6410. Raksturīgas tikai šajā biotopā – mainīga mitruma režīma zālajos, aug arī kaļķainos zaļu purvos.

Interesanti

- Orhideju sēklas ir ārkārtīgi sīkas, putekļveidīgas – vienā pogaļā var būt līdz 45000 sēklas.

- Sauc arī tā: smirdošā dzeguzēņu puķe, dzeguzēņlapas, purvsaknis.

PARASTĀ VĪGRIEZE *Filipendula ulmaria* (L.) Maxim.

Kā pazīt? Līdz 150 cm augsts lakstaugs ar spēcīgu, kailu stublāju. Lapas saliktas no 2–5 lapu plūksnu pāriem **a**. Ziedi krēmīgi balti līdz maigi iedzelteni, smaržīgi, kuplās vairogveida skarās **b**. Vainaglapas 5. Zied no jūnija līdz augusta beigām.

Līdzīgās sugas: lielziedu vīgrieze *Filipendula vulgaris*, bet līdzība diezgan maza – tā ir mazāka augumā, lapu plūksnas šaurākas, un to skaits 10–30, vainaglapas 6. Šī suga aug arī ļoti atšķirīgās augtenēs.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: mēreni mitri, mitri un slapji zālāji.

Bieži sastopama applūstošos zālajos un citās mitrās vietās.

ES biotopa kods: 6450, 6430, 6510, 6270.

Interesanti

• Sena leģenda stāsta, kā uz Zemes radušās vīgriezes – kad skaistuma dieviete Afroditē piedzimis no jūras putām un iznākusi uz sauszemes, no viņas nokritušās jūras šļakatu putas, un no tām izaugušas kupli ziedošās un spēcīgi smaržojošās vīgriezes.

• Augs satur salicilskābi, no kā agrāk ražoja aspirīnu (tagad to sintezē mākslīgi). Ar to arī izskaidrojamas daudzas šī auga ārstnieciskās īpašības.

• Patīkamā aromāta dēļ, kas atgādina medainu mandeļu smaržu, ar vīgriežu ziediem savulaik kaisītas telpas, tās izmanto pirtsslotās, ēdienu un dzērienu aromatizācijai.

LIELZIEDU VĪGRIEZE

Filipendula vulgaris (L.) Maxim. (syn. *Filipendula hexapetala* Gilib.)

Kā pazīt? Līdz 80 cm augsts lakstaugs ar kailu, nezartotu stublāju. Lapas saliktas no 10–30 lapu plūksnu pāriem **a**, lapas sakoncentrējušās pie stublāja pamata, tās nedaudz atgādina lielas pelašķu lapas. Ziedi pumpuru stadijā rozā, bet izplaukuši balti, smaržīgi, vairogveida skarās **b**. Vainaglapas 6. Zied jūnijā, jūlijā.

Līdzīgās sugas: parastā vīgrieze *Filipendula ulmaria*, bet tai lapu plūksnas lielākas, pāru skaits tikai 2–5 un vainaglapas 5. Šī suga aug ļoti atšķirīgās augtenēs – galvenokārt mitrās un slapjās augsnēs.

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži, Latvijā aug izplatības areāla A robežas tuvumā, tāpēc biežāk sastopama Kurzemē.

Augtene: sausi zālāji, ar kalciju bagātas (karbonātiskas) augsnes. Raksturīga suga neielabotos, dabiskos zālajos upju vai pauguru nogāzēs.

ES biotopa kods: 6210. Ļoti raksturīga šī biotopa indikatorsuga. Mēdz augt arī 6410, jo arī tajos ir kaļķainas augsnes un sausi augšanas apstākļi izžūšanas periodā.

Interesanti

• Auga saknēm ir gumveidīgi pāresnījumi – tie izmantojami gan ārstniecībā, gan agrāk uzturā, jo tie satur cieti. Iespējams, ka šīs saknes garšo arī nežačūkām, jo tās bieži izrakņā tieši tos zālājus, kur aug lielziedu vīgrieze.

• Lapas ēdamas – izmanto kā piedevu salātu gatavošanai.

MEŽA ZEMENE *Fragaria vesca* L.

Kā pazīt? Līdz 30 cm augsts lakstaugs, kas veido garas stīgas. Stublājs stāvs, klāts īsiem matiņiem. Lapas rozetē, ar garu kātu, staraini saliktas no 3 ovālām lapiņām, to malas zobainas **a**. Lapiņu galotnes zobiņš garāks par abiem blakusesošajiem zobiņiem – laba pazīme neziedošā stadijā **b**. Ziedkāti kaili. Ziedu nedaudz. Kauslapas augļu gatavības laikā atstāv vai atliekušās. Vainaglapas 5, baltas. Auglis – sulīgs riekstiņu kopauglis, ko ikdienā saucam par “ogu”, nogatavojies – sarkans **c**. Zied maijā, jūnijā.

Līdzīgās sugas: spradzene *Fragaria viridis*, bet tai lapas galā vidējais zobiņš īsāks vai vienāds ar blakus zobiņiem un augļu laikā kauslapiņas cieši pieguļ “ogai”.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: sausi zālāji un mēreni mitri zālāji.

ES biotopa kods: 6210, 6270.

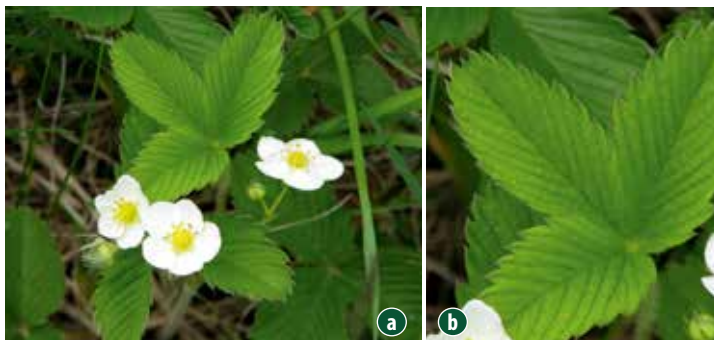
Interesanti

- Meža zemeņu “ogās” ir ļoti daudz C vitamīna – 100 gramos ogu 180 mg. Atsvaidzinošo garšu piedod ābolskābe, citronskābe un salicilskābe, satur arī svarīgas minerālvielas – kāliju, magniju, kalciju, dzelzi un fosforu. Izantojamas ir visas auga daļas – lapas, ziedi, sakneņi un, protams, “ogas”.

SPRADZENE *Fragaria viridis* Duchesne

Kā pazīt? Līdzīga meža zemenei, bet mazāka – līdz 15 cm augsts lakstaugs. Stublājs (ziednesis) stāvs, klāts īsiem matiņiem, augšdaļā zarojas. Lapas rozetē, staraini saliktas no 3 ovālām lapiņām, to malas zobainas **a**. Lapiņu galotnes zobiņš vienāds vai īsāks par abiem blakusesošajiem zobiņiem – laba pazīme neziedošā stadijā **b**. Ziedu nedaudz. Kauslapas augļu gatavības laikā cieši pieguļ auglim un ir grūti atdalāmas no tā **c**. Vainaglapas 5, baltas, tās savstarpēji pārsedzas. Auglis – sulīgs riekstiņu kopauglis, ko ikdienā saucam par “ogu”, nogatavojies – tumši sarkans. Zied maijā, jūnijā.

Līdzīgās sugas: meža zemene *Fragaria vesca*, bet tai lapas gala vidējais zobiņš garāks par blakus zobiņiem un augļu laikā kauslapiņas atstāv no “ogas”, un tās ir viegli atdalīt.

Sastopamība Latvijā: ne bieži.

Augtene: sausi zālāji, ar kalciju bagātas (karbonātiskas) augsnes.

ES biotopa kods: 6210.

Interesanti

- Auga latviskais nosaukums – spradzene – visticamāk radies tāpēc, ka “oga” no kauslapām atdalās ar tādu kā sprakšķi. Sauc arī par sprāzdenāju.

ZIEMEĻU MADARA *Galium boreale* L.

Kā pazīt? Līdz 50 cm augsts lakstaugs ar stingru, stāvu, četršķautņainu stublāju. Lapas mieturos pa 4, šauras, līdz 4 cm garas, raupjas, ar 3 dzīslīnām **a**. Lapas apakšpusē uz dzīslām var būt sīki dzelonīši. Ziedi mazi, blīvās ziedkopās stublāja un zaru galā. Vainags balts, četrdaļīgs **b**. Auglis – riekstiņš. Zied no jūlija līdz septembrim.

Līdzīgās sugas: 4 lapiņas mieturī vēl ir purva madarai *Galium palustre*, bet tā mazāk auguma, ļoģanāka, aug atšķirīgos biotopos (mitros un slapjos).

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: sausi, mēreni mitri un mainīgi mitri zālāji. Viena no biežāk izplatītajām bioloģiski vērtīgo zālāju indikatorsugām.

ES biotopa kods: 6210, 6270, 6410, 6450.

Interesanti

- Madaras, galvenokārt ziemeļu madaru, izmanto dziju krāsošanā, kā arī audumu apdrukāšanā ar augu krāsvielām – madarošanā. Šis nosaukums visticamāk radies, balsoties uz šo madaru noderīgo un praktisko izmantojumu.

- Sauc arī tā: mārļaka, marana, Jāņu zāle.

BALTĀ MADARA *Galium album* L.

Kā pazīt? Visbiežāk sastopamā madaru suga, līdz 1 m augsts lakstaugs ar stāvu vai nedaudz ļoģanu, zarotu stublāju **a**. Lapas šauras, līdz 5 cm garas mieturī pa 6 vai 8, ar vienu dzīslu un smailu galu **b**. Ziedi kuplās, skarveidīgās ziedkopās stublāja un zaru galā. Ziedkāti īsi. Vainags četrdaļīgs, balts **c**. Auglis – riekstiņš. Zied no jūnija līdz septembrim.

Līdzīgās sugas: 1) mikstā madara *Galium mollugo*, kas ļoti līdzīga baltajai madarai, dažkārt pat neizdala kā atsevišķu sugu – ziedkopa skrajāka, ziedkāti garāki. Retāka kā baltā madara. 2) Upmalas madara *Galium rivale*, bet tā ir ķeraina, jo lapas mala ar asiem dzelonīšiem.

Sastopamība Latvijā: ļoti bieži.

Augtene: mēreni mitri zālāji.

ES biotopa kods: 6270, 6510.

PURVA MADARA *Galium palustre* L.

Kā pazīt? Līdz 30 cm augsti lakstaugi ar tieviem, mikstiem, zarotiem stublājiem. Lapas šauras, līdz 2 cm garas, mieturī pa 4, lapu gali strupi **a**. Ziedkopas nelielas, skrajās, stublāja un zaru galā **b**. Ziedi balti, sīki, vainags četrdaļīgs. Auglis – riekstiņš. Zied no jūnija līdz septembrim.

Līdzīgās sugas: 1) dūkstu madara *Galium uliginosum*, kas atšķiras ar 6 lapiņām mieturī un lapiņu galos ir mazi dzelonīši **c**; 2) mieturī 4 lapiņas ir arī trejdaļu madarai *Galium trifidum*, bet tai vainags trīsdalīgs, aug līdzīgās augtenēs kā purva madara, bet sastopama daudz retāk.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: mitri un slapji zālāji.

ES biotopa kods: 6270, 6450.

UPMALAS MADARA *Galium rivale* (Sibth. et Sm.) Griseb.

Kā pazīt? Līdz 1 m augsts, ļogans, zarains lakstaugs. Lapas mieturos pa 8, šauras, līdz 3,5 cm garas, lapas mala ar asiem dzelonīšiem, lapas gals dzelonsmais **b**. Aso lapu malu dēļ augs ķerains. Ziedi skarveidīgā ziedkopā **a**. Vainags dzeltenbalts, četrdaļīgs. Auglis – sīks, kails divu riekstiņu kopauglis. Zied no jūnija līdz septembrim.

Līdzīgās sugas: ķerainu madara *Galium aparine*, kas arī ir liela auguma un ļogana, bet tai viss stublājs un lapu malas ar āķveidīgiem dzelonīšiem, lapas mieturī 6–8. Galvenā atšķirības pazīme – lielāks auglītis, klāts ar atliektiem, āķveidīgiem sarveida matiņiem.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: mitri un slapji zālāji. Sastopama galvenokārt gar ūdenstecēm palieņu zālājos.

ES biotopa kods: 6450.

KALNU ĀBOLIŅŠ *Trifolium montanum* L.

Kā pazīt? Līdz 60 cm augsts lakstaugs ar stāvu stublāju, kas blīvi klāts ar matiņiem, un to dēļ viss augs iegūst nedaudz zilganzaļu nokrāsu **a**. Lapas saliktas no 3 lapiņām, iegarenas, līdz 4 cm garas, ar sīkzobainu malu. Lapiņas pacietas. Piezemes lapas garā kātā. Ziedu galviņas olveidīgas, līdz 2,5 cm garas, blīvas, ar daudziem baltiem (vai ar dzeltenīgu vai zaļganu nokrāsu) ziediem **b**. Zieda vainags divreiz garāks par kausu. Auglis – pāksts. Zied no jūnija līdz augustam.

Līdzīgās sugas: 1) ziedēšanas laikā nedaudz līdzīgs ir ložņu āboliņš *Trifolium repens* (saukts arī par balto āboliņu), bet tas mazāks augumā, lapiņas gandrīz apaļas, uz tām gaišs lokveida līnijas zīmējums; 2) neziedošā stadijā lapas var sajaukt ar zirgu āboliņu *Trifolium medium*, bet tam stublājs ir tikai izklaidus apmatots un lapiņas nav pacietas.

Sastopamība Latvijā: ne bieži.

Augtene: aug sausās, galvenokārt, kaļķainās augsnēs.

ES biotopa kods: 6210. Ļoti raksturīgs šī biotopa indikators.

Interesanti

- Ģints nosaukums *Trifolium* tulkojumā no latīņu valodas ir *trīslapis*, jo *tria* nozīmē trīs, bet *folium* – lapa. Visām āboliņu ģints sugām raksturīgas lapas, kas saliktas no 3 lapiņām. Ir ticējums – kurš atradis āboliņu ar 4 lapiņām, to gaida liela laime.

LOŽŅU ĀBOLIŅŠ *Trifolium repens* L.

Balto ziedu dēļ bieži sauc arī par balto āboliņu. Līdz 30 cm augsts lakstaugs ar gulošu stublāju. Lapas saliktas no 3 olveidīgām, mazām lapiņām, to mala ar zobīņiem un galā joma (ieliekums). Uz lapiņām ir gaišs lokveida līnijas zīmējums **a**. Ziedi blīvā, apaļā galviņā (Ølīdz 1,5 cm), pa vienai stāva ziedneša galā **b**. Vainags balts, divreiz garāks nekā kaus. Auglis – pāksts. Zied no maija līdz oktobrim.

Līdzīgās sugas: 1) balti ziedi ir arī kalnu āboliņam, bet tas ievērojami atšķiras ar izmēriem (līdz 60 cm) un iegarenām, pacietām lapiņām bez gaišāka zīmējuma uz tām; 2) nedaudz līdzīgs ir bastarda āboliņš *Trifolium hybridum*, bet tam ziedi balti rozā.

Sastopamība Latvijā: ļoti bieži. Sastopams gandrīz katrā mēreni mitrā zālājā, bet, pārmērīgi savairojoties (ekspansija), norāda uz pārganišanu.

Augtene: mēreni mitri zālāji.

ES biotopa kods: 6270.

Interesanti

- Ilgi ziedošs augs – no agra pavasara līdz vēlām rudenim – tāpēc nozīmīgs nektāraugs, īpaši rudenī, kad ziedošo augu maz.

VĀRPU VERONIKA *Veronica spicata* L.

Kā pazīt? Līdz 45 cm augsts lakstaugs ar stāvu, nezarotu stublāju, kas klāts ar īsiem matiņiem. Lapas pretējas pa 2, ar īsiem kātiem vai sēdošas, šauras, līdz 8 cm garas, mala zobaina. Ziedkopa – blīvs un garš vārpveida ķekars stublāja galotnē. Kauss ar 4 zobiniem, ar matiņiem, vismaz divreiz īsāks nekā zilais vainags, putekšņlapas garākas par vainagu. Auglis – pogaļa. Zied no jūnija līdz augustam.

Līdzīgās sugas: garlapu veronika *Veronica longifolia*, bet tai ķekars garāks, lapas mieturos pa 3 vai 4 un aug slapjās augtenēs.

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtene: sausus zālājos.

ES biotopa kods: 6120.

Interesanti

- Ģints nosaukums *Veronica* tulkojumā no latīņu valodas nozīmē *verus unica* – istā vienīgā. Savukārt no grieķu valodas *phero nikē* – nest uzvaru.
- Ne tikai skaists augs, bet arī skanīgs sievietes vārds – Veronika.

GARLAPU VERONIKA *Veronica longifolia* L.

Kā pazīt? Līdz 120 cm augsts lakstaugs ar stāvu, augšdaļā apmatotu stublāju, parasti zarojas ziedkopā **a**. Lapas ar īsiem kātiem uz stublāja mieturos pa 3 vai 4, līdz 15 cm garas, mala asi zobaina **b**. Ziedkopa – līdz 25 cm gara, blīva, ķekarveidīga vārpa stublāja vai zaru galā. Kauss četrdaļīgs, īsāks nekā zilais vainags, bet putekšņlapas garākas par vainagu. Auglis – pogaļa. Zied no jūnija vidus līdz augustam.

Līdzīgās sugas: vārpu veronika *Veronica spicata*, bet tai ķekars īsāks, lapas pretējas pa 2 un aug sausās augtenēs.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: mitros un slapjos zālājos, galvenokārt gar ūdenstecēm.

ES biotopa kods: 6430, 6450.

Interesanti

- Vienam augam nogatavojas līdz 10 000 sēklu, tās ilgi saglabā dīdzību augsnē.
- Ir selekcionētas ļoti daudzas veroniku šķirnes, ko audzē dārzos.

BIRZTALAS VERONIKA *Veronica chamaedrys* L.

Kā pazīt? Līdz 35 cm augsts lakstaugs ar stāvu vai pacilu stublāju, uz tā matiņi divās rindās. Lapas nelielas, gandrīz sēdošas, pretējas, ar matiņiem, mala zobaina. Ziedu ķekari skraji, novietoti pretēji. Kauslapas 4, ar matiņiem. Vainaglapas arī 4, ieapaļas **a**, gaiši zilas ar tumšākām dzīslām, pie pamata baltas, veidojot zieda centrā gaišu “vainadziņu”. Auglis – apmatota pogaļa. Zied no maija līdz oktobrim.

Līdzīgās sugas: krasta veronika *Veronica teucrium*, bet tai kauslapas 5, vainaglapas smailākas **b**, nevis ieapaļas un augs lielāks augumā, daudz retāk sastopams.

Sastopamība Latvijā:

Ļoti bieži.

Augtene: mēreni mitros zālājos.

ES biotopa kods: 6270, 6510.

Interesanti

- Augs, kurš īpatnējā veidā piemērojies dzīvei arī sausos apstākļos – uz stublāja ir 2 matiņu rindas, starp kurām kā pa renīti ūdens no lapām pa stublāju notek tieši uz saknēm – tādējādi pat neliela lietus laikā, kad zem citu augu lapotnes ir sauss, birtzalas veronikas saknes saņem pietiekoši mitruma.

- Noplūkts augs ātri novīst – vācu valodā viens no tautas nosaukumiem to mazliet ironiski dēvē par “vīrieša uzticību”.

ZEMTEKA *Veronica officinalis* L.

Kā pazīt? Neliels, līdz 30 cm augsts lakstaugs ar ložņājošu, apmatotu stublāju, zari pacili **a**. Lapas pretējas, gandrīz sēdošas, apmatotas, mala strupi zobaina. Ziedi stāvā ķekarā. Kauslapas klātas ar dziedzermatiņiem. Vainaglapas gaiši zilas ar tumšākām dzīslām, pie pamata baltas, veidojot zieda centrā gaišu “vainadziņu” **b**. Putekšņlapas garas. Auglis – pogaļa, kas klāta ar dziedzermatiņiem. Zied no jūnija līdz augustam.

Līdzīgās sugas: nav, jo citas sauszemes veroniku sugas nav ar ložņājošiem stublājiem un paciliem zariem.

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtene: mēreni mitros un mitros zālājos.

ES biotopa kods: 6230, 6270.

Interesanti

- Lapas ēdamas svaigas salātos, sakņu ēdienos.

PĻAVAS GANDRENE *Geranium pratense* L.

Kā pazīt? Līdz 80 cm augsts lakstaugs ar spēcīgu, stāvu, zarotu stublāju, kas klāts ar parastiem matiņiem un dziedzermatiņiem. Lapas kopējā forma gandrīz apaļa, staraini šķelta 7 robotos segmentos gandrīz līdz pašam lapas centram, virspuse blīvi ar matiņiem, apakšējās lapas garkātainas. Ziedi līdz Ø2,5 cm, stublāja un zaru galā. Kauslapas klātas ar dziedzermatiņiem. Vainaglapas zilas vai ar nedaudz violetu nokrāsu, ar gaišu dzīslojumu. Auglis – skaldenis. Zied no jūnija vidus līdz augustam.

Līdzīgās sugas: 1) purva gandrene *Geranium palustre*, bet tai ir violeti ziedi. Lapas diezgan līdzīgas, arī apmatotas, tomēr purva gandrenei tās nav tik dziļi dalītas (sk. 55. lpp.).

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtene: mēreni mitros zālajos.

ES biotopa kods: 6270, 6510.

Interesanti

- Pēc noziedēšanas sēklotnes augšējā daļa izstiepjas gara un atgādina dzērves knābi. Arī tulkojumā no grieķu valodas *geranos* nozīmē *dzērve*. Tāpēc labi saprotami daudzie ar auga izskatu saistītie tautas nosaukumi: svētainu degguni, gandra deguns, stārķa deguns u. c.

- Auglim nogatavojoties, tajā izveidojas spriegums, kā atbrīvošanās rezultātā sēklas tiek izsviestas iespējami tālu ap mātes augu.

KRUSTLAPU DRUDZENE *Gentiana cruciata* L.

Kā pazīt? Līdz 40 cm augsts lakstaugs ar spēcīgu, kailu, nezarotu stublāju. Ir nelielu piezemes lapu rozete. Uz stublāja lapas blīvi, izvietotas krusteniski pretēji, ar 3 dzīslām. Ziedi zili, blīvi sēdoši augšējo lapu padusēs vai stublāja galotnē **a**. Kaus īsāks nekā vainags. Vainaglapas 4, stoburveidīgi saaugušas, tikai galā apmales daivas atliekušās – atgādina nelielu augšupvērstu zvaniņu grupas. Auglis – pogaļa. Zied no jūnija līdz augustam.

Līdzīgās sugas: tumšzilā drudzene *Gentiana pneumonanthe*, bet tai lapas šauras un ziedi lielāki, pa vienam stublāja un zaru galos, atgādina salīdzinoši lielus augšupvērstus zvaniņus **b**. Arī īpaši aizsargājama suga.

Sastopamība Latvijā: krustlapu drudzene reti, tumšzilā drudzene ļoti reti. Latvijā šķērso abu šo sugu izplatības areāla ZR robeža.

Augtene: krustlapu drudzene – sausos zālajos, kalņkainās augsnēs. Tumšzilā drudzene – mitros un mainīga mitruma režīma zālajos (6230, 6410).

ES biotopa kods: 6210.

Interesanti

- Uz abām drudzenēm olas dēj reti sastopama un aizsargājama tauriņu suga – drudzeņu zilenitis. Kāpuri barojas tikai ar šīm 2 sugām vai, iespējams, pat tikai ar tumšzilo drudzeni – šāds organisms, kas barojas tikai ar vienu konkrētu vai dažām radniecīgām sugām, sauc par monofāģiem.

SIBĪRIJAS SKALBE *Iris sibirica* L.

Kā pazīt? Līdz 100 cm augsts lakstaugšs ar stāvu, nezarotu, kailu stublāju **a**. Lapas pie stublāja pamata, līdz 1 cm šauras, līdz 40 cm garas. Stublāja galā 1–3 tumšāk vai gaišāk zili ziedi. Zieds sastāv no 3 iekšējām un 3 ārējām apziedņa lapām. Iekšējās apziedņa lapas stāvas, šauras. Ārējās platākas, atliekušās uz leju, ar tīklveida zīmējumu uz gaišāka pamata **b**. Auglis – pogaļa. Zied maijā, jūnijā.

Līdzīgās sugas: nav.

Sastopamība Latvijā: diezgan reti.

Augtene: mitros un mainīga mitruma režīma zālājos.

ES biotopa kods: 6410, 6450.

Interesanti

- Ģints nosaukums *Iris* veidots no grieķu mitoloģijas varavīksnes dievietes Irīdas vārda. Šajā ģintī pasaulē ir ap 250 sugu ar dažādu krāsu ziediem.

- Dekoratīvo īpašību dēļ šis augs daudzviet tiek audzēts dārzos kā krāšņumaugs.

- Savu skaisto un graciozo ziedu dēļ irīss nereti ir kļuvis par monarhu un karalisko ģimeņu simbolu.

PARASTAIS CIGORIŅŠ *Cichorium intybus* L.

Kā pazīt? Līdz 150 cm augsts lakstaugšs ar stāvu, zarotu, apmatotu stublāju un ar piensulu. Lapas sēdošas, līdz 12 cm garas un līdz 2,5 cm platas, mala ar lieliem, attālinātiem zobīņiem. Apakšējās lapas ar īsu, spārnainu kātu. Ziedu kurvīši pa vienam vai nelielos pušķos zaru un stublāja galā lapu padusēs **a**. Mēlziedi gaiši zili, līdz 2 cm gari, gals ar sīkiem zobīņiem **b**, saulainā laikā atvērušies tikai rīta pusē. Auglis – sēklenis. Zied jūlijā, augustā.

Līdzīgās sugas: nav.

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtene: mēreni mitros zālājos.

ES biotopa kods: 6270, 6510.

Interesanti

- Jaunās cigoriņu lapas ir ēdamas, satur dzelzi. Grauzdētas cigoriņu saknes plaši izmanto kā kafijas aizstājēju, kurā nav kofeīna.

- Tā kā augs ir ar piensulu, tad agrāk sauca arī par zilajām pienenēm un zilpienēm.

- Zieds atveras ļoti agri no rīta un jau priekšpusdienā atkal aizveras.

EFEJU SĒTLOŽŅA *Glechoma hederacea* L.

Kā pazīt? Lakstaugs ar ložņājošu stublāju, tā garums līdz 50 cm, sakņojas. No stublāja paceļas stāvi zari **a**. Lapas ar kātu, pretējas, ieapaļas, \varnothing līdz 5 cm, mala strupi rantaina **b**. Ziedi pušķos pa 3–6 lapu padusēs. Kauss apmatots, stobrveida, ar smailiem zobīņiem. Vainags violeti zils ar platu apakšlūpu, uz kuras tumšāku punktu un svītru zīmējums. Auglis – skaldauglis. Zied no maija līdz jūlijam vidum.

Līdzīgās sugas: parastā brūngalvīte *Prunella vulgaris*, bet tai ziedi stublāja galotnē kompaktā vārpveida ziedkopā.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: mēreni mitros zālajos.

ES biotopa kods: 6270, 6430.

Interesanti

• Augam ir viegla piparmētru smarža, satur ēteriskās eļļas un C vitamīnu. Jaunās lapiņas ir ēdamas, tomēr tām ir rūgtena, mazliet piparota garša.

PARASTĀ BRŪNGALVĪTE *Prunella vulgaris* L.

Kā pazīt? Līdz 40 cm augsts lakstaugs ar stāvu, apmatotu stublāju. Lapas ar kātu, olveidīgi iegarenas, uz stublāja krusteniski pretēji, tikai augšējais lapu pāris sēdošs, tuvu pie ziedkopas pamata. Ziedi stublāja galotnē blīvā, iegarenā ziedkopā **a**. Kauss zaļganviolets, ar zobīņiem. Vainags zils vai ar nedaudz violetu nokrāsu, apakšlūpa nedaudz lielāka un gaišāka **b**. Auglis – skaldauglis. Zied no jūnija līdz septembrim.

Līdzīgās sugas: efeju sētložņa *Glechoma hederacea*, bet tai ziedi nav kompaktā ziedkopā un lapas ieapaļas.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: mēreni mitros zālajos.

Tipisks ganību augs.

ES biotopa kods: 6270.

Interesanti

• Botāniskajā literatūrā atrodami šādi sugas latviskie nosaukumi, kas liecina par valodas bagātību, apzīmējot tikai vienu vienīgu augu: zilgalviņi, zilbarzdiņi, zillbārdiņi, zillbauzīte, zillbārdis, dunduriņi, cūku āboliņš, brūngalviņi, brūnkalviši, caurā puķe, pēteriši, bunduriši, palejiņi un vēl daudzi citi.

KALNU NORGALVĪTE *Jasione montana* L.

Kā pazīt? Divgadīgi, līdz 50 cm augsti, stāvi lakstaugi ar apakšdaļā apmatotu stublāju. Lapas sēdošas, šauras, līdz 5 cm garas, klātas ar īsiem, skarbiem matiņiem. Ziedi blīvās galviņās apmēram Ø2 cm stublāja un zaru galā **a**. Pie galviņas pamata ir zaļas vīkala lapiņas, kas sedz viena otru. Kauss, kas aptver katra zieda pamatu, ar īsiem zobīņiem. Vainaglapas 5, zilas, apakšdaļā saaugušas, augšdaļā ar garām (ap 1 cm), šaurām daivām. Raksturīgi gari, vainaglapas krietni pārsniedzši irbuļi **b**. Auglis – pogaļa. Zied no jūnija līdz augustam.

Līdzīgās sugas: nav.

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtene: sausos zālajos.

ES biotopa kods: 6120.

Interesanti

• Maz atgādina citus pulkstenīšu dzimtas augus, sauc arī par zilpodzītēm, jo ziedko-pa atgādina nelielas, zilas podziņas.

APAĻLAPU PULKSTENĪTE *Campanula rotundifolia* L.

Kā pazīt? Līdz 40 cm augsts, neliels lakstaugs ar nedaudz ļošanu, zarotu, kailu stublāju. Raksturīgas mazas (ap 2 cm), ± apaļas formas piezemes lapas ar kātu un jomainu malu **a**. Stublāja lapas šauras, līdz 6 cm garas, sēdošas. Ziedi zili, zvanveidīgi, līdz apm. 2 cm gari, nedaudz nokareni **b**. Kauss īss ar 5 smailiem, atliektiem zobīņiem. Vainaglapas 5, līdz 2/3 saaugušas, augšējā daļā atliekušās. Ziedam kopumā zvanveida forma **c**. Auglis – pogaļa. Zied no jūnija līdz septembrim.

Līdzīgās sugas: pļavas pulkstenīte *Campanula patula*, bet tai piezemes lapas iegarenas, nav apaļas, un vainaglapas saaugušas tikai līdz pusei – kopumā ziedam piltuvveida forma.

Sastopamība Latvijā: ne bieži.

Augtene: sausos zālajos.

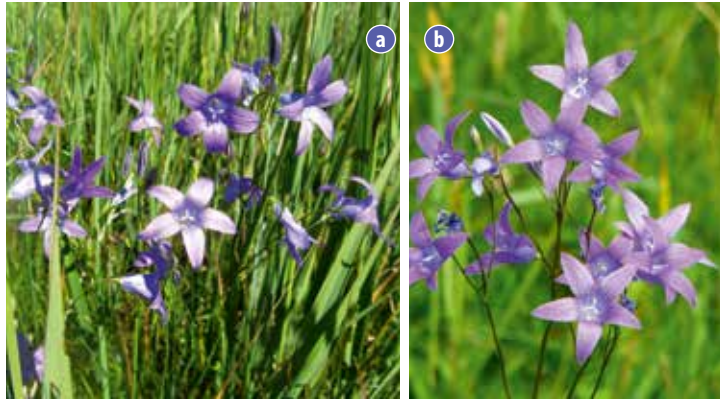
ES biotopa kods: 6120.

PĻAVAS PULKSTENĪTE *Campanula patula* L.

Kā pazīt? Līdz 60 cm augsts lakstaugs ar stāvu, augšdaļā zarotu stublāju. Ir šauras, garenas piezemes lapas un uz stublāja sēdošas lapas. Ziedi zili, stublāja un zaru galos plašā, skrajā ziedkopā **a**. Kausa zobiņi gari, ilenveidīgi. Vainaglapas 5, apmēram līdz pusei saaugušas, galā atliektas **b**. Ziedam kopumā piltuvveida forma. Auglis – pogaļa. Zied no maija beigām līdz augustam.

Līdzīgās sugas: apaļlapu pulkstenīte *Campanula rotundifolia*, bet tā mazāka auguma, ir apaļas piezemes lapiņas un vainaglapas saaugušas tikai līdz 2/3, ziedam zvanveida forma.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: mēreni mitros zālajos.

ES biotopa kods: 6270, 6510.

Interesanti

- Zvanveidīgās ziedu formas dēļ tautā biežāk dēvē par zvaniņiem. Arī tulkojumā no latīņu valodas *campana* – zvans, un *campanula* ir kā pamazināmā forma – zvaniņš. Savukārt sugas nosaukums *patula* tulkojumā nozīmē – plašs, apzīmējot vai nu plaši izplesto, skrajo ziedkopu, vai plaši atvērtās vainaglapas to nesaaugušajā augšējā daļā.

- Uz nakti un lietainā laikā pļavas pulkstenītes ziedi aizveras, tā pasargājot putekšņus no izmirkšanas.

KAMOLAINĀ PULKSTENĪTE *Campanula glomerata* L.

Kā pazīt? Līdz 60 cm augsts lakstaugs ar stāvu, apmatotu stublāju. Apakšējās lapas ar kātiem, augšējās sēdošas, mala ar nevienādiem zobiņiem. Ziedi tumši zili, augšupvērti, sēdoši blīvā kamolveidīgā ziedkopā stublāja galotnē vai lapu padusēs **a**. Kauss apmatots, kausa zobiņi smaili. Vainaglapas 5, līdz 2/3 saaugušas, ziedam zvanveida forma **b**. Auglis – pogaļa. Zied no jūnija līdz septembrim.

Līdzīgās sugas: briezu pulkstenīte *Campanula cervicaria*, bet tā lielāka auguma un viss augs – gan stublājs, gan lapas, gan kauss – klāts ar īsiem, cietiem matiņiem. Ziedi gaišāk zili kā kamolainajai pulkstenītei, sastopama diezgan reti.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: sausos un mēreni mitros zālajos.

ES biotopa kods: 6210, 6270, 6510.

TĪRUMA PULKSTENĪTE *Campanula rapunculoides*. L.

Kā pazīt? Līdz 100 cm augsts lakstaugs ar stāvu, rievainu, kailu vai skraji apmatotu stublāju. Lapas līdz 13 cm garas, apakšējās ar kātu, augšējās sēdošas, mala nevienādi zobaina. Ziedkopa – garš, vienpusējs ķekars, visi ziedi vērsti uz vienu pusi, nokareni **a**. Kauslapas smailas, atpakaļ atliekušās **b**. Vainags zils vai zili violets, līdz pusei saaudzis, zieda forma šauri zvanveidīga. Auglis – pogaļa. Zied no jūnija līdz septembrim.

Līdzīgās sugas: strēļu pulkstenīte *Campanula trachelium*, bet tā aug tikai mežos.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: sausos zālajos.

ES biotopa kods: 6210.

Interesanti

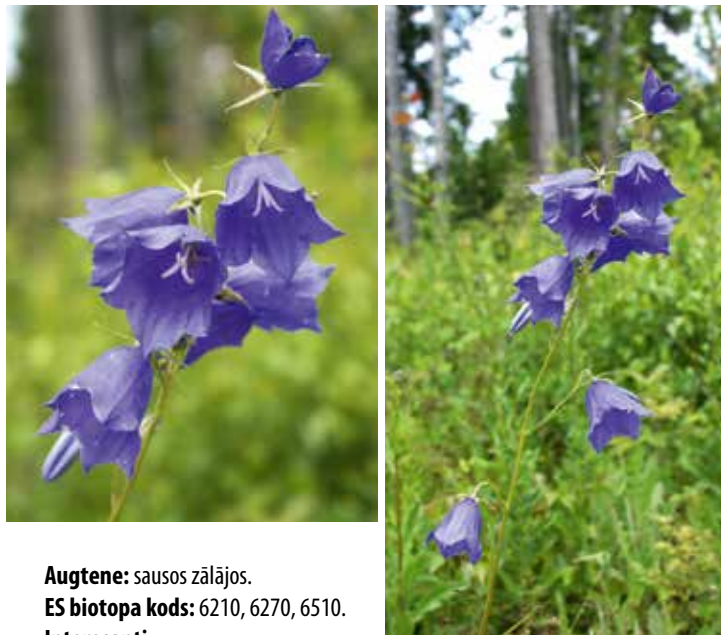
- Ziedi uz nakti un lietus laikā aizveras, tur pavērumu rod arī kukaiņi, jo vēsākās naktis zieda iekšpusē ir par vairākiem grādiem siltāks.
- Vienā pogaļā ir līdz 200 sēklām.

DIŽĀ PULKSTENĪTE *Campanula persicifolia* L.

Kā pazīt? Līdz 120 cm augsts lakstaugs ar stāvu, kailu, nezarotu stublāju. Lapas ādainas, spīdīgas, uz stublāja pamišus sēdošas, šauras un līdz 12 cm garas. Ziedi zili, skrajā ķekarā, lieli – līdz 5,5 cm gari. Kauslapas smailas, atliekušās. Vainags saaudzis apmēram līdz 2/3, zieda forma plati zvanveidīga. Auglis – pogaļa. Zied no jūnija līdz augustam.

Līdzīgās sugas: nav, jo nevienai citai plāvās augošai pulkstenītei nav tik lielu ziedu.

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtene: sausos zālajos.

ES biotopa kods: 6210, 6270, 6510.

Interesanti

- Pumpuri parasti ir augšupvērsti, ziedēšanas laikā zieds nedaudz noliecas lejup, pasargājoties no mitruma iekļūšanas, bet pēc noziedēšanas tas atkal paceļas. Ziedus apputeksnē galvenokārt bites un kamenes.

VANAGU VĪĶIS *Vicia cracca* L.

Kā pazīt? Līdz 150 cm augsts lakstaugs ar ļoģanu, zarotu stublāju **a**. Lapas saliktas no 6–12 lapiņu pāriem, un galā ir žuburaina vītne. Ziedi zili līdz zili violeti blīvā, šaurā, garā ķekarā, kurā ir 10–30 ziedi **b**. Kauss kails, zvanveidīgs, ar 5 zobīņiem. Ziedkopas kāts kopā ar ķekaru apmēram vienā garumā ar lapu. Auglis – kaila pāksts ar 4–8 sēklām. Zied no jūnija līdz augustam.

Līdzīgās sugas: 1) smalklapu vīķis *Vicia tenuifolia*, bet tam ziedkopas kāts kopā ar ķekaru ir līdz 2x garāks par lapu, sastop reti – Vidus- un Austrumlatvijā; 2) Kašūbijas vīķis *Vicia cassubica*, bet tam ziedkāts kopā ar ķekaru īsāks par lapu un ķekarā diezgan maz ziedu (4–10), stublājs stāvs, stingrs, sastopams ne bieži.

Sastopamība Latvijā: ļoti bieži.

Augtene: mēreni mitros zālājos.

ES biotopa kods: 6270, 6510.

Interesanti

- Jaunas lapas un ziedus var ēst svaigus.
- Agrāk sauca arī tā: vanagu lēcas, vanagu zirņi, peļu zirņi, pīles lēcas, vanadzīši u. c.

ŽOGA VĪĶIS *Vicia sepium* L.

Kā pazīt? Līdz 100 cm augsts lakstaugs ar stāvu, kailu, nezarotu stublāju **a**. Lapas saliktas no 4–8 pāriem eliptisku lapiņu, kuru galā ļoti īsa smailīte, bet lapas galā žuburaina vītne. Ziedi zili līdz zili violeti ķekaros parasti pa 2–5 **b**. Lielākā zieda daļa ir t.s. karogs, ar tumšākām dzisliņām. Auglis – kaila pāksts ar 3–7 sēklām. Zied no jūnija līdz augustam.

Līdzīgās sugas: sējas vīķis *Vicia sativa*, bet tam ziedi pa 1–2 un zālājos parasti nav sastopams.

Sastopamība Latvijā: ļoti bieži.

Augtene: mēreni mitros zālājos. Nevar uzskatīt par raksturīgu zālāju sugu, tomēr bieži tajos sastopama.

ES biotopa kods: 6270, 6510.

DĀNIJAS TRAGANTZIRNIS *Astragalus danicus* Retz

Kā pazīt? Līdz 40 cm augsts lakstaugs ar stāvu vai pacilu stublāju. Lapas saliktas no 7–15 nelielu, iegarenu lapiņu pāriem, galā nepāra lapiņa. Ziedi blīvā galviņveida ziedkopā garu ziednešu galā, kas garāki par lapām **a**. Vainags violets līdz zilgans, apmēram 2x garāks nekā apmatotais kauss. Lielākā vainaga lapa ir t. s. karogs – ar tumšākām dzilīnām, galā ar jomu, pie pamata gaišāks plankums **b**. Auglis – uzpūsta olveida pāksts, apm. 1 cm gara, klāta ar īsiem, baltiem matiņiem. Zied maijā, jūnijā.

Līdzīgās sugas: otra šīs ģints suga smiltāja tragantzirnis *Astragalus arenarius*, bet tam lapiņu pāru skaits tikai 5–7 un ziedkopā tikai daži ziedi.

Sastopamība Latvijā: diezgan reti. Latvijā aug tuvu izplatības areāla Z robežai.

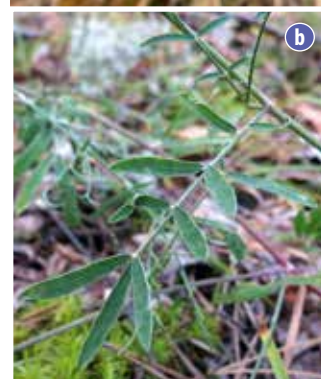
Augtenes: sausus zālājos.

ES biotopa kods: 6120, 6210.

SMILTĀJA TRAGANTZIRNIS *Astragalus arenarius* L.

Kā pazīt? Līdz 40 cm augsts lakstaugs ar ļošanu stublāju, viss augs ar zidainiem matiņiem, tāpēc augs izskatās ar pelēcīgu nokrāsu **a**. Lapas saliktas no 3–7 šauru lapiņu pāriem, galā nepāra lapiņa **b**. Ziednesis īsāks par lapām. Ziedu ķekars skrajš, tajā nedaudz ziedu. Vainags gaiši violets līdz zilgans, 2x garāks nekā kauss. T. s. karogs galā ar jomu. Auglis – apmatota pāksts (1,2–2 cm). Zied jūnijā, jūlijā.

Līdzīgās sugas: otra šīs ģints suga Dānijas tragantzirnis *Astragalus danicus*, bet tam lapiņu pāru skaits 7–15 un ziedkopa galviņveida.

Sastopamība Latvijā: ne bieži. Latvijā aug tuvu izplatības areāla R robežai.

Augtenes: sausus zālājos.

ES biotopa kods: 6120.

SMILTĀJA VIJOLĪTE *Viola rupestris* F. V. Schmidt

Kā pazīt? Mazs, līdz 15 cm augsts lakstaugs ar gulošu vai pacilu stublāju, kas parasti klāts ar matiņiem. Augam ir gan rozetes, gan stublāja lapas, kas vijolītēm ir svarīga pazīme **a**. Lapas ieapaļas ar sirdsveidīgu pamatu, apmatotas, mala zobaina līdz rantaina. Ziedi gaiši zili vai zili violeti, bez smaržas. Piesis violets **b**. Auglis – pogaļa. Zied maijā, jūnijā.

Līdzīgās sugas: suņu vijolīte *Viola canina*, bet tai nav rozetes lapu (tikai stublāja lapas) un piesis zaļgans.

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtene: sausus zālājos.

ES biotopa kods: 6120.

Interesanti

- Vijolišu ziedi tradicionāli simbolizē uzticību, mīlestību, atturību un vienkāršību.

SUŅU VIJOLĪTE *Viola canina* L.

Kā pazīt? Līdz 15 cm augsts lakstaugs ar vienu vai vairākiem stublājiem, tie stāvi vai pacili, kaili. Augam ir tikai stublāja lapas, tās iegareni olveidīgas, mala ar neizteiktiem zobīņiem **a**. Ziedi zili līdz violeti zili, nesmaržo **b**. Piesis zaļgans. Auglis – kaila pogaļa. Zied maijā, jūnijā.

Līdzīgās sugas: smiltāja vijolīte *Viola rupestris*, bet tai ir ieapaļas rozetes lapas un piesis violets.

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtene: sausus zālājos.

ES biotopa kods: 6270, 6230.

PARASTĀ ZIEPENĪTE *Polygala vulgaris* L.

Kā pazīt? Līdz 20 cm augsts lakstaugs ar kailu, aplapotu stublāju. Var būt vairāki stublāji, bet raksturīgi tas, ka nav lapu rozetes. Stublāja lapas šauras, līdz 3,5 cm garas. Ziedi 10 līdz 30 skrajā ķekarā stublāja galā. Vainaglapas 3, zilās vai nedaudz rožainas. Auglis – pogaļa, īsāka nekā kauslapas. Zied no maija vidus līdz jūlijam.

Līdzīgās sugas: 1) rūgtā ziepenīte *Polygala amarella*, bet tai ir raksturīga lapu rozete; 2) cekulainā ziepenīte *P. comosa*, bet tai ziedi violeti un arī nav lapu rozetes (sk. 83. lpp.).

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtene: dažāda mitruma zālājos.

ES biotopa kods: 6230, 6270.

Interesanti:

- Ziepenītes satur rūgtvielas, saponīnus, ēteriskās eļļas, gļotvielas, miecvielas – izmantotas ne tikai tautas medicīnā, bet saponīnu dēļ, iespējams, arī kā mazgāšanas līdzeklis, par ko gan nav drošu pierādījumu, bet tautas nostāsti un auga nosaukumi par to liecina: zilās ziepes, suņa ziepes, ziepju puķītes, zilītes, zilactiņas.

RŪGTĀ ZIEPENĪTE *Polygala amarella* Crantz

Kā pazīt? Līdz 20 cm augsts lakstaugs ar stāvu vai pacilu, aplapotu stublāju **a**. Raksturīga pazīme – pie stublāja pamata ir lapu rozete **b**. Visas lapas šauras, līdz 2,5 cm garas. Ziedi 5–25 skrajā ķekarā stublāja galā. Vainaglapas 3, zilās vai nedaudz zili violetas. Auglis – pogaļa.

Līdzīgās sugas: 1) parastā ziepenīte *Polygala vulgaris*, bet tai nav lapu rozetes; 2) cekulainā ziepenīte *P. comosa*, bet tai ziedi violeti un arī nav lapu rozetes (sk. 83. lpp.).

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtene: dažāda mitruma zālājos.

ES biotopa kods: 6270, 6410.

Interesanti:

- Ģints nosaukums *Polygala* tulkojumā no grieķu valodas nozīmē *poly* – daudz un *gala* – piens. Uzskatīja, ka rūgtvielas, ko satur augs, stimulē piena veidošanos lopiem ganībās.

PARASTĀ ČŪSKMĒLĪTE *Ophioglossum vulgatum* L.

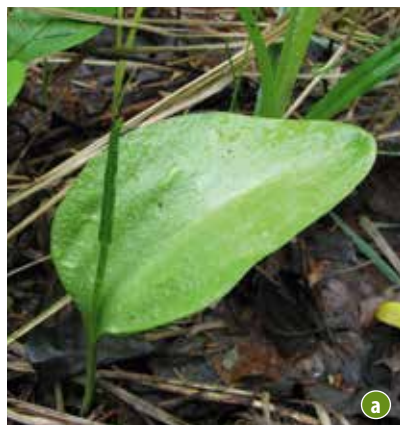
Kā pazīt? Līdz 30 cm augsta paparde, kas sastāv no divām dažādām daļām: auglīgās un neauglīgās. Neauglīgā daļa ir vesela olveidīga lapa, līdz 8 cm gara un līdz 4 cm plata **a**. Auglīgā daļa ir kā lapas kāta turpinājums un beidzas ar vārpveida, līdz 6 cm garu sporangiju sastatu **b**. Neauglīgās lapas parādās jūnijā, sporas nogatavojas jūlijā, augustā.

Līdzīgās sugas: nav.

Sastopamība Latvijā: diezgan reti.

Augtene: mitros un mainīga mitruma režīma zālajos.

ES biotopa kods: 6270, 6410.

Interesanti

- Sporām ir izturīgs apvalks, tāpēc sporas var ilgi saglabāties augsnē, sagaidot piemērotus dīgšanas apstākļus.
- Sporas dīgst tad, ja zemē ir mikorizas sēne, kas palīdz sporas apgādāt ar barības vielām, auga attīstība noris ļoti lēni, lapa nonāk virszemē tikai pēc 4–5 gadu attīstības perioda.
- Ģints nosaukums tulkojumā no grieķu valodas nozīmē: *ophios* – čūska, *glossa* – mēle.

PUSMĒNESS ĶEKARPAPARDE *Botrychium lunaria* L.

Kā pazīt? Līdz 30 cm augsta paparde, kas sastāv no divām dažādām daļām: auglīgās un neauglīgās. Neauglīgā daļa ir kātaina, plūksnaini dalīta lapa ar 3–9 plūksnām, kuras virzienā uz augšu kļūst mazākas **a**. Auglīgā daļa ir lapas kāta turpinājums un galotnē beidzas ar zarainu sporangiju sastatu, kurā nogatavojas sporas **b**. Lapas izaug jūnijā, sporu sastati izveidojas vēlāk.

Līdzīgās sugas: vienkāršā ķekarpaparde *Botrychium simplex*, kas ir ļoti sīks augs (2–10 cm), ir tikai dažas lapu plūksnas vai lapa vesela, ļoti reta – Latvijā bijuši tikai daži atradumi, pēdējais pirms 20 gadiem.

Sastopamība Latvijā: diezgan reti.

Augtene: sausus līdz mitros zālajos ar mainīgu mitruma režīmu.

ES biotopa kods: 6230, 6270.

Interesanti

- Ķekarpapardēm sporas, līdzīgi kā orhidejām, dīgst tad, ja zemē ir mikorizas sēne, kas palīdz sporas apgādāt ar barības vielām. Pazemes dzīve ilgst vairākus gadus (var būt pat 10–20), līdz lapa beidzot nonāk virszemē. Lai kompensētu šo ārkārtīgi lēno attīstību no sporām, augs var vairoties arī veģetatīvi no pumpuriem, kuri veidojas uz saknēm.
- Ilglaičīgs augs – vienā atradnē var augt 15–20 gadu, dažus gadus var arī neparādīties virs zemes, kas vēl nenozīmē, ka augs izzudis.

PLŪKSNU ĶEKARPAPARDE *Botrychium multifidum* (S. G. Gmel.) Rupr.

Kā pazīt? Līdz 25 cm augsta paparde, kas sastāv no 2 daļām: neauglīgās un auglīgās. Neauglīgā daļa ir kātaina, vairākkārt plūksnaini dalīta lapa, līdz apm. 6 cm gara un plata, kāta garums līdz 15 cm. Auglīgai daļai arī ir savs kāts, kas galotnē beidzas ar sporangiju sastatu, kurā nogatavojas sporas. Auglīgās un neauglīgās daļas kāti savienojas tuvu pie zemes. Lapas izaugušas jūnijā beigās, sporas nogatavojas jūlijā, augustā.

Līdzīgās sugas: zarainā ķekarpaparde *Botrychium matricariifolia*, bet tai neauglīgā lapa ir auga vidusdaļā nevis pie zemes, un sporangiju sastats var būt ļoti sazarots.

Sastopamība Latvijā: reti.

Augtene: sausos zālājos.

ES biotopa kods: 6210.

ZARAINĀ ĶEKARPAPARDE *Botrychium matricariifolia* (S.G.Gmel.) Rupr.

Kā pazīt? Līdz 20 cm augsta paparde. Viss augs kopumā ir lapa, kas sastāv no 2 daļām: neauglīgās un auglīgās. Neauglīgā daļa ir auga vidū, tā ir divkārt plūksnaini dalīta lapa ar īsu kātu un iegarenām plūksnām. Auglīgā daļa ir lapas kāta turpinājums un galotnē beidzas ar zarainu sporangiju sastatu, kurā nogatavojas sporas. Sporangiju sastats var būt ļoti sazarots. Paparde ir pieaugusi un ar sporām jūlijā.

Līdzīgās sugas: plūksnu ķekarpaparde *Botrychium multifidum*, bet tai neauglīgā lapa ir tuvu zemei.

Sastopamība Latvijā: ļoti reti.

Augtene: sausos zālājos.

ES biotopa kods: 6210.

TĪRUMA KOSA *Equisetum arvense* L.

Kā pazīt? Lakstaugs, kam ir divējādi stublāji. Pavasarī (aprīlī, maijā) izaug līdz 20 cm augsts auglīgais stublājs ar sporu strobilu galotnē **a**. Šis stublājs ir dzeltenīgi brūns, makstis tumšāk brūnas ar 6–9 zobiņiem, pēc sporu nogatavošanās nonīkst. Pēc tam izaug līdz 50 cm augsts, zaļš neauglīgais stublājs, rievots, rievu skaits sakrīt ar maksts zobiņu skaitu. Uz šī stublāja ir daudzi vienkārši zari, izkārtoti mieturos. Raksturīga atšķiršanas pazīme – zaram ir 4 ribiņas (ko var redzēt, noraujot vienu zara posmu). Šie vasarzaļie neauglīgie stublāji sāk augt maijā, jūnijā un nonīkst tikai rudenī.

Līdzīgās sugas: 1) pļavas kosa *Equisetum pratense*, bet tai nav divējādu stublāju, sporu strobils attīstās vasarzaļā stublāja galā un zaram ir tikai 3 ribiņas; 2) purva kosa *E. palustris*, līdzīga pļavas kosai, bet zaram 5–7 ribiņas. Raksturīga pazīme – zara 1. posms daudz īsāks par stublāja maksti **b**.

Sastopamība Latvijā: visas 3 kosu sugas sastopamas bieži.

Augtene: mēreni mitros zālājos, purva kosa mitros zālājos.

ES biotopa kods: 6270, 6510.

levēro! Tīruma kosa ir ārstniecībā plaši izmantojama suga, bet to nedrīkst sajaukt ar purva kosu, kas ir indīga! Drogas ievāc vasaras vidū, izmantojot vasarzaļos stublājus.

ZIEMZAĻĀ KOSA *Equisetum hyemale* L.

Kā pazīt? Līdz 70 cm augsts sporaugs ar ziemzaļu, stīvu, dobu, nezarotu stublāju. Maksts zobiņi ātri nolūstoši. Zobiņu skaits (10–25) sakrīt ar stublāja rievīņu skaitu. Pie maksts pamata ir tumša josla. Strobils līdz 1 cm garš, ar smailu galu. Sporas nogatavojas augustā, septembrī.

Līdzīgās sugas: divas hibrīdogēnas sugas, kuras sastopamas ļoti reti.

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtene: sausos zālājos. Aug arī sausos mežos, zālājos var kļūt ekspansīva.

ES biotopa kods: 6120. Nav raksturīga šī biotopa suga, bet ir reģioni, kur tā sausos zālājos satopama biežāk, piem., Gaujas ielejā.

Interesanti

- Mēdz saukt arī tā: ašķi, purašķi, silašķi, aši, trauslis, truslis, ziemas skoste, trauku ašķi. Pēdējais nosaukums, acīmredzot, dots tāpēc, ka šī kosa lietota arī kā beržamais materiāls, mazgājot traukus.

KAMOLU DONIS *Juncus conglomeratus* L.

Kā pazīt? Līdz 110 cm augsti lakstaugi ar stāvu, rievainu, bezlapainu stublāju, aug blīvos ceros. Ziedkopa – blīva, kamolveidīga, stublāja galotnē. Pie tās pamata ir gara (līdz 15 cm) seglapa, radot iespaidu, ka ziedkopa ir stublāja vidū **a**. Auglis – pogaļa. Zied maijā, jūnijā.

Līdzīgās sugas: 1) izplestais donis *Juncus effusus*, bet tam stublājs gluds un ziedi izplestā pušķveida ziedkopā **b**; 2) zilganais donis *Juncus inflexus*, līdzīgs izplestajam donim, bet stublāji iezilgani un ar gareniskām un šķērseniskām rievām **c**.

Sastopamība Latvijā: kamolu un izplestais donis sastopami bieži, zilganais donis – tikai Kurzemē.

Augtene: mitros zālajos.

ES biotopa kods: 6270, 6450.

SPOŽAUGĻU DONIS *Juncus articulatus* L.

Kā pazīt? Līdz 40 cm augsts lakstaugs ar rievainu stublāju, aug skrajos ceros. Lapas 2–4, tām ir šķērssienas (ko var sajūt ar pirkstiem). Ziedkopa – plaši izvērsta skara **a**. Doņu ziedi ir sīki, sastāv no 6 apziedņa lapām, un tās ir plēksnīšu veidā. Svarīgas pazīmes doņu noteikšanā ir šo apziedņa lapu garums, gala forma un garuma attiecība pret augli – pogaļu. Šai sugai apziedņa lapas ir 2x īsākas nekā pogaļa. Zied jūnijā, jūlijā.

Līdzīgās sugas: Alpu donis *Juncus alpino-articulatus*, bet tam ziedkopa nav tik plaši izplesta, šaurāka, zari augšupvērsti un apziedņa lapas tikai nedaudz īsākas par pogaļu **b**.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: abas sugas aug mitros zālajos.

ES biotopa kods: 6230, 6270, 6450.

LAUKA ZEMZĀLĪTE *Luzula campestris* (L.) DC

Kā pazīt? Līdz 20 cm augsts lakstaugs. Lapas līdz 5 cm garas, klātas ar gariem, baltiēm, pūkainiem matiņiem, īpaši pie lapas pamata. Stublāja galā čemurveida ziedkopa ar 2–4 zariņiem, un katra zariņa galā pušķi ir 5–9 ziedi **a**. Pie ziedkopas pamata ir seglapa, un tā ir isāka par ziedkopu. Apziedņa lapas garākas nekā pogaļa. Zied aprīli un maijā.

Līdzīgās sugas: daudziedu zemzālīte *Luzula multiflora*, bet tā lielāka augumā (līdz 45 cm), ziedkopā zariņu vairāk (5–10) un seglapa garāka par ziedkopu, zied vēlāk – maijā, jūnijā **b**.

Sastopamība Latvijā: abas sugas bieži.

Augtene: sausos un mēreni mitros zālajos.

ES biotopa kods: 6230, 6270.

MEŽA MELDRS *Scirpus sylvaticus* L.

Kā pazīt? Līdz 150 cm augsts lakstaugs ar stāvu, trīsšķautņainu stublāju. Lapas garas, lineāras, līdz 1,5 cm platas, gaišzaļas, plātnes mala un vidusdzisla raupja, sīkdzeloņaina. Ziedkopa – ļoti zaraina, zariņi dažāda garuma, to galos sīkas vārpiņas pušķos pa 3–5. Zied jūnijā, jūlijā.

Līdzīgās sugas: sakņojošais meldrs *Scirpus radicans*, bet tam zariņu galos pa vienai vārpiņai, reti, tikai valsts austrumdaļā.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: mitros un slapjos zālajos.

ES biotopa kods: 6270, 6450.

GRĪŠĻI ir augi, kuriem ziedi reducējušies: putekšņlapas sedz plēksnītes, bet augļlapas ietvertas īpašos orgānos – pūslīšos, kam ārpusē redzamas tikai drīksnas. Iedalās 2 grupās:

1) vienādvārpu (sievīšķie un vīrišķie ziedi vienā vārpiņā),

2) dažādvārpu (sievīšķie un vīrišķie ziedi atsevišķās vārpiņās). Atšķirt grīšļu sugas vislabāk tad, kad vārpiņās ir attīstījušies pūslīši, tā galā ir knābītis, kam var būt dažāda forma, kam ir nozīme sugas noteikšanā.

SĀRES GRĪSLIS *Carex panicea* L.

Kā pazīt? Līdz 50 cm augsts grīslis ar nedaudz zilganu nokrāsu. Aug skrajos ceros. Lapas kailas, īsākas par stublāju, lapu makstis brūnas **a**. Dažādvārpu grīslis – stublāja galā ir 1 vīrišķo ziedu vārpiņa, zemāk 2–3 sievišķo ziedu vārpiņas, apakšējā no tām ar kātiņu, kas ietverts 1–3 cm garā, plēvjainā seglapas makstī **b**. Pūslītis kails, trīššķautņains, ar īsu knābīti, driksnas 3. Zied maijā, jūnijā.

Līdzīgās sugas: var sajaukt ar bieži sastopamo dzelzszāli *Carex nigra*, bet tā nav zilgana, apakšējās vārpiņas kātu neaptver seglapas maksts, pūslītis nav trīššķautņains un driksnas tikai 2 (sk. 167. lpp.).

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtene: mēreni mitros un mitros zālajos.

ES biotopa kods: 6230, 6270, 6410.

ZILGANAIS GRĪSLIS *Carex flacca* L.

Kā pazīt? Līdz 50 cm augsts ar zilganu nokrāsu, veido garus pazemes dzinumus. Lapas kailas, īsākas par stublāju, lapu makstis sarkanīgas **a**. Dažādvārpu grīslis – stublāja galā ir 2–3 vīrišķo ziedu vārpiņas, zemāk 2–3 sievišķo ziedu vārpiņas. Raksturīgi, ka tās ir garas, nolikušos kātos **b**. Pūslītis ar maziem sariņiem, melnējošs, ar ļoti īsu knābīti. Zied maijā, jūnijā sākumā.

Līdzīgās sugas: veģetatīvā stāvoklī var sajaukt ar sāres grīslī *Carex panicea*, jo abi ir nedaudz zilgani augi, bet sāres grīslim nav sarkanas lapu makstis.

Sastopamība Latvijā: ne bieži.

Augtene: dažāda mitruma zālajos kaļķainās augsnēs.

ES biotopa kods: 6210, 6270, 6410.

HARTMAŅA GRĪSLIS *Carex hartmanii* Cajander

Kā pazīt? Līdz 70 cm augsts grīslis skrajās ceros. Lapas kailas, īsākas par stublāju, lapu makstis sarkanbrūnas. Vārpiņas 4–6. Stublāja galā 1 vārpiņa, kurai augšā sievišķie ziedi, apakšā vīrišķie ziedi, pārējās ir tikai sievišķo ziedu vārpiņas **a**. Raksturīga pazīme – augšējai vārpiņai parasti pietuvinātas 2 mazākas vārpiņas **b**. Pūslīša plēksne smailla, apm. vienādā garumā ar pūslīti. Zied maija beigās, jūnijā.

Līdzīgās sugas: Buksbauma grīslis *Carex buxbaumii*, bet tam vārpiņas 3 (4), visas apmēram vienāda izmēra. Sastopams reti.

Sastopamība Latvijā: ne bieži.

Augtene: mainīga mitruma režīma augsnēs.

ES biotopa kods: 6270, 6410.

DZELZSZĀLE *Carex nigra* Cajander

Kā pazīt? Viens no biežāk sastopamajiem grīšļiem. Līdz 50 cm augsts, skrajās ceros, nedaudz pelēkzaļš. Lapas kailas, īsākas par stublāju, lapu makstis brūnas. Dažādvārpu grīslis – stublāja galā 1–2 vīrišķo ziedu vārpiņas, zemāk 2–4 sievišķo ziedu vārpiņas, tās sēdošas, tikai apakšējā var būt ar īsu kātiņu, bez maksts un nav nokarenas **a**. Apakšējās vārpiņas seglapa līdz ziedkopas pusei. Pūslīša knābītis īss, vesels, driksnas 2. Zied jūnijā **b**.

Līdzīgās sugas: sāres grīslis *Carex panicea*, bet tas zilganāks un apakšējā vārpiņa ar kātu, ko aptver 1–3 cm gara maksts, pūslītis ar 3 driksnām (sk. 164. lpp.).

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: mēreni mitros un mitros zālajos.

ES biotopa kods: 6230, 6270, 6410.

CIŅU GRĪSLIS *Carex cespitosa* L.

Kā pazīt? Ļoti ciešā cinī augošs grīslis, augumā līdz 100 cm **a**. Lapas šauras, īsākas par stublāju, lapu makstis tumši sarkanbrūnas. Dažādvārpu grīslis – stublāja galā 1 vīrišķo ziedu vārpiņa, zemāk 2–3 sievišķo ziedu vārpiņas ar ļoti īsiem kātiņiem. Apakšējās vārpiņas seglapa īsa, nepārsniedz pat apakšējo vārpiņu **b**. Pūslīši bez dzisliņām, ar ļoti īsu knābīti. Zied maijā, jūnija sākumā.

Līdzīgās sugas: augstais grīslis *Carex elata*, bet tam lapas platākas un lapu makstis brūnas, nav sarkanīgas.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: slapjos zālājos.

ES biotopa kods: 6450.

SLAIDAIS GRĪSLIS *Carex acuta* L.

Kā pazīt? Šis grīslis mēdz augt lielās audzēs, ciņus neveido. Līdz 150 cm augsts, stublājs aplapots, lapu makstis brūnas. Dažādvārpu grīslis – stublāja galā 2–4 vīrišķo ziedu vārpiņas, zemāk 2–5 sievišķo ziedu vārpiņas, apakšējās ar ļoti īsiem kātiņiem. Apakšējās vārpiņas seglapa gara, pārsniedz visu ziedkopu **a**. Pūslīši ar vāji saskatāmām dzisliņām, dažkārt melnējoši, ar īsu knābīti. Zied maijā, jūnija sākumā.

Līdzīgās sugas: krastmalas grīslis *Carex acutiformis* **b**, arī tas veido audzes (nevis ciešus ciņus), bet viss augs nedaudz zilganzaļš un lapu makstis koši sarkanīgas **c**.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: slapjos zālājos.

ES biotopa kods: 6450.

PŪKAINAIS GRĪSLIS *Carex hirta* L.

Kā pazīt? Viens no visparastākajiem un bieži sastopamajiem grīšļiem, aug nelielos ceros. Galvenā atpazīšanas pazīme – vienīgais zālājos augošais grīslis, kas viscaur klāts ar matiņiem, tāpēc viss augs izskatās pelēcīgi zaļš. Līdz 80 cm augsts, stublājs aplapots, lapu makstis brūnas. Dažādvārpu grīslis – stublāja galā 2–3 vīrišķo ziedu vārpiņas, zemāk 2–3 sievišķo ziedu vārpiņas, apakšējās ar ļoti īsiem kātiņiem. Pūslīši ar matiņiem, ar izcilnētām dzīslīņām un ar garu, divzobainu knābīti. Zied maijā, jūnijā.

Līdzīgās sugas: nav.

Sastopamība Latvijā: ļoti bieži.

Augtene: mēreni mitros zālājos, bet bez kādu biotopu raksturojošas nozīmes.

ES biotopa kods: 6270, 6510.

UZPŪSTAIS GRĪSLIS *Carex vesicaria* L.

Kā pazīt? Aug nelielās audzēs, koši zaļš vai nedaudz pat dzeltenzaļš. Līdz 100 cm augsts, stublājs aplapots, lapu makstis brūnas līdz sarkanbrūnas, ar sīkiem matiņiem. Dažādvārpu grīslis – stublāja galā 2–4 vīrišķo ziedu vārpiņas, zemāk 2–3 sievišķo ziedu vārpiņas, apakšējās dažkārt nokarenas ar 1–4 cm gariem kātiņiem **a**. Pūslīši kaili, bet ar izcilnētām dzīslīņām un ar garu, divzobainu knābīti **b**. Augļu gatavības laikā sievišķā vārpiņa, kura sastāv no uzpūstiem pūslīšiem, ir miksta, čaugana. Zied maijā, jūnija sākumā.

Līdzīgās sugas: pūslīšu grīslis *Carex rostrata*, bet tas ir nedaudz zilganā krāsā, stīvām, pašaurām lapām, ļoti ciešiem pūslīšiem vārpiņās, reti zālājos, biežāk purvainās vietās, pārejas purvos.

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtene: mitros un slapjos zālājos.

ES biotopa kods: 6450.

BĀLGANAIS GRĪSLIS *Carex pallescens* L.

Kā pazīt? Aug atsevišķiem eksemplāriem nelielos ceros. Līdz 60 cm augsts, stublājs ar izklaidus matiņiem, aplapots, lapu makstis brūnas vai nedaudz purpurbrūnas. Lapas ar izklaidus matiņiem. Dažādvārpu grīslis, visas vārpiņas satuvinātas stublāja galotnē. Vīrišķo ziedu vārpiņa 1, turpat zemāk pietuvinātas 2–3 sievišķo ziedu vārpiņas, apakšējās var būt nokarenas īsos kātiņiem. Pūslīši kaili, bez dzīslīņām, un vienīgais no grīšļiem, kuram nemaz nav knābītis. Zied maijā, jūnijā.

Līdzīgās sugas: nav.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: mēreni mitros zālājos.

ES biotopa kods: 6270, 6510.

DZELTENAIS GRĪSLIS *Carex flava* L.

Kā pazīt? Aug nelielos, blīvos ceros. Dzeltenīgi zaļš, līdz 60 cm augsts, stublājs aplapots, lapu makstis brūnas. Dažādvārpu grīslis, visas vārpiņas satuvinātas stublāja galotnē **a**. Vīrišķo ziedu vārpiņa 1, sēdoša vai ar īsu kātu, turpat zemāk pietuvinātas 3–4 sievišķo ziedu vārpiņas (apakšējā var būt ar īsu kātu). Augļu gatavības laikā tās izskatās kā izspūrušas, jo pūslīši ir ar garu, nedaudz atliektu knābīti **b**. Zied maijā, jūnijā.

Līdzīgās sugas: vēlāis grīslis *Carex serotina*, bet tas uz pusi mazāka auguma, pūslīši 2x mazāki un knābītis 2x īsāks.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: mitros zālājos.

ES biotopa kods: 6230, 6270, 6410, 6450.

PAVASARA GRĪSLIS *Carex caryophyllea* Latourr.

Kā pazīt? Aug nelielos, skrajos ceros – viens no pavasarī agrākajiem grīšļiem. Līdz 20 cm augsts, lapas īsas, makstis brūnas. Dažādvārpu grīslis – vīrišķo ziedu vārpiņa 1, zemāk 2–4 iegarenas sievišķo ziedu vārpiņas, apakšējā ar īsu kātu. Raksturīga pazīme – šīs apakšējās vārpiņas kāts ir aptverts ar tādu kā plēvjainu turzīti **a**. Pūslīši ar īsiem sarveida matiņiem, bez dzīslām, ar ļoti īsu knābīti. Zied aprīļa beigās, maijā.

Līdzīgās sugas: lodvārpu grīslis *Carex pilulifera*, bet tam vārpiņas ± lodveida un apakšējās vārpiņas seglapa neveido turzīti, pūslīši ļoti līdzīgi, arī ar matiņiem, zied vēlāk **b**.

Sastopamība Latvijā: ne bieži.

Augtene: sausos zālājos.

ES biotopa kods: 6120, 6210.

VIRSĀJU GRĪSLIS *Carex ericetorum* Pollich

Kā pazīt? Aug nelielos, ciešos ceros. Līdz 40 cm augsts grīslis, raksturīga pazīme – lapas īsākas par stublāju, tumši zaļas, stīvas, atliektas **a**. Dažādvārpu grīslis – vīrišķo ziedu vārpiņa 1, nedaudz zemāk 1–2 (3) ± sēdošas sievišķo ziedu vārpiņas **b**. Apakšējās vārpiņas seglapa neizteikta, ļoti īsa. Pūslīši ar īsiem sarveida matiņiem, bez dzīslām, tikpat kā bez knābīša. Raksturīga pazīme – pūslīšus sedz segplēksnes, kurām ir plata, plēvjaina, nedaudz bārkšaina mala **c**. Zied maijā.

Līdzīgās sugas: lodvārpu grīslis *Carex pilulifera*, bet tam nav stīvu, atliektu lapu, ir izteikta apakšējās vārpiņas seglapa un pūslīšu segplēksnes smailas.

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtene: sausos zālājos.

ES biotopa kods: 6120.

AGRAIS GRĪSLIS *Carex praecox* Pollich

Kā pazīt? Aug nelielas, skrajos ceros, ar gariem pazemes dzinumiem un dažkārt veido palielas audzes **a**. Līdz 40 cm augsts grīslis ar tieviem, slaidiem stublājiem. Lapas šauras, īsākas par stublāju. Vienādvārpu grīslis – stublāja galā cieši satuvinātas 3–6 iegarenas, nedaudz atliekušās vārpiņas, tās ap 0,5 cm šauras, līdz 1 cm garas **b**. Pūslīši kaili, ar dzīslīņām, ar īsu divzobainu knābīti. Zied aprīlī, maijā.

Līdzīgās sugas: zaķu grīslis *Carex leporina*, bet tam vārpiņas lielākas, ovālas, nav atliektas.

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtene: sausos zālajos.

ES biotopa kods: 6120.

ZAĶU GRĪSLIS *Carex leporina* L.

Kā pazīt? Aug nelielas, skrajos ceros. Līdz 60 cm augsts grīslis **a**. Lapas šauras, īsākas par stublāju. Vienādvārpu grīslis – stublāja galā cieši satuvinātas 4–7 ovālas vārpiņas, tās ap 0,7 cm šauras, līdz 1 cm garas **b**. Pūslīši kaili, ar dzīslīņām, ar īsu divzobainu knābīti. Raksturīga pazīme – pūslītis abās pusēs ar šauru spārnu. Zied maijā, jūnijā.

Līdzīgās sugas: agrais grīslis *Carex praecox*, bet tam stublāji tievi, slaidi un vārpiņas šauras, iegarenas, atliektas.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: mēreni mitri zālāji.

ES biotopa kods: 6270, 6230, 6510.

Interesanti

- Šo grīslī liellopi un aitas ēd, zirgi nelabprāt.
- Sugas nosaukums radies no latīniskā vārda *leporinus* – kas atgādina zaķi. Un tiesa, vārpiņas izskatās pēc zaķu līpiņām.

VĀRPAINAIS GRĪSLIS *Carex contigua* L.

Kā pazīt? Aug nelielos, skrajos ceros, līdz 80 cm augsts. Lapas īsākas par stublāju. Vienādvārpu grīslis – stublāja galā satuvinātas 3–10 sēdošas vārpiņas, tās sakļāvušās **a** vai vēlāk ± izvērstas un izskatās zvaigžņveidīgi atvērtas **b**. Pūslīši kaili, ar dažām dzisliņām pie pamata, ar īsu, divzobainu knābīti. Zied jūnijā.

Līdzīgās sugas: vara grīslis *Carex muricata*, bet tam vārpiņas vienmēr zvaigžņveidīgi izvērstas un augs biežāk sastopams mežos.

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtene: mēreni mitri zālāji.

ES biotopa kods: 6270, 6510.

LAPSU GRĪSLIS *Carex vulpina* L.

Kā pazīt? Aug lielos, blīvos ceros. Līdz 100 cm augsts grīslis ar masīviem, izteikti trīsšķautņainiem stublājiem. Lapas īsākas par stublāju. Vienādvārpu grīslis – stublāja augšējā galā ir īsi, augšupvērsti zari, uz tiem cieši viena pie otras satuvinātas vārpiņas **a**. Pūslīši kaili, ar dzisliņām un ar īsu, divzobainu knābīti. Zied maijā, jūnijā.

Līdzīgās sugas: divrindu grīslis *Carex disticha*, bet tas aug lielās audzēs **b**, īpatnēja ziedkopas uzbūve – stublāja augšējā daļā sievišķās vārpiņas, vidusdaļā vīrišķās un lejasdaļā atkal sievišķās vārpiņas. Līdz ar to visa kopējā vārpa izskatās ar sašaurinātu vidusdaļu.

Sastopamība Latvijā: abas sugas diezgan bieži.

Augtene: mitri un slapji zālāji.

ES biotopa kods: 6270, 6450.

PAZVILĀ MISIŅSMILGA

Danthonia decumbens (L.) DC. (syn. *Sieglingia decumbens* (L.) Bernh.)

Kā pazīt? Līdz 40 cm augsts lakstaugs, veido nelielus cerus. Stiebri un lapu makstis kaili, bet vietā, kur lapa piestiprināta pie stiebra (tur arī lapas mēlīte), ir pagaru matiņu pušķis, un arī lapu virspuse ir ar skrajiem matiņiem. Ziedkopa stāva, šaura, sastāv no 4–12 blāvi zaļām vārpiņām. Vārpiņas plēksnes vārpiņas garumā un to apņēm. Auglis – sīks grauds. Zied jūnijā, jūlijā.

Līdzīgās sugas: nav.

Sastopamība Latvijā:

diezgan bieži.

Augtene: gan sausi, gan mitri zālāji. Skābās, barības vielām nabadzīgās augsnēs.

ES biotopa kods: 6230, 6270.

Interesanti

• Bieži aug kopā ar stāvo vilkakūlu – ieraugot pazvilo misiņsmilgu, iespējams atradīsi arī stāvo vilkakūlu.

STĀVĀ VILKAKŪLA *Nardus stricta* L.

Kā pazīt? Suga, kura labi atpazīstama pēc ļoti raksturīgās ziedkopas, kas atgādina ķemmīti **a**. Ziedkopa ļoti šaura, vienpusēja vārpa ar 0,5 cm garām vārpiņām. Ziedēšanas laikā vārpa sakļāvusies, redzamas raksturīgas garas, dzeltenas putekšņnīcas. Pēc noziedēšanas vārpiņas atliecas un veido raksturīgo ķemmīti. Augs neliels, līdz 40 cm augsts, bet veido ļoti ciešu un blīvu cini, ko pat grūti izraut no zemes. Lapas ierotījušās, asi sarveidīgas, īsākas par stiebriem. Raksturīgas brūnas, ļoti ciešas lapu makstis **b**. Auglis – grauds. Zied jūnijā un jūlijā.

Līdzīgās sugas: nav.

Sastopamība Latvijā: ne bieži.

Augtene: gan sausi, gan mitri zālāji skābās, barības vielām nabadzīgās augsnēs.

ES biotopa kods: 6230, 6270.

Interesanti

• Augs ar sarveidīgām, raupjām lapām, kas atgādina vilka kažoka asos akotmatus, kā arī nenopļauta vai nenoganīta tā veido biezu kūlu – lūk, arī izskaidrojums auga latviskajam nosaukumam. Savukārt vācieši vilkakūlu sauc par “saru zāli”, angļi par “samudžināto zāli”, bet krievi par “velna bārdu”.

• Vilkakūla ir ļoti izturīga, šādi zālāji veidojas nabadzīgās augsnēs ilgstošas ganišanas rezultātā, un tos mēdz saukt par tukšainēm, jo zelmēnis ir zems, ar nelielu barības vērtību.

ZILGANĀ MOLĪNIJA *Molinia caerulea* (L.) Moench

Kā pazīt? Nedaudz zilgans, līdz 60 cm (retāk līdz 130 cm) augsts lakstaugs, veido blīvus cerus. Uz stiebra nav mezglu, kas parasti graudzālēm ir. Lapas stiebra apakšējā daļā, stāvas, lapu virspuse raupja. Ziedkopa līdz 30 cm gara, šaura, ar stāviem zariem, brūni violetā nokrāsā. Kopumā ziedkopa tumšā krāsā. Uz zariem īsas, līdz 0,8 cm garas vārpiņas. Auglis – iegarens grauds. Zied maijā, jūnijā.

Līdzīgās sugas: nav.

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtene: mitros zālajos ar mainīgu mitruma režīmu.

ES biotopa kods: 6410

VILLAINĀ MEDUSZĀLE *Holcus lanatus* L.

Kā pazīt? Viegli atpazīstama, jo visas auga daļas klātas ar mīksti, zīdainiem matiņiem. Līdz 80 cm augsta graudzāle, kas veido nelielus cerus. Lapas līdz 0,8 cm platas. Ziedkopa skara ar violetu vai pelēcīgi sārnu nokrāsu, līdz 10 cm gara. Pirms ziedēšanas skaras zari sakļāvušies, ziedēšanas laikā izplesti **a**, noziedot zari atkal sakļaujas un ziedkopa ir sausa, sažuvusi **b**. Vārpiņas īsas (apm. 0,5 cm), vārpiņas plēksnes apmatotas, gals ar smailīti. Auglis – grauds. Zied no jūnija līdz augustam.

Līdzīgās sugas: nav.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: mēreni mitri zālāji.

ES biotopa kods: 6230, 6270.

ZILGANĀ SESLĒRIJA *Sesleria caerulea* (L.) Ard.

Kā pazīt? Labi var pazīt pēc auga zilganās krāsas un ovālās vārpiņu formas **a**. Aug diezgan blīvos ceros. Stiebrs kails, stāvs un stingrs. Raksturīga pazīme: lapas augšpuse gaišāka, zilgana, apakšpuse tumšāk zaļa **b**. Ziedkopa ļoti blīva, ovāla, līdz 3 cm gara vai gandrīz lodveida, ar zilganvioletu nokrāsu **c**. Vārpiņas īsas, ziedkopā ļoti ciešas. Vārpiņas plēksnēm gals akotsmails. Auglis – grauds. Zied maijā, jūnijā.

Līdzīgās sugas: nav.

Sastopamība Latvijā: diezgan reti, jo izzūd piemērotās augtēnes.

Augtene: sausos kaļķainos un mitros zālājos ar mainīgu mitruma režīmu.

ES biotopa kods: 6210, 6410.

ZILGANĀ KELĒRIJA *Koeleria glauca* (Schrad.) DC.

Kā pazīt? Ciešā ciniņi augošs augs ar zilganu nokrāsu, līdz 60 cm augsts **a**. Stiebrs stāvs, slaidis, kails, pamats sipolveidīgi paplašināts un ietverts atmirušo lapu makstīs. Lapas īsas, pacietas, no abām pusēm klātas ar matiņiem vai maziem dzelonīšiem. Ziedkopa līdz 10 cm gara, blīva, sākumā zariņi sakļāvušies, vēlāk tie izplešas **b**. Auglis – sīks grauds.

Līdzīgās sugas: ir vēl vairākas kelēriju sugas, bet tās nav zilganas un nav sīpolveidīga stiebra paplašinājuma pie pamata.

Sastopamība Latvijā: ne bieži.

Augtene: sausi zālāji.

ES biotopa kods: 6120.

PARASTĀ SEKSTAINĒ *Cynosurus cristatus* L.

Kā pazīt? Augs, ko var ieraudzīt gandrīz katrā ganībā. Līdz 60 cm augsta, zaļgandzeltena graudzāle, kas veido nelielus cerus. Stiebrs stāvs, gluds, kails. Arī lapas kailas, ar raupju malu. Ziedkopa blīva, līdz 7 cm gara **a**. Raksturīga pazīme – ziedkopas ass nedaudz izlocīta, ko labi var redzēt ziedēšanas laikā, kad īsie zariņi atstāvoši un ir garas putekšņlapas **b**. Pēc noziedēšanas ziedkopas zari sakļaujas. Zieda plēksnes ar ļoti īsu akotveida smaili. Auglis – grauds. Zied jūnijā, jūlijā.

Līdzīgās sugas: nav.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: mēreni mitri zālāji.

Ļoti raksturīga ganību suga.

ES biotopa kods: 6270.

PARASTĀ SMARŽZĀLE *Anthoxanthum odoratum* L.

Kā pazīt? Līdz 40 cm augsta graudzāle ar stāviem, kailiem stiebiem, veido nelielus cerus. Lapas īsas, plakanas, raupjas. Lapas maksts gara, ar matiņiem, arī lapas plātne pie pamata apmatota. Ziedkopa šaura, līdz 5 cm gara **a**, pēc noziedēšanas sažuvusi, brūngandzeltena un izskatās nedaudz izspūrusi **b**. Vārpiņas mazas, katrā tikai 3 ziedi. Vārpiņas plēksnes plēvjainas, apmatotas. Auglis – sīks grauds. Zied maijā, jūnijā.

Līdzīgās sugas: nedaudz līdzīga ir parastai sekstainei *Cynosurus cristatus*, bet tās ziedkopa pēc noziedēšanas šaura, sakļāvusies, nav izspūrusi.

Sastopamība Latvijā: ļoti bieži.

Augtene: sausi un mēreni mitri zālāji.

ES biotopa kods: 6270, 6510.

Interesanti

- Līdzīgi kā smaržīgā mārsmilga arī satur kumarīnu – tā smaržu vislabāk var sajust, saberzējot auga saknes, bet smaržo arī viss augs.

- Ar šo augu aromatizēja gan šņaucamo, gan smēķējamo tabaku. Esences izmantoja smaržu un ziepju gatavošanā, pievienoja dzērieniem. Ziedkopas lika aromātiskajos spilvenos. Smarža atbaida kodes.

SMARŽĪGĀ MĀRSMILGA *Hierochloë odorata* L.

Kā pazīt? Līdz 60 cm augsta graudzāle skrajos ceros ar ložņājošiem sakneņiem un stāviem, kailiem, gludiem stiebriem. Lapas līdz 0,7 cm platas, ar izklaidus matiņiem. Ziedi skrajā, piramidālas formas skarā stiebra galā. Vārpiņas spīdīgas, dzeltenīgi brūnas, katrā vārpiņā 3 ziedi, tos aptver 2 vienāda izmēra vārpiņu plēksnes. Auglis – iegareni olveidīgs grauds. Zied maijā un jūnijā.

Līdzīgās sugas: tiek izdalīta arī suga cietmatainā mārsmilga *Hierochloë hirta*, bet atšķirības ir tik mazas, ka citi autori tās apvieno vienas sugas divās pasugās.

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtene: mēreni mitri un mitri zālāji.

ES biotopa kods: 6270, 6450.

Interesanti

- Augs satur kumarīnu, alkaloidus un C vitamīnu, saberzējot lakstus, jūtama raksturīga kumarīna smarža.
- Izmanto sena, aromātiska alkoholiskā dzēriena gatavošanai, kas pasaulē plaši pazīstams ar nosaukumu *Zubrovka*. Šādi augu sauc arī krieviski, līdzīgi poļu un baltkrievu valodā – nosaukuma izcelsme saistāma ar Belovežas gāršā mītošajiem sumbriem (*zubr*), kuriem, iespējams, šis augs garšo.

PARASTAIS VIZULIS (TRĪSENE) *Briza media* L.

Kā pazīt? No citām graudzālēm atšķirīga suga, kuru labi var pazīt pēc skrajās, dekoratīvās skaras, kuras vārpiņas krāsaino plēkšņu dēļ izskatās svītrainas **a**. Līdz 50 cm augsta graudzāle ar kailiem stiebriem, veido skrajus cerus. Lapas īsākas par stiebriem. Ziedi skrajā skarā, vārpiņas mazas, brūnganzaļas, plakanas, nokarenas tievos kātiņos, gals sašaurināts **b**. Katrā vārpiņā 5–11 ziedi. Auglis – sīks grauds. Zied no maija beigām līdz jūlijam.

Līdzīgās sugas: nav.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: sausi un mēreni mitri zālāji.

ES biotopa kods: 6270, 6410, 6510.

Interesanti

- Mazās, nokarenās vārpiņas pie mazākās vēja pūsmas trīc un vizuļo – vistīcāmāk tāpēc arī šādi latviskie nosaukumi. Vēl sauc arī tā: blusenītes, musenītes, drebekļi, vanagputraimi, vēja auzas, vēršā smilga, zosu auzas u. c.
- Vērtīgs lopbarības augs, bet mazražīgs. Ļoti dekoratīva graudzāle, kas labi saglabājas visu ziemu.

PARASTĀ SMILGA *Agrostis tenuis* Sibth. (syn. *Agrostis capillaris* L.)

Kā pazīt? Smalka graudzāle, kura, masveidā augot, veido tādu kā sārta miglīņas iespaidu **a**. Stiebrī līdz 70 cm augsti, tievi, stāvi, kaili. Lapas līdz 0,4 cm šauras. Skara pirms ziedēšanas sakļāvusies, vēlāk plaša un arī noziedot nesakļāujas **b**. Ziedkopa bieži ar sārta violetu nokrāsu. Skaras zari tievi, vārpiņas sikas. Auglis – sīks grauds. Zied jūnijā, jūlijā.

Līdzīgās sugas: nav.

Sastopamība Latvijā:

ļoti bieži.

Augtene: sausi un mēreni mitri zālāji.

ES biotopa kods: 6230, 6270, 6510.

PARASTĀ CIŅUSMILGA *Deschampsia cespitosa* (L.) Beauv.

Kā pazīt? Graudzāle, kas veido raksturīgus ļoti blīvus cerus **a**. Stiebrs stāvs, 60–150 cm augsts, gluds, kails. Lapas līdz 0,5 cm šauras ar septiņām visā lapas garumā izcilnētām, ļoti raupjām dzislām, – pataustot šīs lapas virzienā no augšas uz leju, var pat sagriezt pirkstus. Ziedi plašā, skrajā skarā, kurai bieži ir violeta nokrāsa **b**. Skaras apakšējā mieturī parasti ir 5 zari. Auglis – grauds. Zied jūnijā, jūlijā.

Līdzīgās sugas: nav.

Sastopamība Latvijā: ļoti bieži.

Augtene: mēreni mitri un mitri zālāji.

ES biotopa kods: 6270, 6450.

PARASTĀ SKARENE *Poa trivialis* L.

Kā pazīt? Skarenēm svarīga pazīme ir lapas mēlīte – plēvjaina plēksne vietā, kur lapa piestiprināta pie stiebra. Parastajai skarenei šī mēlīte ir visgarākā – 0,4 līdz 0,7 cm gara **a**. Stiebrs līdz 70 cm augsts, zem ziedkopas raupjš, kas arī ir svarīga noteikšanas pazīme. Lapas līdz 0,5 cm šauras, gals laiviņveidīgs, un šī pazīme raksturīga visām skarenēm. Ziedkopa skara, līdz 25 cm gara, noziedot zariņi sakļaujas **b**. Vārpiņas sīkas, 0,3–0,4 cm garas, saplacinātas, putekšņīcas violetas. Auglis – grauds. Zied jūnijā, jūlijā.

Līdzīgās sugas: pļavas skarene *Poa pratensis*, bet tai lapas mēlīte 2x īsāka, vārpiņas gandrīz 2x lielākas un zem ziedkopas nav raupjš. Šo sugu mēdz sēt kultivētos zālajos, bet nedominējoši sastopama arī dabiskos mēreni mitros zālajos.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: mēreni mitri un mitri zālāji.

ES biotopa kods: 6270, 6450.

PURVA SKARENE *Poa palustris* L.

Kā pazīt? Skarene, kas aug slapjās augtenēs un ko var atpazīt pēc ļoti skrajās, trausla izskata ziedkopas. Stiebrs līdz 100 cm augsts, stāvs, kails, zem mezglīem ar ļoti īsiem matiņiem, apakšējā daļā var būt lauzīts. Lapas līdz 0,3 cm šauras, diezgan raupjas, lapas mēlīte vidēji gara (0,2–0,3 cm). Ziedkopa – plaša skara, vārpiņas sīkas. Auglis – grauds. Zied jūnijā, jūlijā.

Līdzīgās sugas: citas skarenes, bet slapjās augtenēs neviena cita skarene ar tik skraju, trauslu ziedkopu nav.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: slapji zālāji.

ES biotopa kods: 6450.

AITU AUZENE *Festuca ovina* L.

Kā pazīt? Līdz 50 cm augsta graudzāle, ko viegli pazīt, jo aug nelielos, taču ļoti ciešos, blīvos ceros **a**. Stieبری stāvi, kaili, arī lapu makstis bez matiņiem. Lapas ierotījušās, šauras, sarveidīgas, bet nav asas, lapas virspusē īsi matiņi. Skara 3–12 cm gara, ziedot plaši izpleta **b**, noziedot pilnīgi sakļāvusies, šaura. Vārpiņas īsas (līdz 0,8 cm), vārpiņā 3–5 ziedi. Auglis – sīks grauds. Zied no maija beigām līdz jūlijam.

Līdzīgās sugas: 1) sarkanā auzene *Festuca rubra*, tā neaug ciņos kā aitu auzene, bet nelielos ceros un veido audzes, aug mēreni mitros zālājos (ES kods 6270); 2) raupjā auzene *F. trachyphylla*, līdzīga aitu auzenei, bet zilganā krāsā (ES kods 6120).

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: sausi zālāji.

ES biotopa kods: 6120, 6230.

Interesanti

- Ganībās labi pacieš nomīdīšanu un ataug, bet pēc vēlas noganišanas rudenī ataug slikti. Noder mauriņu ierīkošanai sausās, smilšainās augsnēs.
- Sugas nosaukums tulkojumā no latīņu valodas *ovium* nozīmē *aita*, un vislabāk tieši aitas ēd šo graudzāli, jo aitu ganības parasti ierīko sausos zālājos.

SARKANĀ AUZENE *Festuca rubra* L.

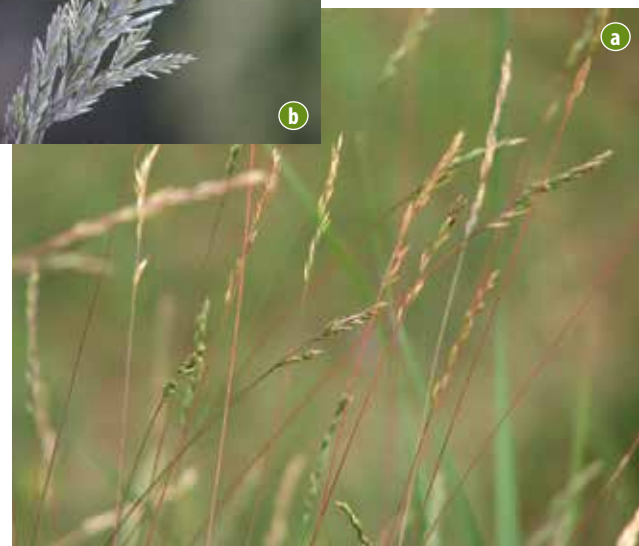
Kā pazīt? Atšķirībā no aitu auzenes neveido ciešus ciņus, bet gan skrajus cerus, ir arī ložņājoši sakneņi. Augumā līdz 70 cm, ar stāviem, nedaudz sarkanīgiem stiebrēm **a**, lapas šauras, plakanas, apakšējās sarveidīgas, ierotījušās. Veģetatīvo dzinumu ārējo lapu makstis ar ļoti īsiem matiņiem. Ziedu skara 5–15 cm gara, stāva, arī vārpiņas sarkanbrūnas, 0,7–1 cm garas, noziedot skara sakļaujas. Auglis – sīks grauds. Zied jūnijā, jūlijā.

Līdzīgās sugas: pļavas auzene *Festuca pratense*, bet tā liela auguma (līdz 110 cm), lapas platas (līdz 0,8 cm), lapas apakšpuse ļoti spīdīga, skara līdz 25 cm, vārpiņas lielākas, līdz 1,5 cm garas **b**. Bieži kultivētos zālājos, bet nedominējot ir parasta un raksturīga arī dabiskos mēreni mitros zālājos.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: sausi un mēreni mitri zālāji.

ES biotopa kods: 6210, 6270.

STEPES TIMOTIŅŠ *Phleum phleoides* (L.) H. Karst.

Kā pazīt? Līdz 70 cm augsta graudzāle ar īsu saknēni, aug skrajās ceros. Stiebris nereti ir iesārtu nokrāsu, kas ir raksturīga pazīme **a**. Lapas īsas, raupjas, plakanas. Ziedkopa – šaura vārpskara, līdz 12 cm gara. To saliecot gredzenā, redzami atsevišķi zariņi **b** – tas tāpēc, ka vārpskaras otrās pakāpes zari nav saauguši ar galveno asi. Auglis – sīks grauds. Zied jūnijā, jūlijā.

Līdzīgās sugas: pļavas timotiņš *Phleum pratense*, bet, saliecot vārpskaru, nav redzami atsevišķi zariņi, jo tie ir saauguši ar galveno asi. Parasti sēj kultivētās pļavās, bet nedominējoši sastopams arī dabiskos mēreni mitros zālajos.

Sastopamība Latvijā: ne bieži.
Augtene: sausi zālāji, kaļķainās augsnēs.

ES biotopa kods: 6210.

PĻAVAS LAPSASTE *Alopecurus pratensis* L.

Kā pazīt? Līdz 100 cm augsta graudzāle ar stāviem, kailiem stiebriem, tie var būt nedaudz lauzīti. Lapas īsākas par stiebriem, plakanas, līdz 0,7 cm platas. Ziedkopa – šaura, līdz 10 cm gara, mīksta vārpskara **a**. Labi saskatāmi diezgan gari akoti, kas ir ārējām zieda plēksnēm **b**. Putekšņīcas ziedēšanas sākumā violetas, vēlāk dzeltenīgi brūnas. Auglis – sīks grauds. Zied jūnijā, jūlijā.

Līdzīgās sugas: no pļavas timotiņa un stepes timotiņa atšķiras ar labi redzamiem mīkstiem vārpskaras akotiem, atšķiras arī pēc augtenes, jo aug mitros zālajos.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: mitri un slapji zālāji.

ES biotopa kods: 6270, 6450, 6510.

Interesanti

- Zied agrās rīta stundās – no plkst. 4 līdz 8. Ziedēšana ilgst 14–17 dienas.
- Ļoti vērtīga lopbarības zāle. Sāk augt jau agri pavasarī. Uz saknēm ir guņibaktērijas, kas spēj saistīt gaisa slāpekli

AUGSTĀ DIŽAUZA *Arrhenatherum elatius* (L.) J. et C. Presl

Kā pazīt? Līdz 130 cm augsta graudzāle ar spēcīgiem, kailiem stiebriem, aug skrajos ceros. Laikā, kad ziedkopas vēl nav izveidojušās, augu var pazīt pēc salīdzinoši gaišāk zaļām lapām, kuru makstis ir kailas, bet lapu virspuse ar matiņiem. Ziedkopa – līdz 20 cm gara, skraja, stāva, dzeltenīga skara **a**. Katras vārpiņas augšējais ir divdzimumu zieds, bet apakšējais – vīrišķais zieds, un šī zieda plēksnei ir 1 garš, lauzīts akots. Auglis – apmatots grauds. Zied jūlijā.

Līdzīgās sugas: pūkainā pļavauzīte *Helictotrichon pubescens*, bet tai lapas un lapu makstis apmatotas un vārpiņā 2–3 akoti, līdz ar ko tā izskatās vairāk izspūrusi, violetā nokrāsā **b**.

Sastopamība Latvijā: diezgan bieži.

Augtene: mēreni mitri zālāji.

ES biotopa kods: 6510.

KAILĀ PĻAVAUZĪTE *Helictotrichon pratense* (L.) Besser

Kā pazīt? Līdz 100 cm augsta graudzāle, kas veido ļoti blīvu ceru. Stiebri stāvi, stingri, kaili, parasti iesārti. Lapas šauras, kailas, arī lapu makstis kailas. Lapas apakšpuse gaišāka, zilgana. Ziedkopa – līdz 20 cm gara, šaura, sakļāvusies, raupja skara ar violetu nokrāsu. Vārpiņā 4–5 ziedi, un katram ziedam viena plēksne ar garu akotu, kopumā vārpiņa tāpēc izskatās ar 4–5 akotiem. Auglis – grauds. Zied maijā, jūnijā.

Līdzīgās sugas: pūkainā pļavauzīte *Helictotrichon pubescens*, bet tā neveido ciešus cerus un lapas, kā arī lapu makstis apmatotas, lapas apakšpuse nav zilgana.

Sastopamība Latvijā: ne bieži.

Augtene: sausi zālāji kalnainās augsnēs.

ES biotopa kods: 6210.

PARASTAIS MIEŽUBRĀLIS *Phalaroides arundinacea* (L.) Rauschert

Kā pazīt? Liela, spēcīga graudzāle, līdz 2 m augsta. Lapa kaila, līdz 2 cm plata, mēlīte trīsstūraina, līdz 2 cm gara. Ziedkopa līdz 20 cm gara skara, tā nereti ar violetu nokrāsu. Pirms un pēc ziedēšanas skara sakļāvusies, ziedēšanas laikā izplesta. Vārpiņā ir 1 divdzimumu zieds, vārpiņas plēksnes 4. Akota nav. Auglis – grauds. Zied jūnijā, jūlijā.

Līdzīgās sugas: veģetatīvā stāvoklī var sajaukt ar parasto niedri *Phragmites australis*, bet tai lapas cietākas, tumšākas un lapas piestiprinājuma vietā pie stiebra ir matiņu pušķis, mēlīte vai nu ļoti īsa, vai tās nav.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: slapji zālāji, parasti augsto lakstaugu audzēs gar ūdenstecēm.

ES biotopa kods: 6430, 6450.

Interesanti

- Satur deviņus dažāda veida alkaloīdus, tādēļ zaļā veidā lopi to ēd nelabprāt. Ganībām neizmanto, jo slikti pacieš noganišanu. Bet sienam parasto miežbrāli mēdz arī sēt.

PARASTĀ KAMOLZĀLE *Dactylis glomerata* L.

Kā pazīt? Līdz 120 cm augsta graudzāle pelēcīgi zaļā nokrāsā, veido skrajus cerus. Stiebrs stāvs, kails un gluds, tikai zem ziedkopas var būt raupjš. Mēlīte plata, trīsstūrains strupa. Lapas līdz 1 cm platas. Vārpiņas kamolainos pušķos zaru galos. Vārpiņā parasti 3–4 divdzimumu ziedi. Auglis – sīks grauds. Zied jūnijā, jūlijā.

Līdzīgās sugas: nav.

Sastopamība Latvijā: bieži.

Augtene: mēreni mitri zālāji. Kultivētu zālāju suga, bet nedominējoši sastopama arī dabiskos, mēreni mitros zālajos.

ES biotopa kods: 6270, 6510.

Interesanti

- Ja parastā kamolzāle ir kļuvusi ekspansīva, ieteicams zālājā sēt zvaguļa sēklas – tas parazitē uz ekspansīvu graudzāļu saknēm, tādējādi tās novājina un ļaujot zālājā ieviesties arī citām, mazākām un ne tik spēcīgām sugām.

SUGU LATVISKO NOSAUKUMU RĀDĪTĀJS

Bioloģiski vērtīgu zālāju indikatoraugus

Āboliņš, bastarda	127	Dadzis, dažādlapu	58	Gaiļbiksīte	36	Kalnmētra, mārslu	65
Āboliņš, kalnu	126	Dadzis, zemais	59	Gandrene, asinsšārtā	54	Kamolzāle, parastā	199
Āboliņš, ložņu	124	Dedestiņa, pļavas	42	Gandrene, pļavas	132	Ķekarpaparde, vienkāršā	153
Āboliņš, pļavas	89	Dedestiņa, purva	91	Gandrene, purva	54	Ķekarpaparde, plūksnu	154
Āboliņš, sikais	44	Deviņviruspēks, melnais	13	Gimnadenija, odu	74	Ķekarpaparde, pūsmēness	153
Āboliņš, tīruma	90	Deviņviruspēks, parastais	13	Gladiola, jumstiņu	49	Ķekarpaparde, zarainā	155
Āboliņš, zeltainais	44	Divlape, ovālā	46	Grīslis, agrais	174	Kelērija, zilganā	183
Āboliņš, zirgu	88	Dižauza, augstā	196	Grīslis, augstais	166	Ķermelīte, vītoli	109
Akmeņlauzīte, sīpoliņu	93	Dižzirdzene	100	Grīslis, bālganais	170	Ķērsa, pļavas	102
Akmeņlauzīte, trejzobu	93	Donis, alpu	159	Grīslis, ciņu	166	Ķērsa, rūgtā	103
Ancītis, ārstniecības	41	Donis, izplestais	158	Grīslis, divrindu	177	Ķimene, pļavas	98
Ancītis, spilvainais	41	Donis, kamolu	158	Grīslis, dzeltenais	171	Kosa, pļavas	156
Asinszāle, divšķautņu	34	Donis, spožaugļu	159	Grīslis, Hartmaņa	164	Kosa, purva	156
Asinszāle, plankumainā	34	Donis, zilganais	158	Grīslis, krastmalas	167	Kosa, tīruma	156
Atālene, purva	92	Drojenīte, pavasara	105	Grīslis, lapsu	177	Kosa, ziemzājā	157
Augstiņš, čemuru	51	Drudzene, krustlapu	133	Grīslis, lodvārpu	172	Krastkaņepe, lielā	60
Auzene, aitu	192	Drudzene, tumšzilā	133	Grīslis, pavasara	172	Krustaine, Jēkaba	28
Auzene, pļavas	193	Dzeguzene, purva	117	Grīslis, pūkainais	168	Krustaine, krastmalu	28
Auzene, sarkanā	193	Dzegužpirkstīte, asinssarkanā	81	Grīslis, pūslīšu	169	Laimiņš, kodīgais	7
Baldriāns, ārstniecības	48	Dzegužpirkstīte, Baltijas	78	Grīslis, sāres	162	Lapsaste, pļavas	195
Bezdelīgactiņa	71	Dzegužpirkstīte, iedzeltenā	47	Grīslis, slaidais	167	Latvānis, Sibīrijas	8
Bišķrēslis, parastais	33	Dzegužpirkstīte, plankumainā	79	Grīslis, uzpūstais	169	Lēdzerkste	32
Bitene, pļavas	72	Dzegužpirkstīte, stāvlapu	78	Grīslis, vārpainais	176	Liniņš, pļavas	110
Brūngalvīte, parastā	137	Dzegužpuķe, bruņcepuru	77	Grīslis, vēlais	171	Lucerna, apiņu	45
Brūnvāļīte, ārstniecības	73	Dzegužpuķe, degumu	75	Grīslis, virsāju	173	Lucerna, sirpjveida	45
Burkāns, savvaļas	95	Dzegužpuķe, vīru	76	Grīslis, zaķu	175	Madara, baltā	123
Ceļteka, šaurlapu	50	Dzelzene, Frīdijas	56	Grīslis, zilganais	163	Madara, dūkstu	124
Ceļteka, vidējā	50	Dzelzene, lielā	57	Gundega, daudziedu	19	Madara, istā	14
Cīgoriņš, parastais	135	Dzelzene, liela	57	Gundega, kodīgā	19	Madara, ķeraīņu	125
Ciņusmilga, parastā	189	Dzelzene, pļavas	56	Gundega, ložņu	19	Madara, purva	123
Čūskmēlīte, parastā	152	Dzelzszāle	165	Gundega, zeltainā	18	Madara, upmalas	125
		Dzirkstelīte	70	Ilzīte, dzeltenā	20	Madara, ziemeļu	122
				Jānītis, asais	62	Mārsils, lielais	64
				Kaķpēdiņa, divmāju	63	Mārsils, mazais	64
				Kaķpēdiņa, dzeltenā	30	Mārsilga, smaržīgā	186

Mauraga, čemurainā	26	Radzene, tīruma	113	Smilga, parastā	188	Vijolīte, smiltāja	148
Mauraga, mazā	26	Radzene, velēnu	112	Smiltēnīte, māršilu	110	Vijolīte, suņu	149
Meduszāle, villainā	181	Rasaskrēsliņš	40	Spradzene	121	Viķis, Kašubijas	144
Meldrs, meža	161	Raudene, parastā	66	Spulgnaglens, pļavas	68	Viķis, smalklapu	144
Miežubrālis, parastais	198	Raudupe, zemā	22	Staģe, britu	21	Viķis, vanagu	144
Misiņsmilga, pazvilā	178	Retējs, blāvais	38	Staģe, vītoli	21	Viķis, žogu	145
Molinija, zilganā	180	Retējs, ložņu	39	Suņburkšķis, meža	98	Vilkakūļa, stāvā	179
Naktsvijole, smaržīgā	116	Retējs, maura	39	Sunītis, nokarena	29	Vilmēle, pļavas	53
Naktsvijole, zaļziedu	116	Retējs, smiltāja	39	Sunītis, trejdaivu	29	Vircele, parastā	12
Nārbulis, birtalas	11	Retējs, stāvais	38	Sūrene, zalkšu	87	Virza, purva	114
Nārbulis, Polijas	11	Retējs, sudrabainais	38	Sveķene, lipīgā	68	Virza, zāļlapu	114
Neļķe, smiltāja	115	Rūgtdille, purva	97	Tauksakne, ārstniecības	84	Vizulis, parastais	187
Noraga, klinšu	94	Salmene, dzeltenā	30	Timotiņš, pļavas	194	Zeltdadzis, parastais	31
Norgalvīte, kalnu	138	Sārmene, ārstniecības	67	Timotiņš, stepes	194	Zeltene, parastā	37
Panātre, baltā	107	Sārmene, purva	67	Tragantzīrnis, Danijas	146	Zeltene, pļavas	37
Pastinaks, pļavas	9	Saulkrēsliņš, dzeltenais	15	Tragantzīrnis, smiltāja	147	Zeltlape, krāsu	61
Pelašķis, parastais	109	Saulkrēsliņš, spožais	15	Trūkumzāļīte, kailā	35	Zemene, meža	120
Pelūde, sakņu	27	Saulpurene, Eiropas	16	Urlaja, plankumainā	27	Zemteka	131
Pērkonamoliņš, Baltijas	43	Saulrietenis, atvašu	6	Vanagnadziņš, ragainais	42	Zemzāļīte, daudzziedu	160
Pērkonamoliņš, brūču	43	Sekstaine, parastā	184	Vējmietiņš, vītoli	85	Zemzāļīte, lauka	160
Pērkonamoliņš, jūrmalas	43	Seline, ķimeņlapu	96	Vēlpiene, matainā	25	Žibulītis	106
Pērkonamoliņš, smiltāja	43	Seslērija, zilganā	182	Vēlpiene, rudens	24	Ziepenīte, cekulainā	83
Pēterene, tīruma	52	Sētložņa, efeju	136	Veronika, birtalas	130	Ziepenīte, parastā	150
Pipene, parastā	108	Sikķērsa, lauka	104	Veronika, garlapu	129	Ziepenīte, rūgtā	151
Pļavauzīte, kailā	197	Sikplikstiņš, Tāla	104	Veronika, krasta	130	Zirdzene, meža	101
Pļavauzīte, pūkainā	197	Sīpols, ķiploku	82	Veronika, vārpu	128	Žultszāļīte, ziemas	111
Plostbārdis, pļavas	23	Sīpols, krūmāju	82	Vīgrieze, lielziedu	119	Zvagulis, lielais	10
Pulkstenīte, apaļlapu	139	Skābene, mazā	86	Vīgrieze, parastā	118	Zvagulis, mazais	10
Pulkstenīte, briežu	141	Skābene, piramidālā	86				
Pulkstenīte, dižā	143	Skābene, pļavas	86				
Pulkstenīte, kamolainā	141	Skalbe, Sibīrijas	134				
Pulkstenīte, pļavas	140	Skarene, parastā	190				
Pulkstenīte, tīruma	142	Skarene, pļavas	190				
Purene, purva	17	Skarene, purva	191				
Radzene, piecputekšņlapu	112	Smaržzāle, parastā	185				

SUGU ZINĀTNISKO NOSAUKUMU RĀDĪTĀJS

<i>Achillea millefolium</i>	109	<i>Campanula cervicaria</i>	141	<i>Carum carvi</i>	98	<i>Festuca rubra</i>	193
<i>Acinos arvensis</i>	65	<i>Campanula glomerata</i>	141	<i>Centaurea jacea</i>	56	<i>Filipendula ulmaria</i>	118
<i>Agrimonia eupatoria</i>	41	<i>Campanula patula</i>	140	<i>Centaurea phrygia</i>	56	<i>Filipendula vulgaris</i>	119
<i>Agrimonia pilosa</i>	41	<i>Campanula persicaria</i>	143	<i>Centaurea scabiosa</i>	57	<i>Fragaria vesca</i>	120
<i>Agrostis tenuis</i>	188	<i>Campanula rapunculoides</i>	142	<i>Centaurium erythraea</i>	51	<i>Fragaria viridis</i>	121
<i>Alchemilla spp.</i>	40	<i>Campanula rotundifolia</i>	139	<i>Cerastium arvense</i>	113	<i>Galium album</i>	123
<i>Allium oleraceum</i>	82	<i>Cardamine amara</i>	103	<i>Cerastium holosteoides</i>	112	<i>Galium boreale</i>	122
<i>Allium scorodoprasum</i>	82	<i>Cardamine pratensis</i>	102	<i>Cerastium semidecandrum</i>	112	<i>Galium palustre</i>	124
<i>Alopecurus pratensis</i>	195	<i>Cardaminopsis arenosa</i>	104	<i>Cichorium intybus</i>	135	<i>Galium rivale</i>	125
<i>Angelica archangelica</i>	100	<i>Carex acuta</i>	167	<i>Cirsium acaule</i>	59	<i>Galium uliginosum</i>	124
<i>Angelica sylvestris</i>	101	<i>Carex acutiformis</i>	167	<i>Cirsium heterophyllum</i>	58	<i>Galium verum</i>	14
<i>Antennaria dioica</i>	63	<i>Carex caryophyllea</i>	172	<i>Cirsium oleraceum</i>	32	<i>Gentiana cruciata</i>	133
<i>Anthemis tinctoria</i>	20	<i>Carex cespitosa</i>	166	<i>Cynosurus cristatus</i>	184	<i>Gentiana pneumonanthe</i>	133
<i>Anthoxanthum odoratum</i>	185	<i>Carex contigua</i>	176	<i>Dactylis glomerata</i>	199	<i>Geranium palustre</i>	55
<i>Anthriscus sylvestris</i>	99	<i>Carex disticha</i>	177	<i>Dactylorhiza baltica</i>	78	<i>Geranium pratense</i>	132
<i>Anthyllis arenarius</i>	43	<i>Carex elata</i>	166	<i>Dactylorhiza cruenta</i>	81	<i>Geranium sanguineum</i>	54
<i>Anthyllis maritima</i>	43	<i>Carex ericetorum</i>	173	<i>Dactylorhiza incarnata</i>	80	<i>Geum rivale</i>	72
<i>Anthyllis vulneraria</i>	43	<i>Carex flacca</i>	163	<i>Dactylorhiza maculata</i>	79	<i>Gladiolus imbricatus</i>	49
<i>Anthyllis x baltica</i>	43	<i>Carex flava</i>	171	<i>Dactylorhiza ochroleuca</i>	47	<i>Glechoma hederacea</i>	136
<i>Arabidopsis thaliana</i>	104	<i>Carex hartmanii</i>	163	<i>Danthonia decumbens</i>	178	<i>Gymnadenia conopsea</i>	74
<i>Arenaria serpyllifolia</i>	111	<i>Carex hirta</i>	168	<i>Daucus carota</i>	95	<i>Helichrysum arenarium</i>	30
<i>Arrhenatherum elatius</i>	196	<i>Carex leporina</i>	175	<i>Deschampsia cespitosa</i>	189	<i>Helictotrichon pratense</i>	197
<i>Astragalus arenarius</i>	147	<i>Carex nigra</i>	165	<i>Dianthus arenarius</i>	115	<i>Helictotrichon pubescens</i>	197
<i>Astragalus danicus</i>	146	<i>Carex pallescens</i>	170	<i>Dianthus deltoides</i>	70	<i>Heracleum sibiricum</i>	8
<i>Bidens cernua</i>	29	<i>Carex panicea</i>	162	<i>Epipactis palustris</i>	117	<i>Herniaria glabra</i>	35
<i>Bidens tripartita</i>	29	<i>Carex pilulifera</i>	172	<i>Equisetum arvense</i>	156	<i>Hieracium umbellatum</i>	26
<i>Botrychium lunaria</i>	153	<i>Carex praecox</i>	174	<i>Equisetum hyemale</i>	157	<i>Hierochloë odorata</i>	186
<i>Botrychium matricariifolia</i>	155	<i>Carex rostrata</i>	169	<i>Equisetum palustre</i>	156	<i>Holcus lanatus</i>	181
<i>Botrychium multifidum</i>	154	<i>Carex serotina</i>	171	<i>Equisetum pratense</i>	156	<i>Hypericum maculatum</i>	34
<i>Botrychium simplex</i>	153	<i>Carex vesicaria</i>	169	<i>Erigeron acris</i>	62	<i>Hypericum perforatum</i>	34
<i>Briza media</i>	187	<i>Carex vulpina</i>	177	<i>Erophila verna</i>	105	<i>Hypochoeris radicata</i>	27
<i>Caltha palustris</i>	17	<i>Carlina vulgaris</i>	31	<i>Eupatorium cannabinum</i>	60	<i>Inula britannica</i>	21
				<i>Euphrasia spp.</i>	106	<i>Inula salicina</i>	21
				<i>Festuca ovina</i>	192	<i>Iris sibirica</i>	134
				<i>Festuca pratensis</i>	193	<i>Jasione montana</i>	138

<i>Jovibarba globifera</i>	6	<i>Parnassia palustris</i>	92	<i>Rumex acetosa</i>	86	<i>Tragopogon pratense</i>	23
<i>Juncus alpine-articulatus</i>	159	<i>Pastinaca sativa</i>	9	<i>Rumex acetosella</i>	86	<i>Trifolium arvense</i>	90
<i>Juncus articulatus</i>	159	<i>Peucedanum palustre</i>	97	<i>Rumex thysiflorus</i>	86	<i>Trifolium aureum</i>	44
<i>Juncus conglomeratus</i>	158	<i>Phalaroides arundinacea</i>	198	<i>Sanguisorba officinalis</i>	73	<i>Trifolium dubium</i>	44
<i>Juncus effusus</i>	158	<i>Phleum phleoides</i>	194	<i>Saxifraga granulata</i>	93	<i>Trifolium hybridum</i>	127
<i>Juncus inflexus</i>	158	<i>Phleum pratense</i>	194	<i>Saxifraga tridactylites</i>	93	<i>Trifolium medium</i>	88
<i>Knautia arvense</i>	52	<i>Pilosella officinarum</i>	26	<i>Scirpus sylvestris</i>	161	<i>Trifolium montanum</i>	126
<i>Koeleria glauca</i>	183	<i>Pimpinella saxifraga</i>	94	<i>Scleranthus perennis</i>	111	<i>Trifolium pratense</i>	89
<i>Lamium album</i>	107	<i>Plantago lanceolata</i>	50	<i>Scorzonera humilis</i>	22	<i>Trifolium repens</i>	126
<i>Lathyrus palustris</i>	91	<i>Plantago media</i>	50	<i>Sedum acre</i>	7	<i>Trollius europaeus</i>	16
<i>Lathyrus pratensis</i>	42	<i>Platanthera bifolia</i>	116	<i>Selinum carvifolium</i>	96	<i>Trommsdorffia maculata</i>	27
<i>Leontodon autumnalis</i>	24	<i>Platanthera chlorantha</i>	116	<i>Senecio jacobaea</i>	28	<i>Valeriana officinalis</i>	48
<i>Leontodon hispidus</i>	25	<i>Poa palustris</i>	191	<i>Senecio paludosus</i>	28	<i>Verbascum nigrum</i>	13
<i>Leucanthemum vulgare</i>	108	<i>Poa pratensis</i>	190	<i>Serratula tinctoria</i>	61	<i>Verbascum thapsus</i>	13
<i>Linaria vulgaris</i>	102	<i>Poa trivialis</i>	190	<i>Sesleria caerulea</i>	182	<i>Veronica chamaedrys</i>	130
<i>Linum catharticum</i>	110	<i>Polygala amarella</i>	151	<i>Stachys officinalis</i>	67	<i>Veronica longifolia</i>	129
<i>Listera ovata</i>	46	<i>Polygala comosa</i>	83	<i>Stachys palustris</i>	67	<i>Veronica officinalis</i>	131
<i>Lotus corniculatus</i>	42	<i>Polygala vulgaris</i>	150	<i>Stellaria graminea</i>	114	<i>Veronica spicata</i>	128
<i>Luzula campestris</i>	160	<i>Polygonum bistorta</i>	87	<i>Stellaria palustris</i>	114	<i>Veronica teucrium</i>	130
<i>Luzula multiflora</i>	160	<i>Potentilla anserina</i>	39	<i>Succisa pratensis</i>	53	<i>Vicia cassubica</i>	144
<i>Lychnis flos-cuculi</i>	69	<i>Potentilla arenaria</i>	39	<i>Symphytum officinale</i>	84	<i>Vicia cracca</i>	144
<i>Lysimachia nummularia</i>	37	<i>Potentilla argentea</i>	38	<i>Tanacetum vulgare</i>	33	<i>Vicia sepium</i>	145
<i>Lysimachia vulgaris</i>	357	<i>Potentilla erecta</i>	38	<i>Thalictrum flavum</i>	15	<i>Vicia tenuifolia</i>	144
<i>Lythrum salicaria</i>	85	<i>Potentilla impolita</i>	38	<i>Thalictrum lucidum</i>	15	<i>Viola canina</i>	149
<i>Medicago falcata</i>	45	<i>Potentilla repens</i>	39	<i>Thymus ovatus</i>	64	<i>Viola rupestris</i>	148
<i>Medicago lupulina</i>	45	<i>Primula farinosa</i>	71	<i>Thymus serpyllum</i>	64	<i>Viscaria vulgaris</i>	68
<i>Melampyrum nemorosum</i>	11	<i>Primula veris</i>	36				
<i>Melampyrum polonicum</i>	11	<i>Prunella vulgaris</i>	137				
<i>Molinia caerulea</i>	180	<i>Ptarmica cartilaginea</i>	109				
<i>Nardus stricta</i>	179	<i>Ranunculus acris</i>	19				
<i>Ophioglossum vulgatum</i>	152	<i>Ranunculus auricomus</i>	18				
<i>Orchis mascula</i>	76	<i>Ranunculus polyanthemus</i>	19				
<i>Orchis militaris</i>	77	<i>Ranunculus repens</i>	19				
<i>Orchis ustulata</i>	75	<i>Rhinanthus minor</i>	10				
<i>Origanum vulgare</i>	66	<i>Rhinanthus serotinus</i>	10				

